

ŽELEZAR

JESENICE, DNE 12. JULIJA 1984

ŠTEVILKA: 27 • XXXIII

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev KIO, je kot predhodnik Železarja začel izhajati 26. januarja 1937. Železar izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstdnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Joža Vah - Naslov: Uredništvo Železarja, SZ Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 2618, administracija 2619 in 2621. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometa davka po pristojnem mnenju st. 421/1-72.

V PRETEKLIH DVEH MESECIH 6.120.178 DIN INOVACIJSKIH PRIHRANKOV

V preteklih dveh mesecih so odbori za gospodarstvo na petih sejah obravnavali deset predlogov tehničnih izboljšav in jih pozitivno ocenili in odobrili. Skupni prihranek oziroma koristi znašajo 6.120.178,00 din, zato je devetnajst novatorjev prejelo 303.019,50 din posebnih nadomestil ali 4,95% od ugotovljenih koristi.

URESNIČEVANJE STROKOVNIH UKREPOV ZA SANACIJO POSLOVNIH REZULTATOV ŽELEZARNE ZAHTEVA TUDI INTENZIVIRANJE INOVACIJSKE DEJAVNOSTI NA VSEH PODROČJIH

Zelo konkretni program strokovnih ukrepov za sanacijo poslovnih rezultatov Železarne, ki ga je prejel delavski svet Železarne na sedmi seji 16. maja letos in na osnovi katerega so v temeljnih organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih izdelali podrobne programe in zadolžitve, na mnogih področjih direktno izkazuje in spodbuja široko inovacijsko dejavnost. V tej bitki, ki jo bijemo železarji za sanacijo poslovnih rezultatov, ki se kljub relativno dobrim proizvodnim rezultatom še vedno slabšajo, se moramo optimalno opreti na lastne sile in narediti vse, da bi pri uresničevanju sprejetih strokovnih ukrepov pa tudi drugih rešitev resnično prišla do polnega izraza ustvarjalno delo in znanje.

Na mnogih področjih so naša sanacijska prizadevanja še mnogo preveč oprta na izkustvene metode oziroma prakso, ob dokajšnjem zanemarjanju kreativnega, ustvarjalnega dela, kar v bistvu pomeni povezovanje ročnega dela z umskim in znanstvenega s praktičnim tehničnim, oziroma prakse s teorijo in znanosti s prakso. Kreativni, ustvarjalni pristop bi seveda moral veljati za vsa področja, ki jih navede program strokovnih ukrepov, to je od proizvodno-tehnoloških vprašanj, komercialne in organizirane do kadrovskega vprašanja oziroma ukrepov. V tem sklopu bi morali tudi narediti vse, da sprostimo in motiviramo inovacijsko dejavnost v temeljnih organizacijah in Železarni kot celoti kot množično gibanje. Če pri tem izhajamo iz spoznanja, ki ga navajajo znanstveniki, da je motivacija zadeva emocij vsaj toliko kot razuma, potem bo v tem pogledu potrebna zelo široka in organizirana samoupravna in družbenopolitična akcija, v kateri bi delavcem razložili težko situacijo, sanacijske ukrepe in odvisnost od naših lastnih del, da obdržimo vsaj sedanji nivo socialne varnosti nas vseh in vsakega posameznika.

Subjektivne socialistične sile, ki morajo biti nosilke tega sproščanja in motiviranja kreativnosti, ustvarjalnosti in v okviru tega inovacijske dejavnosti kot množičnega gibanja, bi se pri tem morale včasih zavedati tudi v naši revolucionarni preteklosti. Subjektivne socialistične sile z zvezo komunistov na čelu so po osvoboditvi, ko so delavci prevzeli tovarno od okupacijske direkcije, z zavzetim političnim delom uspele sprostiti in motivirati ustvarjalne pobude delavcev, da so kljub iztrošenim in okvarjenim strojem in proizvodnim napravam ob izrednem pomanjkanju strokovnega kadra v relativno kratkem času pričeli z redno proizvodnjo. Do takrat anonimni delavci so postali racionalizatorji in novatorji, ki so ustvarjali vrsto malih izboljšav pri obnovi strojev in naprav, pri tem pa nemalokrat nadomestili prejšnje rezerve dele z doma izdelanimi. Samo v ilustracijo navajamo, da je bilo do konca leta 1948 v Železarni predloženih 548 predlogov, od tega samo v letu 1946, v letu ko sta bila obnovljena oba plavž, 202. Od skupno 364 osvojenih predlogov se je 100 nanašalo na prihranke na času in materialu, 76 na prihranek na materialu, 67 na olajšanje dela, 38 na osamosvojitve glede materiala in 14 na večjo varnost in higieno. Kar 72 % predlogov so predložili delavci.

Seveda s tem nismo hoteli reči, da tovrstnih prizadevanj ni bilo tudi kasneje in so še danes, vendar predvsem danes, ko nam je resnično množično inovacijsko gibanje še kako potrebno, ni zadostne aktivnosti in motiviranosti. Verjetno je vzrok za to tudi v tem, da so programi strokovnih ukrepov za sanacijo poslovnih rezultatov nastajali preveč v vodstvenih in strokovnih organih, delavci in samoupravni organi pa so jih obravnavali dokaj pasivno. Pa nedvomno tudi v tem, da delavcem nismo dovolj prepričljivo predstavili izjemno težkega položaja Železarne, ki ga doslej še niso občutili v svojih osebnih dohodkih, kar je za nekatere, žal, še vedno edini barometer, na katerega reagirajo. Delavcem tudi nismo dovolj jasno razložili posledice, ki nas čakajo; če izgube ne bomo sanirali, mnogi delavci v organizacijah združenega dela, ki so lansko leto pričeli z izgubo, ta čas že krepko občutijo.

V programu strokovnih ukrepov za sanacijo poslovanja smo sicer navedli naloge pri združevanju posameznih proizvodnih in poslovnih funkcij, oziroma glede organiziranosti in združevanja nekaterih temeljnih organizacij, nismo pa opredelili nalog glede utrjevanja samoupravnega položaja delavcev in širjenja vseh oblik samoupravljanja, kar edino lahko resnično povečuje ustvarjalnost delavcev pri uresničevanju programa strokovnih ukrepov in sploh pri pospeševanju razvoja proizvodnih sil in večje učinkovitosti pri razpolaganju z družbenimi sredstvi.

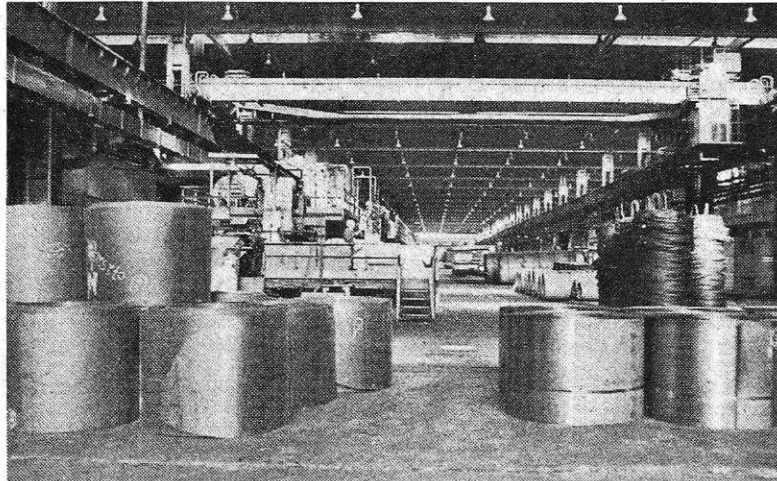
Prav tako smo v programu strokovnih ukrepov med ukrepi na kadrovskem področju sprejeli vrsto nalog, kot so stabilizacija kadra, intenziviranje dela slehernega posameznika in drugo, nikjer pa nismo poudarili intenziviranje dela pri dograjevanju in izgrajevanju sistema delitve po delu in rezultatih dela, kar je edina pot za uresničevanje ukrepov na kadrovskem področju. Sem bi seveda sodila tudi naloga vgrajevanja nagrajevanja rezultatov inovacijske dejavnosti v sistem nagrajevanja po delu in rezultatih dela, da bi dohodki od inovacij dobili vse pomembnejši delež v delitvi dohodka.

V tem pogledu bi morala biti z idejnopolitičnim delovanjem v Železarni bolj prodorna tudi sindikalna organizacija in zveza komunistov, da se inovacijska dejavnost uveljavlja kot množično gibanje, še posebno v sedanji bitki za sanacijo poslovnih rezultatov, ker je to temeljna vsebina uresničevanja načela opiranja na lastne sile. Da v vsakdanji praksi prideta do polnega izraza ustvarjalno delo in znanje, da bo večja motiviranost delavcev za nenehno večanje delovnih prizadevanj in krepitev inovacijske ustvarjalnosti v vseh temeljnih organizacijah združenega dela in v delovnih skupnostih. Vzporedno s tem pa bi se morala boriti proti nasilnim vseh odporov do uveljavljanja inovativnosti, še posebno zoper pasivnost in ozkosrčnost v zvezi s tem. To so pa strateška vprašanja uresničevanja programa strokovnih ukrepov za sanacijo poslovnih rezultatov in sploh uresničevanja dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije.

TOZD ŽEBLJARNA

Avtorju SILVU KAPUSU je bilo za uspešno izvedeno predelavo naprave za magnetno ravnanje žičnikov na pakirnem stroju DOPAK odobreno izplačilo prvega posebnega nadomestila. Za potrebe TOZD Žebljarna je bil nabavljen pakirni stroj DOPAK, s pomočjo katerega je bilo odpravljen težko pakiranje žičnikov v kartone s težo do 25 kg. Ta naprava obratuje že nekaj let, vendar so se med obratovanjem pojavljale motnje. Ena od napak, ki je povzročala motnje v obratovanju je bilo magnetno ravnanje žičnikov. Ko pade iz silosa 25 kg žičnikov v škatlo je le-te po-

(Nadaljevanje na 3. strani)

V hladni valjarni na Beli (foto I. Kučina)

REALNI OSEBNI DOHODKI IN ŽIVLJENJSKI STANDARD SE ŠE NAPREJ ZNIŽUJEJO

Eden ključnih ciljev resolucije o družbenoekonomskem razvoju države v letošnjem letu — zaustavitev padanja življenjskega standarda in realnih osebnih dohodkov — se ne bo uresničil, je mogoče soditi po ocenah, ki jih vsebuje gradivo Skupščine SFRJ o uresničevanju temeljnih prvin socialne politike v letih 1983 in 1984.

Razlogi so v glavnem v negativnih težnjah, ki se prenašajo iz preteklega v letošnje leto, posebej na področju nenavadno visoke rasti cen in življenjskih stroškov. Razen tega se prenašajo tudi nesorazmerja med proizvodnimi cenami in cenami

na drobno in se tako še poglobljajo razlike med nominalnimi in realnimi osebnimi dohodki in pokojninami, razvrednotijo se ustvarjeni delovni uspehi in trgajo se že tako slabe vezi med osebnimi dohodki in produktivnostjo dela.

Vse to vodi v osterjšo polarizacijo kupne moči prebivalstva. Del prebivalstva ima izredno visoko kupno moč, drugi del pa razpolaga z relativno skromnimi možnostmi in sredstvi za porabo. Največje breme zmanjševanja življenjskega standarda, rasti cen in življenjskih stroškov prevzemajo delavske družine, ki imajo svoje družinske proračune zasnovane izključno na osebnih dohodkih iz delovnega razmerja in nimajo ustreznega varčevanja, s katerim bi kompenzirali njihovo izrazito padanje.

Gradivo, v katerem so naštetje te ocene, je pripravil Zvezni komite za delo, zdravstvo in socialno varstvo kot prilogo majski analizi o uresničevanju družbenoekonomskih gibanj v letošnjem letu in ga poslal v obravnavo delegatom v Skupščini SFRJ.

ŽIVLJENJSKI STANDARD IN DENARNI PREJEMKI OBČANOV

V začetku gradiva je poudarjeno, da v zadnjih treh, štirih letih življenjski standard ni spremljal splošnega gospodarskega razvoja. Medtem ko sta se družbeni proizvod in narodni dohodek v tem obdobju povečala za okrog en odstotek, so sredstva življenjskega standarda padla za štiri odstotke, toliko pa tudi realna osebna poraba, medtem ko se je skupni družbeni standard prebivalstva zmanjšal za 10 odstotkov. S takšnimi gibanji je bila ustvarjena ena temeljnih postavk ekonomske

(Nadaljevanje na 7. strani)

PLAČILO ZA DELO PREK POLNEGA DELOVNEGA ČASA

V zaključni fazi dopolnjevanja 97. člena pravilnika o delovnih razmerjih so se ponovno pojavile nekatere nejasnosti, ki so bile v predhodnih razpravah že razčiščene. Zlasti gre za neenotna mnenja glede trajanja dela prek polnega delovnega časa (nadurnega dela), ki se lahko plača v enem mesecu. Prav je, da si osvežimo vsebino uveljavljenih dopolnitev pravilnika in zakonskih določb še pred prvim izplačilom po spremenjenem obračunu (14. julija).

Zakon o delovnih razmerjih okvirno določa, v kakšnih okoliščinah in pogojih se lahko organizira delo prek polnega delovnega časa. V tem okviru nas zanimajo zlasti določbe glede dela, ki se šteje kot poseben delovni pogoj. Tako delo je omejeno na največ 30 ur mesečno na delavca.

Določilo zakona o delovnih razmerjih smo konkretizirali v pravilni-

ku o delovnih razmerjih. V členu 94 in 95 smo določili splošne pogoje za organiziranje dela prek polnega delovnega časa, v členu 97 pa smo opredelili konkretna dela, pri katerih se lahko pojavi potreba po taki razporeditvi delovnega časa. Časovna omejitev takega dela je enaka zakonski — 30 ur.

(Nadaljevanje na 2. strani)

PROIZVODNJA V JUNIJU BLIZU PLANA

V proizvodnem smislu je bil v juniju najbolj pomemben dogodek izvedba glavnega remonta valjarne bluming-štel. Ustrezno nižja je bila tudi za ta mesec načrtovana skupna in gotova proizvodnja. Dobava vložka iz tujih virov je bila še manjša kot v maju, čeprav tudi takrat ni bila velika. Z operativnim programom predvidena skupna proizvodnja je bila dosežena 99,6 % in gotova proizvodnja skupaj z uslužnostnim prevajanjem 110,1 %.

TOZD PLAVŽ

Za junij načrtovana skupna proizvodnja je bila dosežena 94,3 %. Imeli so več raznih obratovnih zastojev, kvaliteta uporabljene rude je bila slabša, GHH vetrilo za vpihovanje zraka pa je še v remontu.

TOZD JEKLARNA

SM jeklarna je s 94,3 % zaostala za načrtovano skupno proizvodnjo predvsem zato, ker je zaradi izvedbe vročega remonta na SM pečeh 04 in

(Nadaljevanje na 6. strani)

OSEBNI DOHODEK ZA JUNIJ BO NEKOLIKO MANJŠI

Osební dohodek delavcev Železarne je v največji meri odvisen od količine in kvalitete sestave proizvodnje in prodanega blaga. V količini proizvodnje ni pomembnega premika glede na maj, mnogo skromnejša pa je bila prodaja tako po količini kot po kvaliteti. Ker podatki obračuna kasnije, lahko na osnovi rezultatov ocenimo, da bo osebni dohodek manjši kot v maju v dobri polovici temeljnih organizacij in delovnih skupnosti.

Razliko osebnega dohodka glede na maj bodo občutili zlasti tisti delavci, ki so za prvomajске praznike delali. Teh bo največ v TOZD Plavž, Jeklarna, Valjarna žice in profilov ter Energetika. V teh TOZD bo tudi poprečje osebnega dohodka bistveno manjše kot mesec pred tem, ker je v vseh naštetih TOZD dosežena nižja

učinkovitost, dodatno pa vpliva na manjše OD še krajši delovni mesec za neprekinjeni delovni proces.

Visok osebni dohodek bo tudi ta mesec v TOZD HV Bela, kjer je učinkovitost po vseh merilih dobra: visoka je bila produktivnost, nadpovpre-

(Nadaljevanje na 2. strani)

PO DEVETIH DNEH NAD PLANOM

Po podatkih statistične službe smo do 9. julija izdelali 33.417,4 tone skupne proizvodnje, kar je 101,5 % operativnega programa. Operativni program proizvodnje so do tega datuma presegli v TOZD Plavž 100,2 %, TOZD Jeklarna 109,9 %, TOZD Valjarna bluming-štel 105 %, TOZD Profilarna 106,3 % in TOZD Elektrode 109 %.

V TOZD Plavž so v prvih devetih dneh izdelali 4.653,6 tone groblja, kar je 100,2 % družbenega plana.

V TOZD Jeklarna so imeli enodnevni remont na elektro peči in so kljub temu vili 12.647 ton jekla, kar je 110,3 % družbenega plana in 109,9 % operativnega programa.

Do 9. julija smo odpremili 8.790 ton gotovih izdelkov in storitev, kar je 111,1 % družbenega plana ali 114,9 % operativnega programa. V nekaterih TOZD je odprema že nad planom, medtem ko bodo ostale TOZD pospešeno odpremljale gotove izdelke in storitve v drugi polovici meseca.

REZULTATI IZVAJANJA SANACIJSKIH UKREPOV V TOZD VALJARNA BLUMING-SŠTEKEL

Dobrišen del sanacijskih ukrepov, ki jih je pripravil poslovodni odbor, se nanaša na TOZD Valjarna bluming-štek. Ti ukrepi segajo tako na proizvodno kot na kadrovske pogoje in na področje varčevanja z energijo. Poleg teh pa so tudi v temeljni organizaciji pripravili vrsto ukrepov, za katere so posamezniki poimensko zadolženi, zajemajo pa praktično vse zaposlene. Sprejela in pripravila sta jih delavski svet temeljne organizacije in odbor za gospodarstvo. Njihovo izvajanje bodo sproti obravnavali tudi na sestankih SDS, delavski svet in odbor za gospodarstvo pa sta zadolžila vodstvo TOZD, da vsak mesec do 5. v mesecu izdela poročilo o izvajanju ukrepov in njihovih finančnih učinkih.

Zadnji ukrepi so bili sprejeti 14. junija na seji delavskega sveta TOZD. Od takrat je minilo šele nekaj manj kot štiri tedne in rezultati še niso zbrani in analizirani, kljub temu pa lahko rečemo, da se že poznajo pozitivni učinki njihovega izvajanja. Nekateri ukrepi so dolgoročno značaja in se bodo njihovi rezultati pokazali šele skozi daljše obdobje, vsi pa so med seboj povezani in se dopolnjujejo, tako da terjajo celovit pristop k realizaciji.

Veliko ukrepov je bilo sprejetih že pred tem sanacijskim programom, vsi pa so se izjalovili, kajti stanje ogródja pred remontom je bilo tako, da je bilo nemogoče predvideti kakršnekoli zastoje ali okvare.

TOZD Valjarna bluming-štek je v prvem tromesečju imela za 214,3 mio višje proizvodne stroške od načrtovanih, od tega največ 53,5 mio zaradi slabega izplesa, predvsem zaradi visokih glav pri bramah. Za 35,8 mio din so bili stroški večji zaradi dvakratnega valjanja. Kar 3.650 ton več slabov je bilo izvaljanih za potisno peč od načrtovanih. 13 mio din stroškov predstavljajo nižje doseženi dobropisi. Za 11 mio din jih je bremenila TOZD HVB zaradi reklamacij, 31,3 mio pa gre na račun slabšega izplesa v TOZD HVŽ. Nekaj je tudi postavk, ki ta stroške zmanjšujejo. Tako so bili razbremenjeni za 31,3 mio din zaradi II. a kvalitete vložka iz TOZD Jeklarna in za 14 mio din zaradi nižjega izplesa pri vložkih iz te temeljne organizacije.

Naštete so le vidnejše postavke pri proizvodnih stroških. Vsi ti stroški se nanašajo na vložek, bodisi na tistega, ki ga dobijo iz TOZD Jeklarna v predelavo, ali pa na TVT in grečice, ki ga kot vložek dobavljajo drugim temeljnim organizacijam za nadaljnjo predelavo. Stroški same predelave pa znašajo 93,4 mio din, predvsem zaradi za okoli 5.200 ton dosežene nižje proizvodnje od planirane in zaradi doseženega slabšega asortimenta proizvodov. Znatno višji so tudi stroški za zemeljski plin in paro.

»Poslovni rezultati, ki smo jih dosegli v prvem tromesečju, pa tudi kasneje, so odraz stanja naprav v TOZD Valjarna bluming-štek. Valjarsko ogródje je 18 let delovalo praktično brez generalnega remonta,« je povedal BRANKO STRMOLE, vodja proizvodnje v TOZD Valjarna bluming-štek. »Remont je bil izveden šele letos v juniju in je bil po obsegu del največji doslej v Železarni. Vsi z velikim upanjem čakamo na rezultate, ki jih bo prinesel in ki naj bi nam zmanjšali negativno poslovno bilanco. Za sedaj z rezultati nismo zadovoljni. Šele ko bodo zastoj znižani na 20 do 30 % obratovnega časa, bo moč dosegati planirano količino proizvodnje. V maju, to je mesec dni pred remontom, je bilo 44,6 % zastojev. Tudi v prejšnjih mesecih ni bilo bolje. Pri takih zastojih pa je planske obveznosti nemogoče dosegati.

Napačno je mnenje in pričakovanje, da se bodo rezultati pokazali takoj po remontu. Slabi rezultati v prvih dneh so posledica utekanja naprav in tako stanje je normalno. Pričakujemo pa, da se bo število zastojev začelo zmanjševati.

Program strokovnih ukrepov, ki jih je pripravil poslovodni odbor, uresničujejo. Pri usvajanju kampanjskega programiranja valjanja toplo valjanih travkov preko potisne peči z namenom, da se doseže boljša geometrija TVT in večji izplen ter da se zmanjša poraba energije, se kažejo nekatere pozitivne pa tudi negativne posledice. Dosežena je bolj tekoča proizvodnja, predvidevajo pa tudi, da se bo poraba valjev zmanjšala. Kaže pa, da bo število lomov na delovnih valjih večje in da bo prihajalo do prenatrpanosti adjušta, obenem pa do pomanjkanja polproizvodov. Ko se valjajo grečice, je tretja hala prenatrpana, nastane pa pomanjkanje TVT v adjušta šteklja in obratno. Narašča tudi število temperaturnih zastojev predvsem zaradi nerednega dovoza slabov iz TOZD Jeklarna. Track time-čas od odditja do zakladanja slabov je še enkrat daljši, kot bi moral biti. Pri določenih kvalitetah naj bi ta čas trajal dve do dve in pol uri, v posameznih

primerih pa traja tudi do pet ur. Do tega prihaja zaradi težav v TOZD Jeklarna in v TOZD Transport. Kampanjsko programiranje valjanja je razdeljeno v tri faze. Prva faza predvideva valjanje ploščatih izdelkov iz globinskih in potisne peči. V drugi fazi se valjajo grečice, medtem ko štek stoji. V tej fazi valjanja so sedaj. Tretja faza predvideva valjanje ploščatih izdelkov iz globinske peči, potem pa spet valjanje grečic, nato sledi ponovno prva faza.

Doslej so prišli do spoznanja, da bo posamezne kampanje potrebno zmanjšati, najbrž pa se bodo pokazali tudi drugi pozitivni in negativni učinki, za katere bo potem treba najti ustrezne rešitve. Podatki o boljši geometriji, večjem izplenu in manjši porabi energije pa zaenkrat še niso znani.

»Vpeljava kampanjskega načina valjanja v TOZD Valjarna bluming-štek je bila načrtovana že pred mnogo leti, vendar za to ni bilo posluha ali pa možnosti na nivoju Železarn. V ta proces so namreč vključene tudi druge TOZD: Energetika, Transport, Vzdrževanje, Jeklarna... Predvsem v Jeklarni nastajajo pri tem velike težave. Premalo je živnih voz, saj se ti ne popravljajo sproti zaradi kadrovskih težav v TOZD Transport. Primanjkuje kokil, pesti pa jih tudi prostorska sti-

ska. Vprašanje je, koliko časa bodo zdržali. Za tak način dela v Železarni niso dani najbolj optimalni pogoji, zato je tak način valjanja povezan z velikimi napori v vseh temeljnih organizacijah, ki pri tem sodelujejo.

Drugi ukrepi, ki jih predvideva poslovodni odbor za sanacijo stanja v TOZD Valjarna bluming-štek, kot je vgraditev kvarto ogródja za menjavo valjev in usposobitev hladilnih jam, so v teku. V teku so tudi gradbena dela za temelje novega brusilnega stroja. Še letos bodo morali podaljšati halo adjušta, da bodo pridobili več prostora. S tem bodo lahko pristopili k sodobnejši kontroli in pregledu polizdelkov. Odpadlo bo veliko fizičnega dela, kar bo vplivalo tudi na kvaliteto izdelkov.

»Eden od problemov, ki ovirajo izvajanje sanacijskih ukrepov, je tudi pomanjkanje delavcev. Normativ zaposlenih je 456, plan za leto 1984 predvideva 380 zaposlenih delavcev, stalež na današnji dan pa znaša 352 zaposlenih. Manjka predvsem žerjavovodij, flemarjev, problematična pa so tudi delovna mesta z nižjimi plačilnimi kategorijami.

Problem predstavlja tudi vzdrževanje naprav in pomanjkanje rezervnih delov. Ne moremo namreč doseči, da bi se napake, ki se dnevno pojavljajo, sproti odpravljale.

Z redno dobavo vložka in zmanjšanjem zastojev bi planske obveznosti lahko dosegli. Delavci v TOZD so sanacijske ukrepe z odobravanjem sprejeli in so pripravljeni sodelovati pri njihovem izvajanju, predvsem zaradi samega pristopa k problematiki, zaradi točno opredeljenih rokov, poimenske zadolžitve in sprotnega informiranja o rezultatih.

Predsednik Skupščine SRS Vinko Hafner si je z zanimanjem ogledal našo martinarno (foto S. Kokalj)

OSEBNI DOHODEK ZA JUNIJ BO NEKOLIKO MANJŠI

(Nadaljevanje s 1. strani)

čen izvoz in solidna struktura proizvodnje.

Večji osebni dohodek kot v maju lahko z gotovostjo pričakujemo delavci TOZD Valjarna bluming-štek. Vzdrževanje in Remontne delavnice. Vzdrževalci so si več osebnega dohodka prislužili z večjim obsegom dela na generalnem remontu v temeljni organizaciji Valjarna bluming-štek. Popravljenе naprave v tej temeljni organizaciji pa so omogočile bistveno boljšo produktivnost kot pred remontom. Osebni dohodek bo večji kot v maju, čeprav je bila proizvodnja okrnjena za čas trajanja remonta.

Kljub vplivu praznika, dolžine delovnega meseca in proizvodnih rezultatov osebni dohodek na ravni Železarn ne bo mnogo manjši od majaškega. Nekaj prispeva k temu večja osnova za dopust, ki zajema že dva meseca s povečano postavko, pomemben pa je tudi vpliv spremenjenega obračuna dela prek polnega delovnega časa. Delo prek polnega delovnega časa, ki je bilo opravljeno v skladu z določili pravilnika o delovnih razmerjih, se od 1. junija 1984 obračunava z rednimi prispevnimi stopnjami, ki so za občane jeseniške občine za 11,5 % nižje od doslej veljavnih stopenj za tako delo. To pomeni, da bo delavec za enak obseg opravljenega dela v podaljšanem delovnem času prejel kar 18 % večji znesek osebnega dohodka kot doslej. Ker se plačilo za opravljena ne-

odložljiva dela vključuje v osnovo za odmero pravic iz pokojninsko invalidskega zavarovanja (ker gre v pokojninsko osnovo), je spremenjena vsebina obračuna toliko večja spodbuda za delavce, ki so pripravljeni reševati kritične situacije, v katerih se znajde posamezna temeljna organizacija.

Oddelek za nagrajevanje

NAMESTO SREČANJA ŽELEZARJEV TRADICIONALNO SREČANJE BORCEV NOV ŽELEZARJEV

Na drugi seji koordinacijskega odbora sindikata SOZD Slovenske železarn so 29. junija med drugim razpravljali tudi o organiziranju srečanja slovenskih železarjev ob praznovanju 15-letnice obstoja SOZD Slovenske železarn.

Predstavnik Železarn Jesenice je navzoče seznanil s stališčem izvršnega odbora konference osnovnih organizacij sindikata Železarn Jesenice, ki se ne strinja, da je to srečanje na Jesenicah iz več razlogov. Stroški za to srečanje namreč niso posebej planirani, razen tega bi srečanje sovpadalo s pohodom železarjev, čas za pripravo je zelo kratek, pa tudi srečanja mladine, invalidov, folklornih skupin in orkestrrov organizacij SOZD Slovenske železarn so bila že izvedena in ne nazadnje tudi zaradi težkega ekonomskega položaja Železarn.

V razpravi je bilo pojasnjeno, da

Predzadnji dan v juniju je našo železarno obiskal predsednik Skupščine SRS Vinko Hafner (foto S. Kokalj)

PLAČILO ZA DELO PREK POLNEGA DELOVNEGA ČASA

(Nadaljevanje s 1. strani)

Z omejevanjem dela prek polnega delovnega časa je pred organizatorje dela postavljena zahtevna naloga, da kljub pomanjkanju delavcev organizirajo proizvodni in poslovni proces tako, da bo tako delo potrebno le v izjemnih okoliščinah.

Zakon in pravilnik o delovnih razmerjih zahtevata, da se lahko delo prek polnega delovnega časa organizira le v primeru, ko so že izrabljene vse možnosti drugih organizacijskih in kadrovskih ukrepov: racionalnejša organizacija dela, smotrna delitev dela, razporejanje delovnega časa, razporejanje delavcev, uvajanje novih izmen in zaposlovanje novih delavcev. Vseh možnih ukrepov že nismo izkoristili v celoti, vendar povsem brez dela prek polnega delovnega časa ni mogoče zagotoviti nemotenega proizvodnega procesa v tehnološko zahtevnem neprekinjenem procesu dela z zastarelimi, odpisanimi napravami, s kakršnimi danes razpolaga Železarna.

Stalna prisotnost usposobljenih delavcev je urejena na večini proizvodnih in vzdrževalnih delovnih mestih. Nenadna odsotnost delavca mora biti ob vsakem času nadomeščena z delom sodelavca. S prilivom novih delavcev ne pokrivamo potreb po nučnih kadrovskih rezervah, ker so viri ustrezno usposobljenih delavcev zelo omejeni. V takšnih okoliščinah se pogosto pojavlja potreba po opravljanju dela prek polnega delovnega časa. Motivacija za tako delo je bila s povečanjem republiškega davka iz osebnega dohodka zelo slaba, zato je v letošnjem prvem polletju pospešeno tekla akcija, da se nujno delo prek polnega delovnega časa obračunava po rednih prispevnih stopnjah. Osebni dohodek za tako razporejeno delo je večji in se všteva v pokojninsko osnovo. Pogoj za uveljavitev novega načina obračuna za delo prek polnega delovnega časa pa je bila ustrezna dopolnitev pravilnika o delovnih razmerjih.

Na zborih delavcev smo v maju sprejemali sezname nujnih del, ki se morajo po potrebi izvajati prek polnega delovnega časa. Tudi za ta dela velja, da se njihovo izvajanje prek polnega delovnega časa uvede samo v primeru, če z drugimi ukrepi ni mogoče zagotoviti opravljanja del v potrebnem obsegu. V takih okoliščinah so vodje in organizatorji dela dolžni organizirati delo prek polnega delovnega časa. Pri tem pa naletimo na zakonsko omejitev največ 30 ur na mesec na delavca. Pogosto se namreč pojavlja, da so v skupini enako usposobljenih delavcev le nekateri pripravljeni delati prek polnega delovnega časa, drugi pa tako delo neupravičeno odklanjajo, kar predstavlja kršitev sprejetih obveznosti iz de-

lovnega razmerja. Obremenitev posameznih delavcev je zato mnogo večja in je v preteklosti često presežala zakonski limit.

Boljše plačilo dela prek polnega delovnega časa je vzbudilo več zanimanja za to delo. V juniju je bil obseg dela posameznih delavcev večji od zakonsko dovoljenega. Pri tem moramo opozoriti, da je do tega meseca (julija 1984) zakon dopuščal, da so skupnosti za zaposlovanje lahko dovolile za posamezna dela večji obseg nadurnega dela — do 48 ur na mesec. Izdajatelj zakona je menil, da je dvoletno prehodno obdobje dovolj dolgo, da se bodo lahko povsod organizirali tako, da bo za nemoteno delo zadoščal manjši obseg nadurnega dela.

Temeljne organizacije Valjarna debele pločevine, Jeklarna, Strojne delavnice, Remontne delavnice in Vzdrževanje so zaradi dela za potrebe JLA in zaradi intenzivne remonte dejavnosti imele dovoljenje skupnosti za zaposlovanje, da lahko posamezni delavci opravijo več kot 30 ur dela prek polnega delovnega časa. Delavci teh temeljnih organizacij bodo imeli za junij obračunano delo prek polnega delovnega časa do 48 ur, delavci vseh ostalih temeljnih organizacij in delovnih skupnosti pa do 30 ur. Z dopolnitvijo pravilnika o delovnih razmerjih smo se namreč natančno opredelili, katera dela se v primeru dela prek polnega delovnega časa štejejo kot poseben pogoj in se obračunavajo po rednih prispevnih stopnjah. Pravilnik ne predvideva nadurnega dela izven opredeljenih del in limita 30 ur. Občasno povečan obseg dela na nezajetih področjih se mora reševati z drugimi ukrepi.

V zadnjih petih letih smo v Železarni Jesenice zmanjšali obseg nadurnega dela od 660 tisoč ur na 330 tisoč ur. Istočasno se je znatno zmanjšalo število delavcev. To je dober dokaz, da smo znali z organizacijo dela, prerazporejanjem dela, delavcev in delovnega časa poiskati rezerve, ki omogočajo vsem delavcem več prostega časa. Za nami so časi, ko so posamezni delavci opravili letno po 600 in več ur dela prek polnega delovnega časa. Prekoračitve zakonskih limitov so danes mnogo manjše in bodo odpravljene z razširjenostjo kroga delavcev, ki bodo znali opravljati nujna dela, opustiti pa nikakor ne smemo pridobitev premakljivega delovnega časa in možnosti koriščenja prostih dni za opravljeno delo prek polnega delovnega časa. Motnje v delovnem procesu zaradi pomanjkanja delavcev bomo uspešno premagovali le z organiziranim pristopom in pripravljenostjo vseh članov kolektiva, da pri tem aktivno sodelujejo.

Rafko Penič

V PRETEKLIH DVEH MESECIH 6.120.178 DIN INOVACIJSKIH PRIHRANKOV

(Nadaljevanje s 1. strani)

trebno poravnati, da se karton lahko uspešno napolni. V originalni izvedbi sta bila zgrajena dva elektro-magnetna, ki sta služila za magnetenje in takoj za tem za razmagnetenje žičnikov. Ta postopek je bil izveden preko posebnega kontaktorja, ki pa je povzročal težave in s tem pogoste zastoje naprave. Avtor izboljšave je z namestitvijo dveh kontaktorjev domače izdelave ter zaporedno vezavo kontaktov ta problem uspešno rešil.

TOZD ŽIČARNA

Avtorju **IVANU LANGUSU, PETRU FRELIHU IN NIKU ŽELEZNIKU** je bilo odobreno tretje posebno nadomestilo za uvedbo snemalnega pajka na žičarskem stroju Herborn 1. Pred uvedbo navedene tehnične izboljšave so delavci na žičarskih strojih Herborn 1 snemali žico ročno. Avtorji so s konstrukcijo in uvedbo snemalnega pajka na žičarskih strojih odpravili ročno snemanje kolobarjev in s tem omogočili lažje in hitrejšo snemanje kolobarjev žice.

TOZD ENERGETIKA

Avtorju **BRANKU VREČKO** je bilo za izboljšavo usodanja nečistoč iz savske vode na dotočnem objektu za hladilno vodo na jezu odobreno izplačilo enkratnega posebnega nadomestila. Za nemoteno obratovanje strojev in naprav v Železarni se uporablja velike količine hladilne vode. Obstoječe naprave — rake — so bile dotrajane, zato je bila potrebna sanacija dna in sten. Zaradi nezadostnega usodanja nečistoč je bilo potrebno poiskati rešitev, s katero bi ob predvideni sanaciji rak izboljšali tudi usodanje nečistoč. Možnost povečanja usodanja je bila možna le v zmanjšanju hitrosti vodnega toka. Zaradi utesjenosti prostora in neprimerne lokacije obstoječih rak zmanjšanje hitrosti s povečanjem usodalne površine ni bilo možno. Uporaba različnih filtrov pa je bila vezana na uvoz in visoke investicijske stroške.

Avtor je zmanjšal hitrost vodnega toka s spremembo smeri toka iz vzdolžne v prečno in vertikalno. Hitrost vode se je zmanjšala 24 krat, čiščenje vode v usedalnem bazenu pa se je izboljšalo za 4,6 krat.

TOZD VALJARNA BLUMING ŠTEKEL

Avtorjem **PETRU FRELIHU, JANEZU ARHU IN JANEZU ROZMANU** je bilo odobreno izplačilo drugega posebnega nadomestila za izvedbo avtomatskega odstranjevanja dovodk pri menjavi delovnih valjev na štelu ogradju. Od začetka obratovanja štelu so pri menjavi delovnih valjev odstranjevali dovodke ročno. Valje so menjavali poprečno na vsakih 260 ton izvaljenih toplo valjanih trakov. Odstranjevanje dovodk je bilo zamudno in nevarno opravilo, saj so dovodke zaradi valjanja močno segrele, vzdrževalec pa je pri menjavi stal na cevi za hladilno vodo, pri čemer je obstajala nevarnost, da pada v jašek za odplakovanje okujine. Avtorji predloga so po večletnem preizkušanju in izdelavi modelov izvedli avtomatsko odklanjanje dovodk. Na ta način je odpadlo ročno odstranjevanje dovodk, skrajšal pa se je tudi čas menjave delovnih valjev in poraba dovodk.

Avtorju **ANTONU KRŽIČU** je bilo dodeljeno tretje posebno nadomestilo za uvedbo jeklenih zagozd nad tlačnim vretenom ogrodja nožev pri škarjah. Na Bronx liniji je prihajalo do pogostih zlomov zobatih koles polža in ohišja polža. Problem zlomov in nato zastoj pri razrezovanju toplo valjanih trakov je nastajal pri debelejših trakovih kvaliteten jekel. Avtor je z uvedbo dodatnih varnostnih zagozd preprečil zlome ohišja polža ter preprečil daljše zastoje. Realizacija tega predloga je zelo uspešna, saj okvar na postrojenju ogrodja ni več.

Avtorju **VENCESLAVU ABRAMU** iz TOZD Valjarna bluming štelu je bilo za predelavo vstopnih vodil pred slab škarjami v valjarni bluming dodeljeno drugo posebno nadomestilo. Predtrakovi, zvaljani na bluming ogrodju, so se med transportom do štelu ogrodja zatikali na vstopnih vodilih slab škarij, ki imajo nalogo, da dovedejo predtrak v sredino škarij in so izvedena lijakasto. Ležijo med nivojem transportnih valjčnic. Ker je pri nas osvojeno valjanje predtrakov z enim gretjem direktno iz bloka, se na bluming valjajo tanjši predtrakovi in so se zaradi tega zatikali med vodila in valje transportne valjčnice. Reševanje zataknjenih trakov je vedno povzročalo zastoje. Trak se je deformiral in ohladil, zato ga je bilo potrebno razrezati in prodati kot debelo pločevino.

Avtor predloga je to pomanjkljivost odpravil tako, da je dal izdelati

iz debelejšje pločevine obloge vodil, ki segajo med valje transportne valjčnice. Te obloge so navarjene na obstoječa vodila in oblikovane po valjih tako, da že vnaprej omogočajo normalno gibanje in nastavljanje vodil po širini. Po tej predelavi se predtrakovi ne zatikajo več.

Avtorjem **IGORJU MEŽEKU, JOŽETU KASTELICU IN JOŽETU PERNETU** je bilo za uspešno izvedbo predelavo jarma duo valjev bluming ogrodja odobreno drugo posebno nadomestilo. Zgornji blumingov duo valj je vpet v jarem, s pomočjo katerega se dviga in spušča. Zaradi tehnoloških zahtev po hlajenju valja služi jarem tudi kot nosilec cevi hladilne vode. Pri originalnem ameriškem jarmu je bila cev z vodo nameščena na zunanji strani jarma in je zaradi tega večkrat prihajalo do lomljenja cevi. Šobe je bilo potrebno velikokrat menjati, saj so se poškodovale zaradi nihanja trakov. Hlajenje valja ni bilo učinkovito, saj je voda brizgala pod kotom in se je del hladilne vode odbijal od površine valja. Pri tej izvedbi jarma je bila težavna menjava valjev, ležajev in puš, kar je povzročalo dodatne zastoje. Avtorji predloga so predelali hladilni sistem na starem ameriškem jarmu. Priklop hladilne vode je sedaj izveden kot polivanje valjev, kar pozitivno vpliva na njihovo obrabo. Zaradi take konstrukcijske spremembe ne prihaja več do poškodb hladilnega sistema oziroma do zastojev na bluming ogrodju.

Avtorjem **JOŽU MARTELJU IN MARJANU ENDLIHERJU** je bilo dodeljeno tretje posebno nadomestilo za izdelavo nove vpenjalne naprave za struženje valjev profila 250 mm. Pred struženjem valjev za progo profila 250 mm so morali pri vseh tistih valjih, ki so imeli večjo zračnost kot 0,5 mm, ali pa so bili elipsaste oblike, demontirati vstavke in ležaje. Pri vsaki taki demontaži so se poškodovali nekateri strojni elementi, kot so tesnilni obroči, ležaji, ležajna ohišja in konične puše. Z iz-

delavo nove vpenjalne naprave je avtorjema uspelo postružiti tudi te valje brez demontaže. Z uvedbo navedene tehnične izboljšave je odpadla demontaža in montaža vstavkov z ležaji, povečala se je tudi natančnost struženja valjev, kar se odraža na dobri kakovosti valjane žice.

Avtorjema **IVANU ZINUČU IN ANTONU DRABU** je bilo dodeljeno drugo posebno nadomestilo za dopolnitev konstrukcije odmetnih miz na navijalcih I. in II. žice. Avtorja tehnične izboljšave sta izvedla rekonstrukcijo odmetnih miz, ki so prej dovoljevale možnost, da je v trenutku premeta svitka žice na kljuko žičnice naslednji kolobar prišel v območje odmetne mize. Odmetna miza je ob povratku v prvotni položaj zadelala v svitek žice in ga poškodovala. Potrebna je bila intervencija operaterja navijalcev in žerjava. Rekonstrukcija je uspešna, saj so se zmanjšali zastoji, obenem pa se je povečala zanesljivost premeta kolobarjev in žičnice. Avtorja sta z zelo enostavno in preprosto predelavo odmetnih miz dosegla velik učinek predvsem po ekonomski plati.

Avtorjem **JOŽU ŠLIBARJU, FRANCU SMOLEJU IN EDU DOLŽANU** je bilo odobreno drugo posebno nadomestilo za predelavo odvodnega lijaka na krožnem vodilu proge profila 320 mm. V krožno vodilo so vgrajeni valjčki, na izstopu krožnega vodila pa je bil vgrajen odvodni lijak iz litine. Odvodni lijak je služil za usmeritev valjanca. Pri drsenju skozi odvodni lijak ga je valjanec obrabljaj, zato ga je bilo potrebno ob rednem tedenskem remontu zamenjati z novim ali popravljenim. Obraba odvodnega lijaka je kvarno vplivala na valjanec, saj se je na njem pojavljala risavost, kar je negativno vplivalo na kvaliteto izdelka. Avtorji so izvedli predelavo, ki se je izkazala kot zelo uspešna, saj so v enoletnem obratovanju zamenjali le dva valjčka.

I. P.

PRODAJA V JUNIJU

S prodajo in storitvami preveljanja v višini 31.562 ton smo v juniju operativni načrt prodaje presegli za 1%, za nekoliko višjim družbenim načrtom prodaje pa smo zaostali za 2% ali 574 ton. Ustvarili smo 2.415 milij. din realizacije, kar je v primerjavi z načrtovano vrednostjo 16% oziroma 454 milij. din zaostanka.

Operativni vrednostni program, ki upošteva dejansko doseganje prodajnih cen, smo v juniju presegli za 9% oziroma 202 milij. din. Storitve preveljanja so v juniju močno presegle načrtovane, brez njihovega upoštevanja pa so količinski zaostanki za družbenim načrtom še precej večji. Storitvene TOZD so z izjemo TOZD Vzdrževanje presegle načrtovano vrednost uslug, z upoštevanjem vse prodaje in storitev pa znaša zunanja realizacija 2.468 milij. din, kar je 85% z družbenim planom predvidene višine.

Pregled prodaje po posameznih TOZD nam kaže, da so načrtovano količino in vrednost prodaje v juniju presegli v TOZD Livarna, Valjarna bluming-štelu, Vratni podboji in Monter Dravograd, boljše količinske rezultate od planiranih pa so dosegli še v TOZD Valjarna žice in profilov, Profilarna, Elektrode in Želbljarna. Pet TOZD pa v juniju ni doseglo oziroma preseglo ne količinskih in ne vrednostnih načrtov. Dosežena prodajna cena je višja od načrtovane v TOZD Livarna, Hladna valjarna Bela in Jesenice ter Monter Dravograd, v vseh ostalih TOZD pa zaostajamo za načrtovano višino, zaostanki pa se gibljejo med 2% v TOZD Žičarna in 25% v TOZD Valjarna debele pločevine in Elektrode.

Struktura prodanih izdelkov je še vedno dobra, saj smo ostali na nivoju majskega asortimenta, ki je bil v vseh letošnjih mesecih najboljši, tako da lahko zaključimo, da bi boljše

poslovne rezultate lahko dosegli le z večjo proizvodnjo in prodajo naših izdelkov, pri tem pa bi morali zadržati vsaj dosedanja kvaliteto. Morebitno izboljšanje kvalitete bi vplivalo tudi na boljše doseganje načrtovanih prodajnih cen.

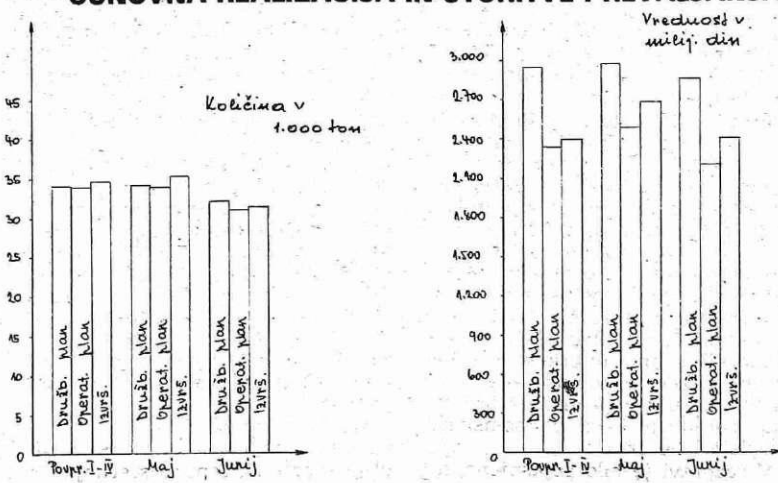
Pri kumulativnih rezultatih še vedno lahko ugotovljamo, da dobrim količinskim rezultatom ne sledijo ugodni vrednostni rezultati prodaje, saj so prodajne cene naših izdelkov v šestih mesecih še v precejšnjem zaostanku za načrtovano višino in ne krijejo visokih stroškov proizvodnje.

Tako smo v obdobju januar-junij prodali 188.391 ton naših izdelkov, kar je na načrtovani višini za prvo polletje in ustvarili 14.498 milij. din, kar je le 84% načrtovane osnovne realizacije. Tudi upoštevanje storitev preveljanja proizvodnih TOZD in realizacije storitvenih TOZD ni izboljšalo odstotek doseganja plana skupne zunanje realizacije, ki je v polletju znašala 15.065 milij. din.

Gledano po posameznih TOZD so boljše vrednostne rezultate od načrtovanih dosegli le v TOZD Livarna in Monter Dravograd, medtem ko višjo količino od planirane izkazujejo v večini TOZD, izjeme so le TOZD Hladna valjarna Jesenice, kjer zaostajajo za 15%, Žičarna za 9%, Vratni podboji za 4%, Jeklovlek za 3%, Želbljarna za 6% in Monter Dravograd, kjer so v prvi polovici leta prodali 14% manj, kot so načrtovali.

S.

GRAFIČNI PRIKAZ PRODAJE V OBDOBJU JANUAR-JUNIJ — OSNOVNA REALIZACIJA IN STORITVE PREVELJANJA

OBVESTILA KOLEKTIVU – OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE

OD 16. DO 22. JULIJA

16. julija, Martin ŠKETA, vodja SEO, Bled, Alpska 1, tel. št. 77-130.
17. julija, Anton KELVIŠAR, vodja TOZD Žičarna, Jesenice, Cesta na Golico 16.
18. julija, Bogdan RAVNIK, vodja TOZD HV Bela, Jesenice, Tavčarjeva 3/b, tel. št. 83-734.
19. julija, Sašo KAVČIČ, vodja TOZD HV Jesenice, Jesenice, Titova 85, tel. št. 81-413.
20. julija, Janez KOMEL, vodja marketinga, Jesenice, Janševa 6, tel. št. 81-026.
21. julija, Jože KRAMAR, vodja TOZD Energetika, Mojstrana, Dovje št. 112.
22. julija, Jože OSVALD, Rateče 21, tel. št. 88-012.
Dežurstvo je vsak delovni dan od 14. ure do 6. ure zjutraj naslednjega dne, in sicer tako, da je dežurni v tem času dosegljiv doma. Ob sobotah, nedeljah in praznikih traja dežurstvo od 6. ure do 6. ure naslednjega dne.
V času dežurstva mora dežurni opraviti en obhod po Železarni, svoja opažanja vpisati v dežurno knjigo ter o tem poročati ob predaji dežurstva podpredsedniku poslovnega odbora.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK — 16. 7.	RADO LEGAT	MIHA ŠLIBAR
TOREK — 17. 7.	IVO LEBAN	BORUT CEGNAR
SREDA — 18. 7.	BOGOMIR SVETINA	PRIMOŽ ŽVAB
ČETRTEK — 19. 7.	MATJAŽ KELVIŠAR	PAVEL ŽMITEK
PETEK — 20. 7.	VANDA ENIKO	PETER SEKLOČA
SOBOTA — 21. 7.	MIRKO ZUPAN	DUŠAN BAK
NEDELJA — 22. 7.	FRANC NOVAK	KAREL KOBLAR

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

Od 16. do 21. julija bodo delale naslednje obratne ambulante:
DOPOLDNE: II. obratna ambulanta — dr. Janez Zaletel in III. obratna ambulanta — dr. Matej Andolšek.
POPOLDNE: IV. obratna ambulanta — dr. Ivica Vreš.
Dispanzer za borbe: dr. Ivica Vreš.
V soboto, 21. julija, samo dopoldne: IV. obratna ambulanta — dr. Ivica Vreš.
ZOBNE AMBULANTE:
DOPOLDNE: III. zobna ambulanta — dr. Bela Gazafi.
Popoldne bodo zobne ambulante zaradi letnih dopustov zaprte, kakor tudi v soboto, 21. julija.

DEŽURSTVO V VATROSTALNI ZENICA TOZD JESENICE

14. in 15. julija, Edi CENČEK, Mojstrana, Delavska 11.
Dežurni Vatrostalne je v soboto od 6. do 12. ure v Vatrostalni, telefon 81-743, oziroma telefon Železarne 34-65. V preostalem času do ponedeljka do 6. ure zjutraj je dežurni dosegljiv na domu.

VABILO ŽIČARJEM K SODELOVANJU

Vabimo vse, ki ste usposobljeni za delo NA ŽIČARSKIH STROJIH, pa sedaj delate v drugih TOZD naše delovne organizacije ali izven, da se prijavite za sklenitev delovnega razmerja še za tretjino delovnega časa v TOZD Žičarna.
Prijava (ustne ali pisne) sprejemamo v sprejemni pisarni kadrovskega sektorja (tel. 2913).

Kadrovski sektor

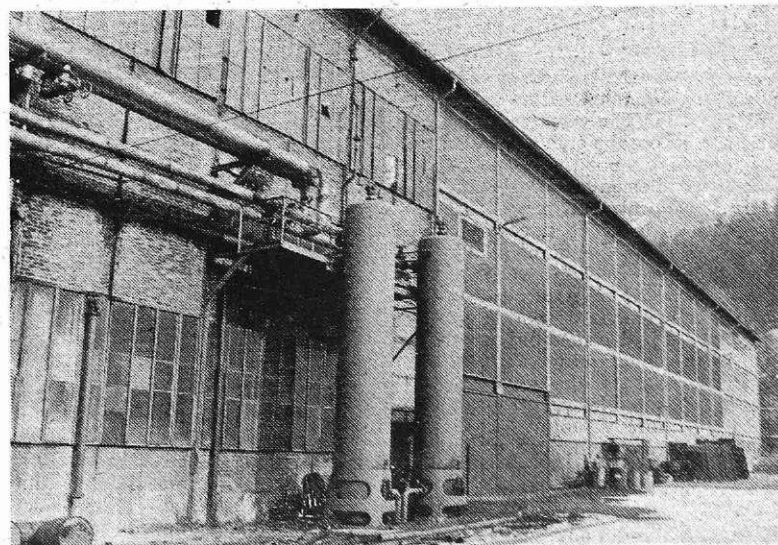
OBVESTILO INVALIDOM ŽELEZARNE

Izvršni odbor aktiva invalidov Železarne Jesenice obvešča svoje člane, da je letošnje srečanje invalidov delovnih organizacij SOZD SZ na Jesenicah v soboto, 21. julija. Na ta dan se zberemo ob 8. uri pred Kasino Železarne, kjer bo zajtrk. Zaključni del bo potekal na Pristavi — Javorniški rovt, tam bomo tudi kosili. Vse podrobnejše informacije lahko dobite ob prijavi.

Prijave sprejemajo:
— za predelovalne obrate — Marinka Preželj — tel. 2035
— za jeseniške obrate — Stane Sušan — tel. 2209; — Darko Mlinarič — tel. 2915
— za Javornik — Alojz Markelj — tel. 2248
— za Belo — Izidor Zupan — tel. 2173
Ob prijavi invalidi Železarne plačajo 250,00 din, njihovi svojci pa 350,00 din.

V ceno je zajeto: zajtrk, ogled Vintgarja in blejskega gradu, popoldansko kosilo na Pristavi in jedilni pribor, ki vam ostane za spomin.
Prijave zbiramo do vključno srede, 18. julija.

Vabi izvršni odbor aktiva invalidov
ŽELEZARNE JESENICE

Stavba TOZD Vratni podboji (foto S. Kokalj)

SAMOUPRAVNI ORGANI V PRETEKLEM TEDNU

ODBOR ZA GOSPODARSTVO PRI DS ŽELEZARNE O SANACIJI TOZD VALJARNA BLUMING ŠTEKEL

Na 17. seji odbora za gospodarstvo pri delavskem svetu Železarne, ki je bila 3. julija, so največ pozornosti namenili obravnavi stanja v TOZD Valjarna bluming-štekel. Ze na prejšnji seji so člani odbora ugotovili, da so stroški v tej temeljni organizaciji precej višji od načrtovanih. Tako stanje so kritično ocenili in sprejeli sklep, naj se pristopi k sanaciji te TOZD.

V času med obema sejama pa je v tej temeljni organizaciji potekal remont, zato je član odbora predvsem zanimalo, kakšno je stanje po remontu. O poteku proizvodnje in težavah po remontu so na seji spregovorili vodja TOZD Remontne delavnice, namestnik vodja TOZD Vzdrževanje in vodja remonta. Člani odbora so ugotovili, da so zastoji po remontu še večji kot pred njim. Sklenili so, da se morajo do konca julija znižati pod 30 %, sicer je treba ustrezno ukrepati.

Sklenili so tudi, naj služba izdela izračun, koliko sredstev Železarna odreja za rezervne dele, ki jih izdelujejo drugi. Hkrati naj ugotovi možnost izdelave teh delov v Železarni ob nabavi ustreznih strojev.

Odborom za gospodarstvo TOZD je bilo posredovano poročilo o problematiki kvalitete, sektor tehnične kontrole pa bo do naslednje seje pripravil oceno rezultatov razprave.

Pri obravnavi analize finančnega rezultata za maj in kumulativno za pet mesecev so sprejeli ugotovitvene sklepe o doseženi eksterni realizaciji, planu storitev prevajanja, vrednostni realizaciji, blagovni proizvodnji in prodajnih cenah. Sprejeli so tudi sklep, naj oddelek prodaje do konca julija poišče tržišče za prodajo donosnih izdelkov Železarne Jesenice.

Podpredsednik poslovnega odbora je prisotne seznanil s poročilom o izvajanju ukrepov za sanacijo poslovnih rezultatov Železarne za mesec maj. Odbor je sklenil, naj poslovodni odbor pripravi enotno metodologijo vrednotenja rezultatov posameznih nalog, ki bo prikazala kvantitativno rezultate izvajanja sanacijskih ukrepov v preteklem mesecu. Po tej metodologiji naj bo pripravljeno tudi poročilo za mesec junij.

Seznanili so se s sklepi skupnega sestanka predstavnikov Gospodarske zbornice SFRJ, Zvezne skupnosti za cene, poslovnih združenj črne metalurgije in kovinsko predelovalne industrije ter delegatov obeh grup v zvezi s povišanjem cen izdelkov črne metalurgije. Soglasje za povišanje cen je odbor dal na izredni seji 22. maja. Cene izdelkov črne metalurgije se povečajo linearno za 29 % od 1. julija dalje. Do naslednje korekcije (predvidoma oktobra letos) bo delovna grupa črne metalurgije in kovinsko predelovalne industrije izdelala analizo o tehniki fakturiranja posameznih železarn. Ta naloga izhaja iz pobude oziroma stališča kovinsko predelovalne industrije, ki ima pripombe na sedanji način fakturiranja. Za izvajanje teh sklepov sta zadolžena Združenje črne metalurgije in kovinsko predelovalne industrije ter Zvezna skupnost za cene.

V nadaljevanju je potrdil oceno skupne in blagovne proizvodnje ter realizacije za junij ter ugotovil, da je bil izvoz količinsko realiziran s 100,8 %. Potrdil je tudi predlog programa proizvodnje za julij s tem, da mora v TOZD Vratni podboji operativni program za julij ostati enak gospodarskemu načrtu. TOZD Hladna valjarna Jesenice naj se zaradi nedobave vložka dogovori s poslovodnim odborom za pripravo plana v posameznih mesecih. Ponovno so sklenili, da se operativni plani posameznih TOZD lahko znižujejo le s soglasjem poslovodnega odbora.

Vse predloge za odpise in pripise razlik pri poslovanju s tujino je od-

bor potrdil. Sklenili so tudi, naj Železarna Jesenice skupaj s predstavniški SOZD SZ ukrene vse potrebno, da do reklamacij zaradi razlik med prijavljeno, carinjeno in plačano količino ne bo več prihajalo.

Obravnavali so tudi vloge za naknadno odobritev nerazporejenih sredstev Az, in sicer TOZD Transport za nabavo dveh osebnih vozil, TOZD Vratni podboji za nabavo va-

rilnih aparatov in cestnega viličarja, TOZD Valjarna žice in profilov za nabavo tretjega žerjava, TOZD Li-varna za nabavo nakladalca za pesek, TOZD Valjarna bluming-štekel za adaptacijo lučilnice, TOZD Remontne delavnice za povečanje deleža razpoložljivih amortizacijskih sredstev in sektorja TKR za nabavo analizatorja. Pozitivno je rešil vlogi TOZD Transport in sektorja TKR.

Sprejel je tudi sklep o povišanju letne odškodnine po izvensodni poravnavi Ribiški družini Jesenice.

CPSI — Z. V.

13. SEJA ODBORA ZA SPLOŠNE ZADEVE PRI DS ŽELEZARNE

V torek, 3. julija, so se na 13. seji sestali člani odbora za splošne zadeve. Obravnavali so poročila o izvrševanju sklepov prejšnje seje, odobrili službeno potovanja v tujino, potrdili poročila in ocene opravljenih službenih potovanj v tujino ter rešili tekoče zadeve.

Odbor je obravnaval poročila o izvrševanju sklepov in ugotovil, da so vsi izvršeni.

Službena potovanja v tujino so odobrili naslednjim delavcem:

— Borisu Bregantu, Borisu Pesjaku in Ernestu Pušniku v Frankfurtu v ZRN v firmo KFW zaradi sklenitve pogodbe in najema tujega kredita za uvoz opreme za jeklarstvo 2.

— Mihlu Stojanu v Zürich v Švico v firmo Oerlikon na licenčno srečanje Oerlikon.

— Borisu Bregantu in šoferju Dragu Grčarju so podaljšali službeno potovanje.

— Borisu Bregantu, Ernestu Pušniku in šoferju Dragu Grčarju v Trst v Italijo v firmo Italsider zaradi razgovora o možnostih medsebojnega sodelovanja.

Odbor je v nadaljevanju obravnaval poročila in pozitivno ocenil službena potovanja v tujino:

— Borisa Breganta, Dušana Burnika, Gvida Kacila in Igorja Uršiča v ČSSR,

— Vinka Aliča k firmi Dresser France v Franciji,

— Lada Šketa v Ostravo v ČSSR,

— Dragice Bezljaj v München v ZRN,

— Bogdana Ravnika in Bogdana Stocca v firmo Confer Udine v Italiji in

— Valentina Erjavška v Katowice na Poljskem.

Odbor je zavrnil vlogo Planinskega društva Jesenice za nabavo materiala, ker ga lahko kupijo preko male prodaje.

B. K.

TOZD Žičarna

16. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

Predsednik odbora za gospodarstvo pri delavskem svetu TOZD Žičarna Tomaž Štefelin je 29. junija sklical in vodil 16. redno sejo. Člani odbora so bili najprej seznanjeni z izvajanjem sklepov zadnje seje in so ugotovili, da so razen enega sklepa vsi izvršeni.

V nadaljevanju seje so obravnavali operativni plan za mesec julij, ki predvideva 3.800 ton vlečene žice in je za 380 ton nižji od družbenega plana zaradi pomanjkanja ustreznih naročil, spremenjenega asortimenta, pomanjkanja delavcev, slabega stanja žičarskih strojev in lučilnice.

Člani odbora so bili seznanjeni tudi s proizvodnimi rezultati za mesec maj. Izdelali so 3.811 ton vlečene žice; od tega za prodajo 2.617 ton in za domačo predelavo 1.194 ton. Poprečni osebni dohodek je bil 22.887 din na osebo.

Na seji so sprejeli sklep, da se pri izračunu premije za višjo produktivnost upošteva faktor 1, ne glede na izvrševanje operativnega plana za žičarje, ki delajo na žičarskih strojih. Za dela, ki niso normirana, se upošteva premija za višjo produktivnost od oddelka žičarna I. in II. Veljavnost se podaljša do 31. 12. 1984 in sklep predloži v potrditev delavskemu svetu.

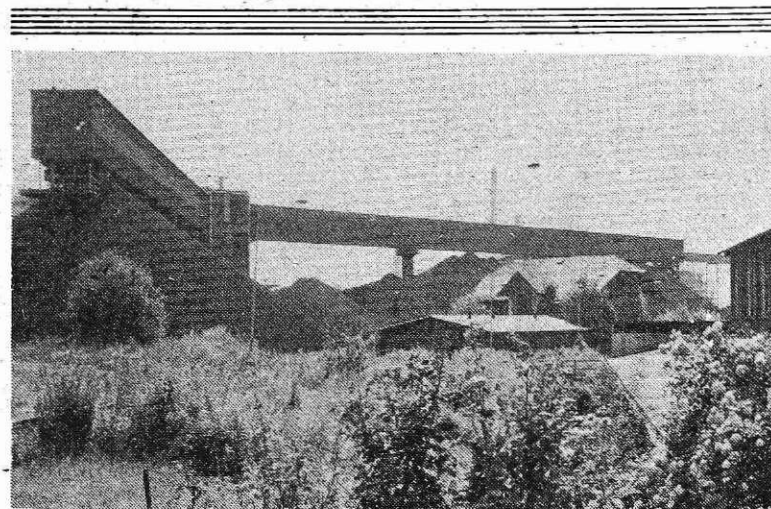
Člani odbora so bili seznanjeni tudi z izvajanjem sanacijskega programa. Ugotovili so, da se ukrepi izvajajo v skladu z zadolžitvami in roki.

Potrdili so predlog sprememb izračuna dnevnih premij za vodstveni

kader, tako da se premije izračunajo na nivoju poprečja celotne TOZD in ne žičarne I. in II.

Ob koncu seje so člani odbora za gospodarstvo sprejeli sklep, da se potrdi sprememba načina obračuna stimulacije za izboljšanje strukture proizvodnje, tako da se ta stimulacija obračunava za isti mesec kot ostali del osebnega dohodka. Ta sklep stopi v veljavo s 1. junijem 1984.

sš

PREGLED SESTANKOV SDS

Po obravnavanju programa samoupravnih aktivnosti za mesec junij (v začetku prejšnjega meseca) je imelo sestanke le nekaj samoupravnih delovnih skupin, pa tudi v teh dneh po SDS ni pričakovati večje samoupravne aktivnosti. Zato je tokrat pregled sestankov nekoliko krajši, v prihodnji številki Železarnja pa bo ta rubrika predvidoma celo izpadla.

SDS žičarna I-I (TOZD ŽIČARNA) se je 15. junija sestala na izrednem sestanku. V TOZD se namreč trudijo, da bi tudi z delom na prosto soboto izpolnili cilje, ki so si jih zastavili s sanacijskim programom, oziroma da bi dosegli načrtovane proizvodne rezultate. Za delo na prosto soboto pa se je prijavilo premalo žičarjev. Po intervenciji vodje TOZD, ki je na sestanku razložil potrebe in namen dela, se je za delo na prosto soboto prijavilo 11 delavcev te SDS.

Samoupravne delovne skupine v TOZD STROJNE DELAVNICE so se večinoma sicer sestale že prvi teden v mesecu juniju (obravnavale so ukrepe za izboljšanje poslovnih rezultatov, povratno informiranje in dopolnitev 97. člena pravilnika o delovnih razmerjih), vendar pa smo zapisnike prejeli na CPSI šele 21. junija in jih zato v prejšnjih pregledih, kjer smo se skušali držati ustaljenega zaporedja objavljanja, nismo povzemali. Zapisnike smo prejeli od SDS priprava dela, strugarna 1 in 2, orodjarna 1 in 2, konstrukcijska delavnica 1 in 2, ključavničarji strojev ter kovačnica-kalilnica. SDS priprava dela je v zvezi z ukrepi predlagala sledeče: kadrovske izpolnitve področja priprave materiala (predvsem pločevine) in uvedbo dokumentiranega prevoza materiala iz skladišča v delavnico (z dobavnim listom, na katerem naj bi bila označena količina, delovni nalog in priimek delavca). SDS meni, da je treba signirati ves material, ki je potreben za realizacijo posameznega delovnega naloga. Seznanila se je tudi z odgovorom OŠDCN v zvezi z razvidom del in nalog. SDS orodjarna 1 ponovno prosi, da bi prešlo čimprej prestavili v prostore materialnega skladišča. Priporajajo tudi, da material, ki ga dobijo iz materialne službe, večkrat po svoji kvaliteti ne ustreza namenu uporabe. Zato predlagajo, da se že na Javorniku uvede vodna kontrola za ta material. Zahtevali so tudi, naj se en izvod informacije z delovnimi procenti objavi na oglasni deski. SDS konstrukcij-

ska delavnica 1 v zvezi s povratnim informiranjem zahteva, da delegati še bolj dosledno zastopajo njihova stališča, hkrati pa zahtevajo od vodstva TOZD in strokovnih služb tudi pisne odgovore.

Iz TOZD VZDRŽEVANJE smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, vzdrževanje Jeklarne 1 in 2, vzdrževanje HVŽ 1 in 2 ter vzdrževanje Jesenice 1 in 2. Člani SDS vzdrževanje jeklarne 1 in 2 so se na sestanku dogovorili o organizaciji piknika. Glede čiščenja garderobnih prostorov in delavnice so menili, da bi potrebovali čistilko, ki bi čistila le njihove prostore. V zvezi s stalnim zamujanjem vozačev iz smeri Nova Gorica—Jesenice na popoldansko in nočno izmeno pa so predlagali, da bi vlak ustavljal pred signalom. Tako bi se skrajšala pot v službo in odpadle bi zamude, ki se nabirajo ravno pred zaprtim signalom, menijo člani teh dveh SDS. Vprašujeta tudi, kdo predlaga delavce za letovanje v ČSSR v poletnih mesecih. Ostale SDS so se seznanile z osnutkom zakona o javnem obveščanju. Pri-pomb ni bilo.

SDS adjustaža žebjarne (TOZD ŽEBLJARNA) pa je razpravljala o izrabi delovnega časa v adjustaži, o napaki, do katere je prišlo pri delitvi premij za mesec maj (popravila se bo pri izplačilu osebnega dohodka za mesec junij), o delu izven rednega delovnega časa ter o razvijanju medsebojnih odnosov.

Center za proučevanje samoupravljanja ter informiranja — Božidar Lakota

Jeseniška razglednica (foto I. Kučina)

DS za kadrovske in splošne zadeve ter informiranje

14. SEJA ODBORA ZA DELOVNA RAZMERJA

Redna 14. seja odbora za delovna razmerja delovne skupnosti za kadrovske in splošne zadeve ter informiranje, ki jo je vodil Cveto Rolc, je bila 21. junija. Pri pregledu sklepov so ugotovili, da so vsi izvršeni, le en sklep so dopolnili.

Do naslednje seje so odložili obravnavo pritožbe, ker so jo dobili tik pred sejo.

Potrdili so razporeditev delavca, ki se je vrnil iz JLA, na delovne naloge pripravnika. Začasno so prerazporedili delavko na delovne naloge kadrovske statistik.

Eni čistilki so odobrili premestitev iz delovne skupnosti KSI v TOZD Strojne delavnice, drugi pa prekinitev delovnega razmerja pod pogojem, da poravnava vse obveznosti do Železarne Jesenice, medtem ko so eno prošnjo za premestitev zadržali v evidenci.

Zaradi odhoda dveh čistilk so sprejeli sklep, da se sklene delovno razmerje z novo čistilko.

Zavrnilo so vloge delavcev, ki prosita za sprejem na delovne naloge ču-

vaja in vlogo tekačice, ki prosi za premestitev na druge delovne naloge, ker ni prostih ustreznih delovnih nalog.

Odobrili so sedem dni izredno plačane odsotnosti delavcu za zdravljenje v ČSSR in po dve dni izredno plačane odsotnosti dvema delavcem za vaje v tehniki reševanja v gorah, za katero je prosila gorska reševalna služba.

Zavrnilo pa so prošnji Planinskega društva Javornik—Koroška Bela in Zveze tabornikov Slovenije, ker je kvota izredno plačane odsotnosti za te namene že izkoriščena.

Sedmim delavcem so odobrili nadomeščanje odsotnih delavcev in potrdili strokovno komisijo za opravljanje pripravniškega izpita, ki jo je predlagal odsek za izobraževanje. PF

TOZD Jeklovlek

13. SEJA ODBORA ZA DELOVNA RAZMERJA

V petek, 21. junija, je bila v TOZD Jeklovlek 13. redna seja odbora za delovna razmerja pri delavskem svetu, ki jo je vodila podpredsednica Danica Udir. Pri pregledu sklepa 12. seje so ugotovili, da so izvršeni.

Odbor je potrdil razporeditev dveh sodelavcev, ki sta se vrnila iz JLA in

prekinitev delovnega razmerja dvema delavcem, ki sta bila disciplinsko odpuščena.

Prošnjo za ponovni sprejem v delovno razmerje so zavrnilo. Prošnjo Marjana Gregoriča za sprejem pa je odbor ugodno rešil in ga razporedil za določen čas do konca letošnjega leta.

V zvezi s prošnjo sodelavca za premestitev na nov brusilni stroj TOS so naročili vodstvu, da do naslednje seje pripravi predlog zasedenosti na novem brusilnem stroju.

Prošnjo sodelavca za prestop v TOZD Transport so ugodili s prestopnim dnevom 6. julija.

Po obravnavi odsotnosti v mesecu maju so ugotovili, da se je gibal za 3 % nad poprečjem Železarne.

Ugodno so rešili prošnjo za izredno plačano odsotnost sodelavcu za udeležbo na letnih igrah SOZD SZ v organizaciji DO Žična Celje.

O URESNIČEVANJU STALIŠČ REPUBLIŠKEGA SVETA ZSS O INFORMIRANJU V ORGANIZACIJAH ZDRUŽENEGA DELA

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije je 24. septembra 1981 sprejel »Stališča o razvoju in dograjevanju sistema obveščanja v združenem delu ter o vlogi in nalogah organizacij in organov Zveze sindikatov Slovenije«. S »stališči« so sindikalne organizacije in organi dobili dosti celovito podlago za spremljanje in usmerjanje razvoja sistema informiranja v OZD.

V dveh letih in pol od sprejema stališč je odbor RS ZSS za obveščanje in politično propagando na podlagi teh stališč posamezne sestavine sistema informiranja oziroma dejavnike, ki na njega vplivajo, še posebej razdelal in konkretiziral (na primer: usposabljanje za informiranje v OZD, analiza pravilnikov o informiranju; racionalizacija informiranja v OZD; informiranje delavcev v detaširanih obratih).

Lansko leto je bil sprejet republiški zakon o družbenem sistemu informiranja, ki pomembno (vsaj normativno) vpliva na sistem informiranja v OZD, zato v drugem delu te informacije navajamo problematiko, povezano z uresničevanjem tega zakona oziroma z izgradnjo družbenega sistema informiranja v OZD. V stališčih je bilo opozorjeno na medsebojno povezanost in odvisnost sistema javnega obveščanja in družbenega sistema informiranja, vendar to posebej ni bilo razdelano. V praksi so sindikalne organizacije v OZD, občinah pa tudi odbor RS ZSS za obveščanje več pozornosti namenili javnemu obveščanju, veliko manj pa vsebini in načinu zbiranja, obdelovanja in dokumentiranja podatkov in informacij za spremljanje proizvodnih in poslovnih procesov ter za poslovno in samoupravno odločanje, čeprav je očitno, da je to drugo pogoj prvemu.

VSEBINA INFORMIRANJA V OZD

Po vsebinski plati je bilo največ doseženega pri obravnavanju zaključnih računov in periodičnih obračunov. Tu je sindikalna akcija prispevala ne samo k upoštevanju dogovorjene vsebine poslovnih poročil (kazalniki in primerjave), ampak predvsem k razdelanemu postopkom obravnave teh poročil. Še vedno pa kot problem ostaja preobsebnost poročil (kopica števil in tabel) brez ustreznih razlag in komentarjev.

Vsebinska informiranja v OZD pa je še vedno preveč vezana na sestanke delavskih svetov, zborov delavcev oziroma obravnavo periodičnih in zaključnih računov. Premalo pa je opozorilnih oziroma kontrolnih informacij o uresničevanju sklepov, odstopanj od planov in o problemih ter težavah pri zagotavljanju proizvodnje, opravljanju storitev, pokrivanju obveznosti, učinkih združevanja dela in sredstev, učinkih investicij itd.

Priporočilo o temeljnih listah informacij je bilo bolj slabo upoštevano. Na prste obeh rok bi bilo mogoče prešteti delovne organizacije, ki imajo (s pravilnikom ali drugim samoupravnim aktom) razdelano listo informacij (dnevno, tedensko oziroma desetdnevno, mesečno itd.) in določeno, kdo zagotavlja posamezne informacije z liste ter kako jih (kje) objaviti. Ponekod imajo uveljavljene samo delne liste npr. (mesečne) in še to le kot obveznost poslovnih organov, ki mora z dogovorjenimi podatki in informacijami seznaniti delavski svet.

Velik del delavcev (posebej nedelegati, tisti, ki niso člani izvršilnih organov družbenopolitičnih organizacij) je še vedno slabo obveščen o ključnih vprašanjih poslovanja in samoupravljanja. Del poslovnih delavcev, delavcev s posebnimi pooblastili in organizacijskih vodij informiranja zaposlenih ne pripisuje oziroma namenja ustrezne pozornosti, imajo pa istočasno velik vpliv na vsebino (selekcija) informacij.

Informiranje o delu delegacij, delegatov za skupščine družbenopolitičnih skupnosti in SIS je prek sistema informiranja v OZD še vedno v ozadju, kar pa je gotovo deloma tudi posledica objektivnega položaja in vloge delegacij.

Stopnja informiranosti je največja za raven TOZD oziroma delovne skupnosti in pada na ravni delovne organizacije, še bolj pa SOZD.

Sistem informiranja je učinkovit, če ljudem omogoča izražanje pobud, jim zagotavlja nujne in potrebne podatke in informacije, oziroma če omogoča opravljanje kontrolne funkcije. Da temu ni vedno tako, dokazuje tudi podatek, da je še vedno zelo majhen odstotek zaposlenih, ki dajejo predloge in pobude za samoupravno odločanje, oziroma sistem informiranja v zadostni meri ne omogoča, da ti predlogi in pobude pridejo do mest odločanja, ter ne zagotavlja zadosti povratnih informacij o sprejetih in zavrnjenih pobu-

dah in predlogih (vzroki, obrazložitve).

PODRUŽBLJANJE INFORMIRANJA V OZD

S stališči smo se zavzeli za ustanavljanje odborov za informiranje v delovnih organizacijah kot izvršilnih organov delavskih svetov. V letu 1982 je bilo v Sloveniji približno 100 delovnih organizacij, ki so imele tak odbor oziroma njemu ustrezen organ (svet, komisija). S statistično analizo je bilo ugotovljeno, da z velikostjo delovne organizacije praviloma narašča možnost, da ima tudi ustrezen organ za informiranje. Odbori so se v glavnem pokazali kot ustreznega oblika podružbljanja informiranja, saj so usmerjali tako vsebino kot tudi načine informiranja v OZD. Ponekod pa jih še napačno razumejo ter jih postavljajo v vlogo uredniških odborov in podobno. Seveda odbori niso edini način podružbljanja informiranja v OZD. Široka dopisniška mreža, sindikalni informatorji, uredniški odbori, vpliv sindikalnih organizacij in organov — vse to so možne oblike podružbljanja informiranja, resnici na ljubo ne povsod uveljavljene.

Res pa je, da je aktivnost odborov za informiranje kot samoupravnih organov nenadomestljiva, seveda pa je v marsičem odvisna od kadrovske sestave, dogovorjenih pristojnosti tega organa in sodelovanja s sindikatom.

SREDSTVA IN NAČINI INFORMIRANJA

V OZD še vedno preveč poudarka dajejo glasilom (časopisom), ki gotovo imajo pomembno vlogo v celovitem sistemu informiranja. Po drugi strani pa so bile v zadnjem letu močno prisotne težnje (pod parolo o varčevanju) po ukinjanju oziroma redkejšem izhajanju glasil. Tudi v sindikalnih organizacijah se je počasi prebujalo spoznanje, da brez temeljite razčlenbe vpetosti glasil v sistem informiranja ni mogoče kar na pamet in brez ustreznega izbora drugega sredstva informiranja ukinjati glasil, posebej ker je mogoče tudi pri izdajanju glasil kar dosti zmanjšati stroške. Ravno visoki stroški tiskanja, dražji papir in njegovo občasno pomanjkanje pa so hkrati objektivno krepili težnjo po večji uveljavitvi tedenskih oziroma občasnih biltenov, posebej v zadnjem času pa tudi razglasnih postaj, kar vse je prispevalo k hitrejšemu posredovanju informacij.

S stališči smo se zavzeli za celovit — medsebojno povezan sistem informiranja, ki bo kombiniral prednosti različnih sredstev in načinov informiranja. To pa so toliko lažje uresničevali v večjih OZD, predvsem manjše OZD (do 500 zaposlenih) pa v glavnem še vedno uporabljajo eno sredstvo informiranja, in to pretežno oglasne deske.

Samoupravne delovne skupine kot oblika informiranja in delegatska osnova za delavske svete sicer imajo v številnih organizacijah. Vendar so te skupine še premalo vsebinsko in organizacijsko opredeljene, da bi v večji meri lahko služile kot tista raven informiranja in odločanja, kjer se oblikujejo pobude, predlogi in vprašanja za samoupravne ter poslovne organe in zagotavlja hitra povratna informacija. Gre seveda tudi za nezadostno usposobljenost vodij teh skupin oziroma neustrezno kadrovske sestave (npr. vodje so istočasno tudi organizacijsko nadrejeni delavci). 23 % delovnih organizacij, zajetih s statistično analizo, pa komunicirajo po samoupravnih delovnih skupinah ne prakticirajo, vprašanje pa je, če jih sploh imajo.

SLUŽBE ZA INFORMIRANJE IN SAMOUPRAVLJANJE

V stališčih smo se zavzeli za strokovno organiziranje informiranja in pomoč pri delu samoupravnih organov. V večjih delovnih organizacijah v glavnem imajo združene službe (centre) za samoupravljanje in informiranje, ki so za svoje delo vsebinsko odgovorni samoupravnim organom (delavskim svetom, odborom za informiranje). V manjših delovnih organizacijah pa imajo ponavadi samo tajnike samoupravnih organov, pa še ti niso vedno strokovno usposobljeni delavci za pomoč pri pripravi sej delavskih svetov, zborov delavcev in pri uresničevanju sklepov ter obveščanju, ampak so dostikrat samo zapisničarji. Tako se v manjših delovnih organizacijah pogostokrat

z organizacijo posrednega informiranja ne ukvarja nihče. Organizatorji obveščanja oziroma delavci v službah za informiranje naj bi imeli vsaj višješolsko izobrazbo. Po rezultatih statistične analize pa ugotavljamo, da ima 50 % teh delavcev srednjo izobrazbo, 25 % višjo in 20 % visoko. Ti delavci v primerjavi z delavci, ki opravljajo podobno zahtevna dela oziroma imajo podobno izobrazbo (npr. pravniki, ekonomisti), niso enakovredno vrednoteni.

Tam, kjer so v TOZD in delovnih organizacijah (ob tem, da nimajo profesionalcev za informiranje) za organizacijo obveščanja z razvidi del in nalog oziroma opisi zadolžili za del delovnega časa ustrezne posameznike, je to gotovo korak naprej od stanja, ko za organizacijo obveščanja ni operativno odgovarjal nihče. So pa tudi še primeri, ko imajo delovne organizacije 1500 in več delavcev, pa nobenega profesionalnega organizatorja informiranja. Po rezultatih statistične analize tudi delež OZD, ki imajo službo za obveščanje, raste z velikostjo delovne organizacije. Pa tudi skoraj polovica delavcev, ki se poklicno ukvarjajo z informiranjem, je v ozdih z več kot 2000 zaposlenimi.

NORMATIVNA UREJENOST SISTEMA INFORMIRANJA

Ob vsaj treh zakonih (ZZD, zakon o DSI, zakon o javnem obveščanju) informiranje v OZD ni ustrezno normativno urejeno. Posebej v tistih delovnih organizacijah, kjer to področje opredeljuje zgolj statut oziroma samoupravni sporazum o združevanju dela delavcev, je največkrat informiranje presplošno opredeljeno. V večjem delu OZD imajo ob statutih še pravilnike o urejanju in izdajanju glasil, ki seveda opredeljujejo samo ta ožji del sistema informiranja. Večje OZD imajo informiranje normativno bolj urejeno: ob statutu imajo še posebne pravilnike o informiranju na ravni delovne organizacije, za katere smo se zavzeli s stališči. Analiza pravilnikov je pokazala na številne slabosti v normativnem urejanju (seveda pa tudi v praksi), posebej da sredstev posrednega informiranja v OZD še vedno ne pojmujejo kot sestavni del sistema informiranja, da omejeno razlagajo načelo javnosti dela ter dostopnosti podatkov in da odgovornost virov informacij (vseh služb in odgovornih delavcev) ni zadosti konkretizirana v smislu določil o dajanju natančno določenih podatkov in informacij s svojega področja v določenem časovnem obdobju. Določbe, ki zadevajo sistem informiranja, je mogoče najti tudi v različnih drugih samoupravnih aktih, tako da je vsakomur, ki bi se želel podrobneje seznaniti z »interno zakonodajo« s tega področja, oteženo delo.

VLOGA SINDIKATA

Organizacije in organi zveze sindikatov so od sprejema stališč — predvsem zaradi stalnega usposabljanja članov izvršnih odborov in novo izvoljenih predsednikov IO — napravile korak naprej pri spremljanju in usmerjanju razvoja sistema informiranja v OZD. Informiranje v OZD je postalo vsaj sestavni del letnih programov dela izvršnega odbora osnovnih organizacij zveze sindikatov, konferenc in koordinacijskih odborov, ki tudi večkrat obravnavajo probleme s področja informiranja, res ne vedno na lastno pobudo, ampak na pobudo organizatorjev informiranja. Prav tako pa drži, da je sindikat pri razvijanju sistema informiranja dostikrat ostal osamljen, oziroma ga pri tem niso podprle tudi druge družbenopolitične organizacije. Ponekod so k izboljšanju informiranja v OZD vsaj deloma prispevali tudi odbori za obveščanje pri občinskih svetih ZSS, čeprav tam, kjer delujejo, še pre malo kot oblika dela uporabljajo obiske v delovnih organizacijah in nudenje pomoči izvršnim odborom osnovnih organizacij in konferenc. Prav tako so predsedstva občinskih svetov informiranje v OZD svoje občine preveč prepustila samo svojim odborom za obveščanje, zelo malo pa so o tem razpravljala sama. V nekaterih republiških odborih sindikatov dejavnosti so prav tako (tudi prek svojih komisij) celovitejšemu sistemu informiranja v svoji dejavnosti namenili ustrezno pozornost, seveda pa to ne velja za večino sindikatov dejavnosti.

Kljub strokovnemu usposabljanju sindikalnih aktivistov pa je pre malo njihovo poznavanje zakonitosti informiranja v OZD še vedno dejavnik, ki pomembno vpliva na sindikalno aktivnost na tem področju.

Informacije republiškega sveta ZSS za obveščanje v združenem delu, 4/VIII—25. junij

PRIPRAVLJENOST JE VEDNO BOLJŠA KAKOR GOLO PRIČAKOVANJE

TITO

EPIDEMIOLOGIJA V VOJNI IN MIRU

Virusi, ki povzročajo encefalitis in jih prenašajo klopi, povzročijo včasih tudi hemoragične mrzlice. Te bolezni so navadno zemljepisno omejene na kraje, kjer se človekovo bivališče križa z živalskim krogom virusa. Ta žarišča je težavno omejevati in so nenehna nadloga v mnogih deželah. Podobno je s klopim meningitisom pri nas in v sedanjih deželah, v Avstriji, na Češkoslovaškem, Poljskem vse do Baltičkega morja in še naprej na Švedskem ter Finskem. Ponekod so se pojavili tem podobni virusi iz neznanih vzrokov še pozneje, kot se je pri nas pojavil virus srednje evropskega meningoencefalitisa. Takšen je virus Kyasanurskega gozda v Indiji, ki je povzročil novo bolezen v indijski državi MYSORE leta 1957. Do tedaj te bolezni, ki je dosti huda, tam niso poznali, od takrat naprej pa imajo bolnike vsako leto.

Naj omenimo še nekatere nevarne bolezni, ki jih prenašajo na človeka glodalci. Med temi so zbudile največ zanimanja v zadnjem času mrzlica LASSA ter bolivijska in argentinska mrzlica. Arena-virusi, ki povzročajo te mrzlice, imajo podobne naravne kroge in se le izjemno prenesejo na človeka. Boj in ukrepi proti tem infekcijam pa so težavni, kajti nadvse pogostne so infekcije laboratorijskih delavcev, ki raziskujejo te epidemije.

Med viruse, ki povzročajo takšne težave, prištevamo še virusa MARBURG in EBOLA. Zanesljivo spadata med najbolj nevarne. Leta 1967 so za skrivnostno epidemijo zboleli raziskovalci dveh laboratorijev v Nemčiji in enega v Jugoslaviji. Zboleli so tudi zdravstveni delavci v bolnišnicah, v katerih so se zdravili bolniki, ki so jih prizadele te hude epidemije. Našli so nov virus — virus MARBURG.

Leta 1969 je umrla sestra v ameriški misijonarski bolnišnici v mestecu LASSA v Nigeriji. Sestra, ki jo je negovala, je tudi zbolela in kmalu umrla. Zbolela je še tretja sestra, ki je negovala umrli sestre. Prepeljali so jo v New York, tam je po hudi bolezni ozdravela. Osamili so nov virus, virus LASSA, pri tem pa sta se inficirala dva izkušena biologa v svetovnem centru za viruse te vrste. Eden je umrl.

Leta 1976 sta skoraj hkrati nastali dve epidemiji v SUDANU in ZAIRU, pri katerih so mnogi bolniki umrli, med njimi več zdravstvenih delavcev. Zopet so našli in izolirali nov virus — virus EBOLA.

Vsem tem prijetljajem je skupno, da je bolezen povzročil nov virus, ki izvira iz Afrike, da so bolezni hude in da obstaja velika nevarnost za prenos bolezni s človeka na človeka. Govorijo o »sevih Andromeda«, ker so tako redki ali eksotični, kot bi prišli iz vesolja. Ker nekateri bolniki zbolijo s krvavitvami, menijo, da gre za hemoragične mrzlice. Vendar pri teh boleznih zaplet s krvavitvijo ni vedno najočitnejše bolezensko znamenje.

Po obliki si ti virusi med seboj niso podobni. Virus LASSA je podoban togavirusom, ki jih prenašajo členonožci. Virusa MARBURG in EBOLA pa spominjata na virus stekline.

Mrzlica LASSA se prične kot blaga gripa, ki traja nekaj dni. Bolniki imajo zvečne tudi vnetje mandelinov, driske, rahlo vročino in se slabo počutijo. V drugem tednu bolezni se pojavijo skoraj pri polovici bolnikov huda bolezenska znamenja, krvavitve po koži in sluznicah, prizadeto je osrednje živčevje, ovirano dihanje, slabijo ledvice in bolnik umre v šoku.

Zaradi izliva tekočine v prsni koš bolnika hudo boli pri dihanju. Včasih se bolezen še nekoliko poleže, nekaj dni pozneje pa vnovič vzplamti. Bolniki, pri katerih je bolezen smrtna, imajo pred smrtjo izrazito znižano telesno temperaturo.

Pri boleznih zaradi infekcije z virusom MARBURG so znamenja nekoliko drugačna. Bolezen se začne s hudo slabostjo, glavobolom in bolečinami v križu. Bolnik je v začetku zelo vročičen, pozneje mu temperatura pade in se vnovič dvigne v drugem tednu. Bolniki v začetku bolezni bljuvajo in imajo drisko. Pri polovici bolnikov se vnamejo očne veznice, konec prvega tedna dobijo bolniki izpuščaj, v tretjem tednu pa se jim lušči koža. Bolniki so pogosto duševno spremenjeni in sovražno razpoloženi do negovalcev. Hudi bolniki umirajo zaradi oslabelosti srca in ožilja ali zaradi krvavitve v črevesju. Pri nekaterih bolnikih so prizadeta tudi jetra.

Bolezen, ki jo povzroča virus EBOLA, je podobna bolezni zaradi infekcije z virusom MARBURG. Pri vseh bolnikih so opazili hudo drisko in izpuščaj, ki ga pri temnopoltih bolnikih ni tako lahko opaziti. Zaradi hudega vnetja v žrelu bolniki ne morejo uživati hrane in piti, zato zelo oslabijo. Pri nekaterih bolnikih nastopijo hude krvavitve šele v drugem mesecu bolezni. Noseče bolnice vedno splavijo in tudi mesečne krvavitve so pri ženskah včasih smrtno nevarne. Okrevanci so do kraja shirani in si šele po daljšem času opomorejo.

Sodelavec-elektrikar v strojnici valjarne bluming (foto S. Kokalj)

PROIZVODNJA V JUNIJU BLIZU PLANA

(Nadaljevanje s 1. strani)

06 obratovala šest dni s štirimi na-
mesto s petimi pečmi. Elektro je-
klarna je z gospodarskim načrtom
predvideno skupno proizvodnjo do-
segla 102,5 %, medtem ko je povišani
operativni program izvršila 100,8 %.

Zaradi izvedbe glavnega remonta
valjarne blumig-štekla je naprava za
kontinuirano vlivanje jekla obrtova-
la deset delovnih dni neprekinjeno
po sistemu 12/12 in je dosegla 5.631
ton proizvodnje ali 128,0 % načrtova-
ne količine oziroma 108,3 % poviša-
nega operativnega programa.

TOZD LIVARNA

Livarna je v juniju dosegla 104,8 %
z gospodarskim načrtom predvidene
skupne proizvodnje. Tujim naročni-
kom je bilo odpremljeno 67 ton izdel-
kov.

**TOZD VALJARNA
BLUMING-ŠTEKEL**

V tej valjarni je bil od 4. do 16. ju-
nija izveden glavni remont. Ustre-
žno znižani gospodarski načrt skup-
ne proizvodnje so dosegli 112,9 %.

**TOZD VALJARNA ŽICE
IN PROFILOV**

V juniju obratovanje v tej valjarni
ni potekalo dobro, saj je bilo znatno
preveč predvsem vzdrževalnih zasto-
jev. Poleg tega je trajalo valjanje pa-
lic dva dni dalj, kot je bilo načrtova-
no. Načrtovano skupno proizvodnjo
so dosegli 71,1 %.

**TOZD VALJARNA
DEBELE PLOČEVINE**

Na krožni ogrevni peči za slabe so
imeli okvaro. Poleg tega je zaradi
majhnih formatov potekalo zelo po-
časno rezanje pločevine za izvoz. Na-
črtovano skupno proizvodnjo so do-
segli 86,9 %.

TOZD HLADNA VALJARNA BELA

Zaradi slabega dela valjarne blu-
ming-štekla pred remontom so imeli
v tem mesecu nekaj težav z vlož-
kom, predvsem dinamo jekel. Načr-
tovano skupno proizvodnjo so dose-
gli 113,9 % in s tem doslej najvišjo
mesečno proizvodnjo. Iz že navede-
nega vzroka so dinamo jekla v tem
mesecu izvaljali samo 1692 ton in
nerjavnih jekel 408 ton.

**TOZD HLADNA VALJARNA
JESENICE**

Zaradi okvar posameznih valjav-
skih ogrodij so imeli več obrtvalnih
zastojev in načrtovano skupno proiz-
vodnjo so dosegli le 95,1 %. Dinamo
jekel so izvaljali 534 ton in kvalitet-
nih jekel 249 ton.

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON

AVTOMOBILSKA INDUSTRIJA
V DEŽELAH EGS

**PRIHODNJI RAZVOJ AVTOMOBILSKE INDUSTRIJE V
DEŽELAH EGS**

Glavni cilji avtomobilskih tovarn EGS v prihodnjih letih
so naslednji:

- Nadaljevati je treba z razvojem avtomatike v proizvod-
nji in povečanjem produktivnosti, racionalizacijo v obratih in
doseči večjo standardizacijo posameznih delov.
- Treba je znižati ali vsaj obdržati na ravni celotne stro-
ške lastnikov avtomobilov, posebno še tiste za gorivo in vzdrže-
vanje.
- Naporni za zmanjšanje porabe goriva se bodo nade-
jevali tudi v prihodnjih letih.
- Zahteve, povezane z ohranjanjem čistega ozračja, se
bodo v prihodnje še povečale. Pri tem gre predvsem za sestavo
izpušnih plinov in uporabo bencina brez svina. Tudi zahteve,
povezane z varnostjo, bodo imele vedno večji vpliv na kon-
strukcijo.
- Veliki investicijski stroški (za avtomobil vrste Ford Si-
erra se gibljejo okoli 1,2 milijarde dolarjev), dolgi roki, potrebni
za razvoj novih modelov in velika konkurenca na tržišču,
bodo vplivali na le postopno spreminjanje modelov. Celotna
avtomobilska industrija bo rajši ostala zdravo konzervativna
kot vihravo inovacijska.
- Novi modeli bodo pripravljeni do leta 1990 in višek nji-
hove proizvodnje bo dosežen okoli leta 1995.

PRIHODNJA IZBIRA MATERIALA

Kriteriji za izbiro materiala bodo ostali tudi v prihodnje
isti, in sicer zaželeni tehnični lastnosti ob najnižjih proizvo-
dnih stroških za končne izdelke. Proizvajalci avtomobilov ne že-
lijo plačati višje cene za material, ne da bi za to dobili določene
prednosti pri končnih izdelkih, kot so povečana zanesljivost,
zmanjšanje težav vozila ali njegove izboljšane vozne lastnosti.
Nekatere prednosti, kot sta lepša oblika vozila ali njegova več-
ja udobnost, je lahko ovrednotiti in pomenijo določeno pred-
nost na tržišču. Druge spremembe so lahko nujne zaradi za-
konskih zahtev, kot so, na primer, platinski katalizatorji za iz-
boljšanje sestave izpušnih plinov. Dejansko je pri določeni
nujni ali prostovoljni zamenjavi materiala glavni cilj ne pove-
čati proizvodnih stroškov.

Precejšnja pozornost vzbujajo danes poskusni avtomobili
s plastično karoserijo, motorjem in kolesi iz aluminija in zelo
majhno porabo goriva. Vendar so to le poskusna vozila, po-

TOZD PROFILARNA	TOZD JEKLOVLEK	TOZD ŽEBLJARNA
V Profilarni so v mesecu juniju do- segli 107,5 % z gospodarskim načr- tom predvidene skupne proizvodnje.	Načrtovno skupno proizvodnjo so v TOZD Jeklovlek dosegli 100,2 %.	Imeli so nekaj težav s pomanjka- njem delavcev in zaradi mehanskih okvar na žebljarskih strojih. Načrto- vano skupno proizvodnjo so dosegli 100,0 %.
TOZD VRATNI PODBOJI	TOZD ELEKTRODE	Avugst Karba
V juniju so sonačrtovno skupno pro- izvodnjo dosegli 109,9 %.	V juniju so z gospodarskim načr- tom predvideno proizvodnjo dosegli 110,5 %.	

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA IN PROGRAMA SKUPNE IN GOTOVE
PROIZVODNJE ZA PRODAJO TER ODPREMA V JUNIJU

TOZD	SKUPNA PROIZVODNJA					GOTOVA PROIZVODNJA					ODPREMA	
	Družbeni plan	Program	Izvršitev	% 4/2	% 4/3	Družbeni plan	Program	Izvršitev	% 9/7	% 9/8	za prodajo	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
PLAVŽ	16.000	16.000	15.088,8	94,3	94,3	—	—	—	—	—	—	
JEKLARNA	42.000	42.250	41.378,6	98,5	97,9	—	—	—	—	—	—	
— SM	27.000	27.000	26.002,4	96,3	96,3	—	—	—	—	—	—	
— EL	15.000	15.250	15.376,2	102,5	100,8	—	—	—	—	—	—	
— ASEA	6.550	6.675	7.016,0	107,1	105,1	—	—	—	—	—	—	
— LM	8.300	8.425	8.170,9	98,4	97,0	—	—	—	—	—	—	
— BBC	150	150	189,3	126,2	126,2	—	—	—	—	—	—	
LIVARNA	160	160	167,7	104,8	104,8	50	50	67,4	134,8	134,8	67,1	
— jeklo	157	157	165,0	105,1	105,1	50	50	67,3	134,6	134,6	67,3	
— kovino	3	3	2,7	90,0	90,0	—	—	0,1	—	—	0,1	
BLUMING-ŠTEKEL	17.400	17.400	19.652,0	112,9	112,9	1.850	1.850	3.817,7	206,4	206,4	3.261,1	
— Bluming	8.800	8.800	9.630,5	109,4	109,4	—	—	352,2	—	—	351,6	
— Štekel	6.480	6.750	8.085,4	124,8	119,8	—	—	1.618,5	—	—	1.290,4	
— Štekel storitve	270	—	84,3	31,2	—	—	—	—	—	—	—	
— Termična obdelava	1.850	1.850	1.851,8	100,1	100,1	1.850	1.850	1.847,0	99,8	99,8	1.619,1	
VALJARNA ŽICE	9.660	8.600	6.871,5	71,1	79,9	2.140	1.600	1.850,1	86,5	115,6	2.268,4	
— Valjarna žice	9.660	8.600	6.871,5	71,1	79,9	—	—	—	—	—	—	
— Valjarna žice storitve	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
VALJARNA DEBELE PLOČEVINE	6.420	6.420	5.578,9	86,9	86,9	5.550	5.550	5.069,3	91,3	91,3	4.537,5	
— Valjarna debele pločevine	5.730	5.730	5.156,0	90,0	90,0	—	—	—	—	—	—	
— Valjarna debele pločevine storitve	690	690	422,9	61,3	61,3	—	—	—	—	—	—	
HLADNA VALJARNA BELA	8.500	8.500	9.679,1	113,9	113,9	7.950	4.760	6.984,1	87,9	146,7	6.000,7	
— Hladna valjarna Bela	8.090	4.900	7.052,9	87,2	143,9	—	—	—	—	—	—	
— Hladna valjarna Bela storitve	410	3.600	2.626,2	640,5	73,0	—	—	—	—	—	—	
HLADNA VALJARNA JESENICE	2.650	2.506	2.521,3	95,1	100,6	2.230	2.050	1.683,8	75,5	82,1	1.555,6	
— Hladna valjarna Jesenice	2.440	2.106	1.782,0	73,0	84,6	—	—	—	—	—	—	
— Hladna valjarna Jesenice storitve	210	400	739,3	352,1	184,8	—	—	—	—	—	—	
ŽICARNA	4.600	4.200	4.204,7	91,4	100,1	3.190	2.840	2.843,7	89,1	100,1	2.619,8	
— Žičarna	4.600	4.200	4.204,7	91,4	100,1	—	—	—	—	—	—	
— Žičarna storitve	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
PROFILARNA	1.800	1.800	1.924,7	107,5	107,5	1.480	1.480	1.561,7	105,5	105,5	1.521,1	
— HOP	1.560	1.560	1.805,1	115,7	115,7	1.410	1.410	1.559,2	110,6	110,6	1.504,3	
— HOP storitve	30	30	21,9	73,0	73,0	—	—	—	—	—	—	
— rondele	50	50	—	—	—	50	50	—	—	—	12,2	
— rondele storitve	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
— diski storitve	110	110	108,2	98,4	98,4	—	—	—	—	—	—	
— deli za cestno ograjo	50	50	—0,5	—	—	20	20	2,5	12,5	12,5	4,6	
SKLADIŠČE 38	130	130	—	—	—	130	130	—	—	—	—	
VRATNI PODBOJI	140	90	153,9	109,9	171,0	140	90	153,8	109,9	170,9	174,5	
JEKLOVLEK	2.080	2.080	2.083,1	100,2	100,2	2.060	2.060	2.082,9	101,1	101,1	1.513,7	
ELEKTRODE	1.820	1.820	2.011,3	110,5	110,5	1.610	1.610	1.738,6	108,0	108,0	1.611,9	
— elektrode + varilna žica	1.490	1.490	1.523,0	102,2	102,2	1.480	1.480	1.517,8	102,6	102,6	1.407,2	
— varilna žica storitve	—	—	9,4	—	—	—	—	—	—	—	—	
— varilni prašek	70	70	72,0	102,9	102,9	70	70	71,0	101,4	101,4	54,9	
— suha el. masa	—	—	72,0	—	—	—	—	72,0	—	—	72,0	
— ognjevzdržni material	260	260	334,9	128,8	128,8	60	60	77,8	129,7	129,7	77,8	
ŽEBLJARNA	1.040	1.040	1.040,3	100,0	100,0	1.030	1.030	1.040,2	101,0	101,0	1.085,8	
MONTER DRAVOGRAD	1.180	1.130	1.283,0	108,7	113,5	1.180	1.130	1.283,0	108,7	113,5	1.283,0	
SKUPAJ:	115.580	114.126	113.648,9	98,3	99,6	30.590	26.230	30.176,3	98,7	115,0	27.500,5	
ELEKTRODE ZAGREB	—	—	—	—	—	100	100	195,3	195,3	195,3	195,3	
SKUPAJ	—	—	—	—	—	30.690	26.330	30.371,6	99,0	115,4	27.695,8	
Storitve	—	—	—	—	—	1.450	4.830	3.928,0	270,9	81,3	3.928,0	
SKUPAJ	—	—	—	—	—	32.140	31.160	34.299,6	106,7	110,1	31.623,8	

membna kot del raziskovalnega in razvojnega programa in še
niso primerna za takojšnjo serijsko proizvodnjo. Najbližji ter-
min za predajo enega izmed teh vozil v serijsko izdelavo je pri-
hodnje desetletje.

Ocena stroškov uporabe nadomestnega materiala ni ved-
no enostavna. Neposredna primerjava mora imeti za osnovo
celotne stroške končnega izdelka. Njihov pričetek je pri stro-
ških osnovnega materiala. Odpadek pri proizvodnem postopku
je lahko velik pri stiskanju jeklene pločevine in majhen pri vli-
vanju plastike v kokile. Zato cene jeklene pločevine, aluminije-
ve pločevine ali plastike ni mogoče vedno primerjati s cenami
končnega izdelka.

Še več, ne zadostuje samo primerjava prihrankov na teži
glede na specifično težo jekla, aluminija ali plastike, tudi če je
pri tej primerjavi upoštevana trdnost materiala. V praksi na-
stopajo določene konstrukcijske zahteve, zato prihranek na te-
ži v končnem izdelku zaradi zamenjave jekla s plastiko ali alu-
minijem ni nikoli takšen, kot kaže teoretičen izračun in se
spreminja z namenom uporabe. To je še posebej pomembno ob
zamenjavi jekla s plastiko pri konstrukcijskih in mehanskih
delih.

Druga pomembna prednost plastike v primerjavi s kovina-
mi je njena sposobnost za »lastno barvo« in je zato ni treba
barvati. Vendar je v praksi zelo težko primerjati plastične po-
vršine s pobarvanimi jeklenimi deli in to glede na obstojnost
pri raznih vremenskih pogojih ter njihovo življenjsko dobo.
Mogoče je tudi obarvati plastične dele na liniji za barvanje,
vendar večina plastičnih materialov ne prenese povišanih tem-
peratur.

JEKLO

S približno 61 % udeležbo pri teži avtomobila ostane jeklo
tudi v prihodnje najpomembnejši material pri njegovi izdelavi.
Jeklena pločevina, uporabljena za karoserijo, je največji del
jeklenega materiala, ki ga nabavlja avtomobilska industrija.
Dejansko imajo vsi avtomobili, izdelani v EGS, varjeno karo-
serijo iz jekla. Prevlada jekla na tem področju ima več vzro-
kov. Uvedli so uporabo pocinkane pločevine, kar omogoča bolj-
šo zaščito proti koroziji pri izpostavljenih delih in nove vrste
jekel z visoko trdnostjo ter boljšimi mehanskimi in površinski-
mi lastnostmi. Razvili so katodni sistem barvanja z izvrstno
korozijsko odpornostjo in uporabo jekla z zelo čisto površino.
Končno so pri varjenju in barvanju pločevine pričeli uporabljati
robote.

ŽELEZNA LITINA

Tega materiala je že precej manj na tržišču avtomobilske
industrije, in sicer delno zaradi vedno večje uporabe lahke liti-
ne za glave cilindrov, blok motorja in razna ohišja. Poleg tega
so tudi prihranili material z večjo natančnostjo pri vlivanju in
boljšo konstrukcijo. Vendar kaže, da je najhujše mimo. Vedno
večje število dizel motorjev pospešuje uporabo železne litine in

naraščajoča cena aluminija bo zmanjšala željo za njegovo upo-
rabo pri bencinskih motorjih.

ALUMINIJ

Vlivanje je lažje, rabi manj obdelave, ker je vlivanje alu-
minijevih zlitin bolj precizno in ima tudi boljše toplotne lastno-
sti kot železna litina. Vendar so težave s poroznostjo in čeprav
uporabljajo sekundarni aluminij, so bloki znatno dražji kot iz
železne litine. Motorji in ohišja so zaenkrat bolj ugodno po-
dročje za uporabo te kovine v avtomobilski industriji. Pri va-
ljanih izdelkih so stroški uporabe aluminija za karoserijo ne-
primerljivi z jeklom in so zato rezervirani samo za posebne
modele. Uspešno pa je aluminij nadomestil baker pri radiator-
jih. Za kolesa so aluminijeve zlitine predrage in jih je mogoče
uporabiti samo pri posebnih modelih ali za dodatno ceno.

PLASTIKA

Pod pojmom plastike razumemo vrsto organskih polimer-
nih materialov z različnimi kemičnimi in fizikalnimi lastnost-
mi ter z velikimi možnostmi za uporabo. Dejansko obstajajo za
vse te materiale precejšnje možnosti za uporabo pri izdelavi
avtomobilov.

Poleg že sedaj znane uporabe plastike za sedeže, prepro-
ge, table za instrumente in podobno, se uporaba plastičnih ma-
terialov ne bo razširila še na avtomobilske motorje. Najbolj za-
peljiva, istočasno pa zaenkrat še neuresničljiva je ideja o upo-
rabi plastike za izdelavo karoserije. Obstaja določena možnost
za kombinacijo plastike in jekla, vendar tudi pri tem ne bo šlo
brez težav. Osvojitev proizvodnje karoserije iz plastike bi iz-
ključila uporabo velikih količin jeklene pločevine za te name-
ne in s tem tudi probleme, povezane z obratovanjem velikih
stiskalnic za izdelavo posameznih karoserijskih delov. Vendar
do tega še precej časa ne bo prišlo in osnovni problem je v na-
činu oblikovanja in ne v samem plastičnem materialu.

ZAKLJUČEK

V prihodnjih desetih letih ni predvidena nobena revolucio-
narna sprememba pri uporabi materiala v avtomobilski indu-
striji držav EGS. Ta industrijska dejavnost bo ostala še nade-
lje previdna in bo korakoma osvajala politiko novosti na tem
področju. Stroški bodo ostali tudi v prihodnje glavni kriterij
proizvodnje. Kvalitetne in druge zahteve glede materiala, ki ga
kupi avtomobilska industrija, bodo postajale vedno večje.
Tako že danes železarne izdelujejo karoserijsko pločevino z
boljšimi mehanskimi lastnostmi, čistejšo površino in nekatere
tudi enostransko zaščiteno proti koroziji.

Izpopolnili so tudi postopke vlivanja železne litine in zli-
tin, nekatere so tudi na novo razvili. Za plastične materiale
zahtevajo bolj konstantno kvaliteto. Na splošno se vsi dobavi-
telji materialov za potrebe avtomobilske industrije trudijo, da
bi ugodili njenim zahtevam in to ob čim manjšem dvigu pro-
dajne cene, saj je konkurenca velika!

REALNI OSEBNI DOHODKI IN ŽIVLJENJSKI STANDARD SE ŠE NAPREJ ZNIŽUJEJO

(Nadaljevanje s 1. strani)

politike, to je zmanjšanje porabe v realne okvire in ustvarjanje realnih možnosti za krepitev materialne podlage družbenega dela. Toda ob ostalih nezadovoljivih gibanjih, kot so počasnejša stanovanjska gradnja in zmanjševanje stopnje rasti zaposlenosti, so se zaostri tudi problemi osebne porabe in standarda. Kupna moč in poraba prebivalstva bo tudi letos odvisna od nadaljnjega gibanja cen in življenjskih stroškov, ki so bili tudi do zdaj eden temeljnih dejavnikov njenega devalviranja.

Ko je govor o denarnih prejemkih prebivalstva, se je masa čistih osebnih dohodkov zaposlenih v družbenem sektorju v tem obdobju realno zmanjšala za okrog osem odstotkov. Nekoliko manjši padec — okrog sedem odstotkov — pa so imeli prejemki na podlagi pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Kljub takšnim gibanjem pa se je povečalo skupno varčevanje prebivalstva. Konec preteklega leta je bilo dinarsko varčevanje večje za 25 odstotkov, devizno pa celo za 88 odstotkov (to je v glavnem posledica spremembe tečaja dinarja) v primerjavi z letom 1981. V začetku letošnjega leta je prišlo do nadaljnjega povečanja varčevanja: konec marca je bilo dinarsko varčevanje večje za 7,3 odstotka, devizno pa za 2,4 odstotka v primerjavi s koncem decembra preteklega leta. Skupni znesek hranilnih vlog predstavlja 66 odstotkov skupne letne mase izplačanih osebnih dohodkov v letu 1983, kar kaže na dejstvo, da del prebivalstva razpolaga z veliko kupno močjo.

Nasprotna gibanja pa kažejo potrošniki krediti, ki so bili nekaj pomemben del prejemkov prebivalstva. Zaradi nezadovoljivih pogojev kreditiranja so se le-ti iz leta v leto, realno in nominalno zmanjševali, tako da danes predstavljajo neznaten delež v skupnih sredstvih.

Konec leta 1983 so bili nominalno manjši za devet odstotkov kot leto prej, marca letos pa za štiri odstotke v primerjavi z istim obdobjem preteklega leta.

Masa osebnih dohodkov zaposlenih v družbenem sektorju je bila v prvih treh mesecih letos večja za 42 odstotkov, prejemki na podlagi socialnega zavarovanja za 48 odstotkov, prejemki v privatnem sektorju za proizvodnjo in storitve za 47 odstotkov v primerjavi s istim obdobjem preteklega leta. Glede na visoko rast cen v istem obdobju so skupni prejemki prebivalstva zabeležili realen padec za okrog devet odstotkov. To se posebej kaže v zmanjšanem povpraševanju prebivalstva za blagom široke porabe in s padanjem prometa v trgovini na drobno v prvih dveh mesecih za okrog štiri odstotke v primerjavi s istim obdobjem preteklega leta. Vsi kazalci govorijo o vse bolj omejeni kupni moči prebivalstva, nadaljnjem padanju porabe in vsega standarda.

OSEBNI DOHODKI IN PRODUKTIVNOST

Čisti osebni dohodek na delavca je leta 1983 znašal 15.858 dinarjev in je bil nominalno večji za 26 odstotkov v primerjavi z letom 1982 (v gospodarstvu 15.638 din, kar je povečanje za 27 odstotkov, v negospodarstvu 17.003, kar je povečanje za 24,5 odstotka). Tako je bila v skladu s sprejeto politiko ustvarjena hitrejša nominalna rast osebnih dohodkov v gospodarstvu kot pa v negospodarstvu. Vendar pa je izrazitejša rast življenjskih stroškov devalvirala nominalno rast osebnih dohodkov in so bili v preteklem letu v primerjavi z letom 1982 manjši za okrog 10 odstotkov. Tako se je nadaljevala težnja nadaljnjega zmanjševanja povprečnih realnih osebnih dohodkov iz prejšnjih let in ustvarjanje še večjega razkoraka med njimi in produktivnostjo dela. To je bilo poudarjeno tudi z nedoslednim nagrajevanjem po rezultatih dela, ker je še bolj oslabilo motiviranost delavcev za večjo proizvodnjo in produktivnost.

Poseben problem je okrog 2.500 organizacij s 550.000 zaposlenimi, ki so v preteklem letu poslovale z izgubo — prek 117,6 milijarde dinarjev. Anomalija je tudi to, da je večina teh organizacij izplačala neupravičeno visoke osebne dohodke, ki so bili nekajkrat tudi precej večji od povprečnih osebnih dohodkov gospodarstva, pa celo od povprečja panoge, ki ji pripadajo.

V prvih treh mesecih letos v primerjavi s istim obdobjem preteklega leta je skupna masa osebnih dohodkov v državi narasla za 42 odstotkov (največ v SR Sloveniji in najmanj v SAP Vojvodini). Ker pa so bili življenjski stroški v tem obdobju večji za 56,6 odstotka, so se realni osebni

dohodki zmanjšali za 11 odstotkov. Zanimivo je poudariti, da so si v prvih treh mesecih osebne dohodke zaposlenih najbolj povečale banke in finančne organizacije — celo za 51 odstotkov. Očitno je, da pričakovana visoka rast cen in življenjskih stroškov še naprej prispevajo k padcu skupne kupne moči povprečnega osebnega dohodka zaposlenih in morajo delavci vse več delati za nakup osnovnih proizvodov in storitev osebne porabe.

STRUKTURA PORABE IN ŽIVLJENJSKIH STROŠKOV

Cene na drobno in življenjski stroški kažejo v zadnjih letih izredno visoko stopnjo rasti. V letu 1983 je bilo zabeleženo največje povečanje življenjskih stroškov v povojnem obdobju — 41 odstotkov v primerjavi z letom 1982. To povečanje je v decembru 1983 v primerjavi z decembrom 1982 znašalo 60 odstotkov, kar je tudi stvarno povečanje v teku leta.

V začetku letošnjega leta je kljub zamrznitvi prišlo do nadaljnje rasti cen, tako da so se življenjski stroški povečali januarja za 2,5, februarja 1,2, marca 1,1 in aprila za 2 odstotka, vse v primerjavi na pretekli mesec. To pomeni skupno povečanje sedem odstotkov v štirih mesecih letos v primerjavi z decembrom leta 1983.

V okviru povečanja skupnih življenjskih stroškov je prišlo do izredno visokega povečanja stroškov prehrane. V letu 1981 so le-ti narasli za 43, v letu 1982 za 39 in v letu 1983 za 45 odstotkov in so skoraj trikrat večji v zadnjih treh letih. Ocenjeno je, da bodo stroški prehrane tudi letos zadržali takšen tempo rasti in bo to močan udarec za družinske proračune, posebej gospodinjstva z nižjimi osebnimi dohodki, pri katerih izdatki za prehrano dosežejo tudi do 60 odstotkov skupnega družinskega proračuna.

Vendar pa je prišlo v prvih štirih mesecih letos, za razliko od prejšnjih, do precej hitrejši rasti nekaterih namenskih skupin stroškov kot pri prehrani. Stroški za komunalo so narasli za 76, ogrevanje in elektrika za 69, promet in PTT storitve za 64 odstotkov. Tako veliko povečanje namenskih stroškov pri nas do zdaj še ni bilo zabeleženo, je poudarjeno v gradivu. Le-ti najbolj otežujejo ekonomski položaj družin z nizkimi prejemki.

POKOJNINSKO IN INVALIDSKO ZAVAROVANJE

Od leta 1981 do 1983 se neprestano slabša materialni položaj upokojencev. V preteklem letu so pokojnine narasle nominalno za 27,5 odstotka, ker pa so življenjski stroški narasli za 41 odstotkov, so se pokojnine realno zmanjšale za 10 odstotkov.

Po podatkih z začetka letošnjega leta se povprečne realne pokojnine še naprej zmanjšujejo, pričakovati pa je, da bo glede na vezavo gibanja pokojnin z gibanjem osebnih dohodkov v letošnjem letu prišlo do zmanjšanja realne vrednosti povprečnih pokojnin v primerjavi s preteklim letom. Po vsem tem je materialni položaj upokojencev, ob stalnem naraščanju inflacije, vse težji. Čeprav je bilo v začetku leta 1983 opravljeno redno usklajevanje pokojnin, je junija 1.250.000 upokojencev oziroma 68 odstotkov od skupnega števila prejemalo pokojnino do 10.000 dinarjev, 950.000 pa jih je imelo pokojnino 8.000 dinarjev, od katerih jih je nekaj manj kot tretjina dobivala varstveni dodatek.

V začetku letošnjega leta je bilo opravljeno povečanje pokojnin v povprečju za 26,5 odstotka (največ v SAP Vojvodina za 29 odstotka in najmanj v SR Črni gori 18,6 odstotka). Zaradi velike rasti življenjskih stroškov so pokojnine sedaj v povprečju manjše za 15 odstotkov v primerjavi s prvimi tremi meseci preteklega leta. Čeprav je pričakovati, da bo letos povprečna pokojnina nominalno večja za okrog 20 odstotkov, bo zaradi prostega oblikovanja cen prišlo do še večjega padca njene realne vrednosti.

OTROŠKO VARSTVO

Ko je govor o otroškem varstvu, sta v gradivu zajeti dve obliki tega varstva: skrb za otroke v organizacijah združenega dela za dnevno bivanje in dodatek za otroke. Obstoječe zmogljivosti za celodnevno in pol-dnevno bivanje predšolskih otrok (4.005 jasl, vrtcev) so do kraja izkoriščene. Celotno več, potrebe za nudenje organizirane družbene skrbi za otroke so večje kot možnosti. V zadnjih letih je zaradi manjših sredstev SIS za otroško varstvo prišlo do naglega prenehanja graditve in dokon-

čanja graditve teh objektov. Razen tega so premajhna sredstva SIS-ov, da bi organizacijam nadomestili velik porast cen storitev zaradi nagle rasti cen osnovnih živil, povzročila velike stroške v njihovem poslovanju in nove obremenitve za starše, ki so prisiljeni, da plačujejo vse višji delež. To je posebej omejilo sprejem otrok delavcev z nizkimi prejemki, s čimer se poslabšuje položaj vrtcev in družin.

Otroški dodatek je po podatkih za preteklo leto prejemalo okrog 708.000 uporabnikov za 1.750.000 otrok. Okrog 9 odstotkov od-skupnega števila zaposlenih v državi prejema otroški dodatek, le-ti pa imajo 30 odstotkov skupnega števila otrok do 15. leta stosti. Najnižji dodatek 290 dinarjev na otroka mesečno je v SAP Kosovo, do 1.213 v SR Hrvatski in najvišji 820 mesečno na otroka v SAP Kosovo, do 2.257 dinarjev mesečno v SR Hrvatski.

V letošnjem letu bodo sprejeli nadaljnji ukrep za varstvo življenjskega standarda družin z nizkimi prejemki. V večini republik in pokrajin je bilo poleg valorizacije dodatka za otroke v začetku leta opravljeno tudi izredno povečanje za 20 odstotkov ali v višini enomesečnega otroškega dodatka. Upoštevajoč v celoti ta oblika varstva ne spremlja v celoti povečanja cen in življenjskih stroškov, zaradi česar pada realna vrednost valoriziranih dodatkov za otroke.

SOCIALNO VARSTVO IN ZAPOSLENOST

Sredstva za krepitev materialne osnove socialnega varstva so nominalno naraščala, je poudarjeno v gradivu, vendar so realno padala in ni bilo mogoče uresničiti dogovorjene ravni porabe. Pri skupnostih za socialno varstvo je bilo čuti pomanjkanje sredstev in ni bilo mogoče zagotoviti dodatnih sredstev za pomoč. Zato so v posameznih republikah in pokrajinah (BiH, Srbija in SAP Kosovo) izplačila za te namene opravili iz proračuna, na podlagi dopolnilnega financiranja. Čeprav se je denarna pomoč kot oblika varstva povečala s 14 na 25,5 odstotka, je še vedno ostala nizka in neizenačena po republikah, pokrajinah in občinah.

Premajhna materialna podlaga za socialno varstvo, nizka in neizenačena denarna pomoč uporabnikom socialnega varstva, nadaljnja rast materialnih stroškov v socialnih ustanovah so problemi, ki so bili prenešeni tudi v letošnje leto. Da pa bi vendar zavarovali standard uporabnikov socialnega varstva, se sprejemajo tudi konkretni ukrepi, ki se kažejo tudi v večjem izločanju sredstev občinskih SIS za financiranje minimalnih pravic in izenačevanje standardov uporabnikov socialnega varstva. Prav tako se iz proračuna nekaterih republik in SAP Kosovo zagotavljajo interventna sredstva za te namene.

Za področje zaposlovanja je v zadnjih letih značilno, da se je zmanjšal tempo rasti zaposlenosti v družbenem sektorju in da je vse več oseb, ki iščejo zaposlitev. Stopnja rasti zaposlenosti je leta 1981 znašala 2,9 odstotka, leta 1983 pa 2 odstotka.

Leta 1983 je bilo v družbenem sektorju zaposlenih 6.100.000 oseb, kar je za dva odstotka več kot leto prej. Delo je tako dobilo okrog 250.000 oseb, kar s 30.000 novozaposlenih delavcev v privatnem nekmetijskem sektorju predstavlja okrog 280.000 novozaposlenih delavcev v tem letu.

V manj razvitih republikah in SAP Kosovo je rast zaposlenosti dinamičnejša kot v ostalih področjih države. To pa ni dovolj, da bi se občutneje zmanjšale razlike v stopnji zaposlenosti glede na razvita področja.

Tudi letos je prek 930.000 oseb iskalo delo, od tega je polovica strokovnjakov, 60 odstotkov je žensk, štiri petine pa je mlajših kot 30 let.

STANOVANJSKO-KOMUNALNO PODROČJE IN ZDRAVSTVO

Negativne težnje, ki so se lani kazale na področju zmanjševanja števila dograjenih in zmanjšanja števila nedograjenih stanovanj, se nadaljuje tudi v prvih mesecih letos. Število dograjenih stanovanj v letu 1983 je v primerjavi z letom 1982 manjše za tri odstotke, število nedograjenih stanovanj pa za 12 odstotkov, čeprav so se skupaj izločena sredstva za stanovanjsko gradnjo povečala za okrog 26 odstotkov v primerjavi z letom prej. Njihova realna vrednost pa je bistveno manjša zaradi visoke rasti cen.

Vzroki za zaviranje dinamike in zmanjšanje obsega stanovanjske gradnje so deloma nastali zaradi ne-

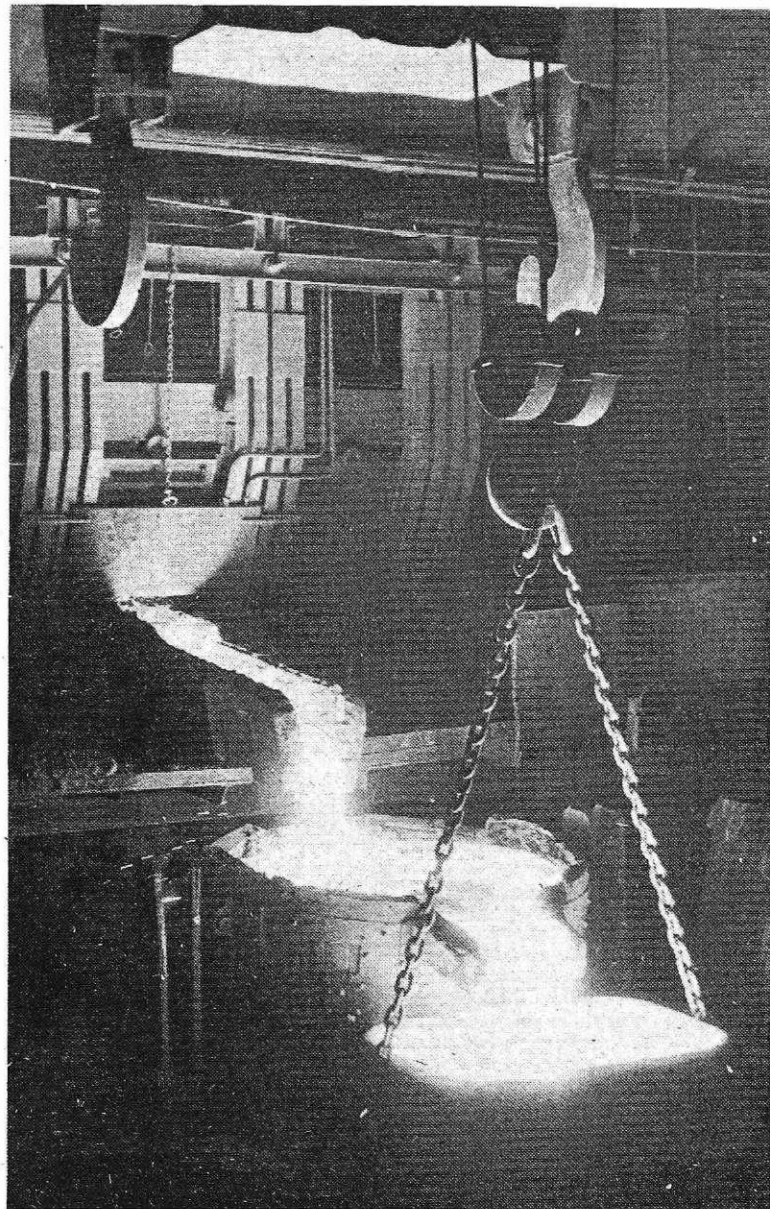
zadovoljive skupne gospodarske situacije, predvsem pa zaradi nerešenih problemov na stanovanjskem področju: od slabega delovanja družbenoekonomskih odnosov v delegatskem sistemu na tem področju do nenamenske uporabe sredstev za stanovanjsko gradnjo in nerešenih problemov urejanja in opremljanja gradbenih zemljišč. V zdravstvenem varstvu prebivalstva se je obdržala raven zdravstvenega standarda. Razvoj zdravstva je v zadnjih letih potokeval v pogojih izvajanja ukrepov ekonomske stabilizacije in restriktivne politike financiranja zdravstvenega varstva, kar je pripeljalo do zmanjšanja deleža sredstev za zdravstveno varstvo v narodnem dohodku.

Ekonomska finančno poslovanje samoupravnih interesnih skupnosti za zdravstvo je deficitarno. Izgube se iz leta v leto povečujejo in so lani znašale 6,2 milijarde dinarjev. Poseben problem za posamezne republike in pokrajinske SIS je, ker se prihodki niso mogli realizirati niti v dovoljenih okvirih rasti zaradi eko-

nomskih težav. Tekoči priliv sredstev se predvsem uporablja za kritje prenesenih izgub in so SIS prisiljene, da vse pogostje uporabljajo kredite pod zelo neugodnimi pogoji.

Izvajanje zdravstvenega varstva je v veliki meri odvisno od preskrbljenosti zdravstvene službe z zdravili, medicinskim, porabnim in sanitetnim materialom. Sprejeti ukrepi so dali določene uspehe, čeprav preskrba z zdravili še ni zadovoljiva. Precejšnje težave izvirajo iz neličivosti zdravstva oziroma nemoči SIS in OZD zdravstva, da poravnajo dolgove do veleprodaj in proizvajalcev zdravil, kar v precejšnji meri otežuje pravočasno preskrbo s sredstvi za odkup deviz za nakup surovin. Prav tako zdravstvo nima možnosti, da zagotovi minimum zalog zdravil ter medicinskega in sanitetnega materiala. To povzroča pogoste nepotrebne motnje pri preskrbi s temi proizvodi.

(Poročevalec Skupščine SFRJ in SRS za delegacije in delegate št. 21 z dne 2. julija)

Prebod na SM peči (foto I. Kučina)

Železarski globus

ŠVEDSKA

V Bahreinu, državi ob Perzijskem zalivu, gradijo napravo za odstranjevanje soli iz morske vode. To bo največja tovrstna naprava na svetu, v kateri bodo lahko dnevno predelali 46.000 kubičnih metrov vode. Za to napravo bo dobavila švedska železarna Avesta Steel prek 150 ton cevi, izdelanih iz posebej razvitega nerjavnega jekla, ki je izredno odporno proti koroziji morske vode. Jeklo je legirano z višjim odstotkom molibdena in ima tudi dobre mehanske lastnosti ter dobro predelovalnost.

KANADA

Negotovost v zvezi z bodočo ceno in možnostjo nabave zemeljskega plina in nafte je spodbudila kanadsko železarsko družbo Sidbec-Dosco, da je naročila študijo o možnosti prereditve njene Midrex naprave za direktno redukcijo železove rude z zemeljskim plinom na električno energijo, ki je na področju te železarske družbe zelo stabilen in cenen energetski vir. Študijo bo izdelalo ameriško podjetje Midrex, ki bo predvidelo tudi obratovanje s plazma-postopkom ali uporabo električnega upornega ogrevanja.

JAPONSKA

V letu 1983 so japonske železarne prodale za 8 % več nerjavne pločevine kot leta 1982, in sicer v skupni količini 745.700 ton. Doma so prodale 496.500 ton, ostalo količino 251.200 ton so izvozile v različne dele sveta. Pri domači prodaji je bila na prvem mestu s 134.200 ton industrija gospodinjstev ter poslovnih aparatov in na drugem mestu s 60.600 ton proizvajalci industrijskih naprav. Izvoz je bil povečan v primerjavi s predhodnim letom za 31,3 %, medtem ko je domača prodaja nekoliko padla.

AVSTRIJA

Avstrijska železarska družba VÖEST-Alpine je razvila pripravo zlin-dre iz kisikovih konvertorjev do takšne faze, da je primerna za uporabo pri gradnji asfaltnih cest. To žlindro odlikuje visoka obrabna trdnost, odpornost proti zmrzovanju in drobljenju. Žlindro iz kisikovih konvertorjev v železarni Linz in Donawitz že nekaj časa uporabljajo pri gradnji novih cest ter avtocest in njena letna poraba se giblje okoli 200.000 ton. V zadnjem času se je tudi dobro izkazala pri zimskem posipanju cest namesto soli.

KONFERENCE DELEGACIJ V JUNIJU

V času od 22. do 28. junija je bilo na ravni Železarne šest sej konferenc delegacij za samoupravne interesne skupnosti. Za osrednjo točko dnevnih redov sej skupščin samoupravnih interesnih skupnosti družbenih dejavnosti je bil v obravnavo in sprejem posredovan samoupravni sporazum o uresničevanju socialnovarstvenih pravic, na kar delegati niso imeli bistvenih pripomb.

Največ pozornosti so delegati namenili dodatni točki dnevnih redov, in sicer obravnavi PROBLEMU SKUPNE PORABE V OBČINI JESENICE IN MOŽNOSTI ZA REŠITEV TEŽKEGA POLOŽAJA. Precej pripomb in kritike je bilo izrečeno tudi na račun nedelovanja delegatskega sistema. Vzroki za neudeležbo na sejah delegacij, konferenc delegacij in skupščin so po mnenju delegatov nezainteresiranost, preobremenjenost, sistem dela in podobno.

NA SEJI KONFERENCE DELEGACIJ ZA SIS ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE ŽIVAHNA RAZPRAVA O PREDLOGU ZA ZMANJŠANJE ELEMENTOV COŠ ZA 11,4 %

Delegati so kritično obravnavali problematiko skupne porabe. Pri tem so ugotovili, da bi za tako pomembno zadevo morali predhodno pridobiti stališča svoje delegatske baze (delavcev TOZD oziroma delovnih skupnosti ali pa svoje delegacije). Ker gradiva niso dobili pravočasno, stališč niso mogli pridobiti. Zato se je bilo delegatom težko opredeliti do predlaganih ukrepov za reševanje položaja v šolstvu. Na seji je potekala temeljita razprava, zlasti na osnovi ustnih pojasnil vodje VIZ in strokovnega delavca skupne strokovne službe SIS. Največ so se pogovarjali o tem, v kakšnem obsegu naj poteka pouk COŠ. Ugotavljali so prednosti in slabosti dveh predlogov:

- predlog organov skupščine izobraževalne skupnosti, da se skrajša elementi COŠ za 11,4 % in

- predlog strokovne službe v Železnici (ki je skladen s predhodnimi stališči konference delegacij za SIS za vzgojo in izobraževanje), da ostane COŠ le na nižji stopnji (od prvega do četrtega razreda), v celoti pa naj bi ostala v OŠ Gorenjskega odreda v Žirovnici.

Konferenca delegacij je podprla predlog zmanjšanja elementov COŠ za 11,4 % za šolsko leto 1984/85, vendar naj strokovna služba SIS do jeseni izdela primerjalno analizo o doseženih rezultatih v COŠ in podaljšanje bivanja ter izdela predlog ukinitve COŠ v višjih razredih za šolsko leto 1985/86, če nam gospodarske možnosti ne bodo dovoljevale večjega obsega COŠ. Analiza naj celovito in primerjalno pokaže finančne, kadrovske in druge učinke COŠ, zmanjšanja elementov COŠ ter podaljšanja bivanja v šoli. Analizo naj strokovna služba posreduje v obravnavo in odločitev delavcem v TOZD in delovnih skupnostih Železarne.

Konferenca je podprla tudi vse ostale predlagane ukrepe s tem, da se en predlog dopolni tako, da se mora normativ v oddelkih OŠ za odrasle približati normativu v rednih osnovnih šolah ter naj bo vpis skladen s potrebami (ali naj bo vpis na dve leti ali pa naj bo pri tem večje sodelovanje z ravnateljstvom občine). Večje naj bo tudi sodelovanje s Klubom samoupravljalcev (sedaj se mnoge naloge povzajajo).

Delegati so razpravljali tudi o možnosti varčevanja v usmerjenem izobraževanju ter o negativnih posledicah skrajšanih programov usmerjenega izobraževanja.

V nadaljevanju so bili delegati seznanjeni z odgovorom o organiziranosti strokovnih služb SIS na Gorenjskem in z ukrepi v Železnici za izboljšanje delovanja delegatov na sejah konferenc delegacij in skupščin.

Menili so tudi, da je treba predlagane smernice dolgoročnega in srednjeročnega razvoja za področje izobraževanja uskladiti z materialnimi možnostmi. K usmeritvam je treba dodati še naloge: navajati učence k večji samostojnosti.

11. sejo skupščine izobraževalne skupnosti Jesenice se je iz Železarne udeležilo šest delegatov.

PRIPOMBE S SEJE KONFERENCE DELEGACIJ ZA SIS ZA ZAPOSLOVANJE

Delegati so obravnavali poročilo o zaposlovanju in ugotovili, da smo z omejitvijo zaposlovanja predvideli tudi ureditev nekaterih infrastrukturnih neskladij v naši občini. Vendar podatki kažejo, da se po vseh delovnih organizacijah ne drže dogovora in se zato ta problem ne rešuje tako, kot je bilo dogovorjeno. Konferenca je predlagala, naj skupščina

sprejme priporočilo, naj se delovne organizacije držijo načrtov zaposlovanja.

V nadaljevanju so ugotovili, da ocena o možnostih za odpiranje novih delovnih mest, na katerih naj bi se zaposlili novi delavci, izpušča obstoječo tehnologijo, v kateri je delovnih mest celotno preveč. Odpirajo naj se nova delovna mesta, ki ne bodo zahtevala toliko fizičnega dela in bodo vsebovala več potreb po umski komponenti dela, tako da se bodo mladi lažje odločali za delo v neposredni proizvodnji.

V razpravi je bilo ugotovljeno, da na zmanjšanje števila nadur pomembno vpliva nov način njihovega vrednotenja. V praksi se pojavljajo problemi, ker usposobljeni delavci odklanjajo delo prek polnega delovnega časa tudi, kadar je tako delo nujno potrebno.

V zvezi s poročilom o štipendiranju se pojavlja vprašanje, kako so sankcionirani kršitelji določil politike kadrovskega štipendiranja?

Delegati so tudi ugotovili, da je planiran vpis v določeno usmeritev še vedno preveč stihistijski, zato prihaja do razkoraka med številom učencev, ki končujejo določeno stopnjo izobrazbe in možnostmi zaposlitve. Če hočemo to področje urediti, moramo predvsem upoštevati potrebe združenega dela pri načrtovanju izobraževanja, je bilo mnenje delegatov v zvezi s poročilom o zaposlovanju pripravnikov.

Iz predloga o izvajanju štipendijske politike za šolsko leto 1984/1985 ni razvidno, ali obstajajo med občinami razlike pri dodeljevanju štipendij iz združenih sredstev? Zato so delegati predlagali, da strokovna služba SIS za zaposlovanje priskrbi delegacijam poročilo o tem, kako vse slovenske občine združujejo in koristijo sredstva za štipendije iz združenih sredstev. Prispevna stopnja za zbiranje sredstev za »solidarnostne štipendije« bi se morala ustrezno prilagajati potrebam in možnostim.

Iz predloga je tudi razvidno, da je odziv na razpis štipendij Titovega sklada zelo slab, zato je konferenca predlagala, naj se ali znižajo kriteriji ali naj se te štipendije ukinejo.

Po končani razpravi je konferenca delegacij za 11. sejo skupščine občinske skupnosti za zaposlovanje delegirala pet delegatov.

SEJA KONFERENCE DELEGACIJ ZA SIS ZA KULTURO

Med drugim so delegati dobili v obravnavo tudi osnutek odloka o razglasitvi kulturnih in zgodovinskih spomenikov občini Jesenice. Iz osnutka odloka je razvidno, da med zgodovinske spomenike niso vključeni vsi spomeniki NOB ter »Francoska kapelica« na Koroški Beli.

Konferenca delegacij je bila seznanjena s problematiko knjižničarstva v jeseniški občini. Mnenja je bila, da prostorske stiske ne bo možno rešiti v stavbi jeseniškega gledališča.

Konferenca delegacij je obravnavala tudi problematiko skupne porabe v občini Jesenice in možnosti za rešitev težkega položaja, zlasti za področje kulturne dejavnosti, brez pripomb.

Za 9. sejo skupščine kulturne skupnosti Jesenice je bilo delegiranih pet delegatov.

SEJA KONFERENCE DELEGACIJ ZA SIS ZA SOCIALNO SKRBEŠTVO

Konferenca delegacij se je strinjala s predlaganimi ukrepi za rešitev težkega položaja skupne porabe v občini Jesenice in menila, da bi jih bilo treba že izvajati, zlasti pa bi bilo treba nvesti enotno skupno evidenco prejemnikov socialnovarstvenih pomoči. Potrebna bi bila tudi večja kontrola nad tistimi, ki prejemajo družbene denarne pomoči in jim zagotoviti možnost za zaposlitev.

Delegati so ponovno razpravljali o vzrokih neaktivnosti delegacij. Med drugim je bilo postavljeno vprašanje, ali bi lahko en delegat »zasedel« deset delegatskih mest?

Na ostale predlagane točke konference delegacij po obravnavi ni imela pripomb in je za 11. sejo skupščine skupnosti socialnega skrbstva delegirala šest delegatov.

SEJA KONFERENCE DELEGACIJ ZA SIS ZA TELESNO KULTURO

Tudi delegati telesnokulturne skupnosti so podobno razpravljali o problemih pri delovanju delegatskega sistema kot delegati na drugih sejah konferenc delegacij. Pri tem so bili seznanjeni z ukrepi za njegovo izboljšanje.

Osnutek družbenega dogovora o stimuliranju jeseniških športnikov mednarodnega, zveznega in perspektivnega razreda ne pojasnjuje, kako je bilo to področje urejeno doslej ter kakšne bodo posledice (zlasti finančne) pri izvajanju tega dogovora. Zato so prisotni predlagali, naj strokovna služba skupnosti pripravi dogovor za ponovno obravnavo in primerjavo ter zlasti, koliko in katerih sredstev bo potrebno zagotoviti pri izvajanju dogovora.

Konferenca delegacij meni, da bi bilo potrebno predlog razdelitve sredstev za investicije in vzdrževanje telesnokulturnih objektov v letu 1984 primerjati z porabljenimi sredstvi v preteklem letu ter upoštevati dosežke športnih organizacij.

Konferenca delegacij je bila seznanjena tudi s problematiko skupne porabe v občini Jesenice in z možnostmi za rešitev težkega položaja v letošnjem letu na področju telesne kulture in zahtevala, da se čimprej ustanovi delovna skupnost športnih delavcev.

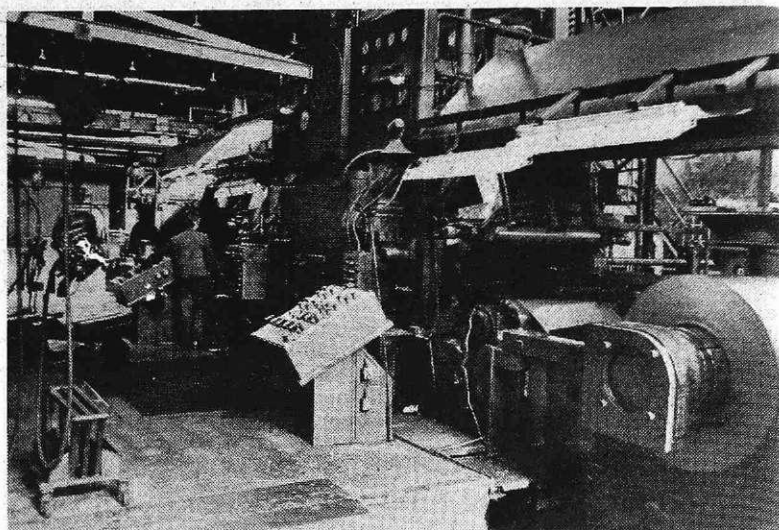
Po končani razpravi je konferenca delegacij delegirala šest delegatov za 8. sejo skupščine telesnokulturne skupnosti.

SEJA KONFERENCE DELEGACIJ ZA SIS ZA OTROŠKO VARSTVO

Osrednja točka dnevnega reda je bila obravnavanje problematike skupne porabe v občini Jesenice in možnosti za rešitev težkega položaja. Delegati so ugotovili, da predlog ukrepov ne rešuje nastale situacije, pač pa pomeni le prelaganje »bremen«. Zmanjšanje sredstev za vzdrževanje igrišč ni smotno, ker so že sedaj temu namenjena minimalna sredstva in bi kasneje nastala večja škoda. Prav tako ni smotno, da se okrne izvajanje 80-urnega programa za petletne otroke, saj je šele letos dobro zaživel.

Med osnutek smernic za pripravo srednjeročnega družbenega plana občine Jesenice na področju otroškega varstva je treba dodati usmeritev, da se po potrebi oblike organizacije dela prilagodijo delovnemu času.

Konferenca delegacij je tudi predlagala, da je treba čim prej izdelati enotno skupno evidenco prejemnikov socialnovarstvenih pomoči v jeseniški občini, da bo mogoče samoupravni sporazum o uresničevanju

Sendzimir ogrodje v hladni valjarni Bela (foto I. Kučina)

socialnovarstvenih pravicah izvajati takoj, ko bo začel veljati.

Tokrat je bil predlog delegatov, da se prouči možnost, da bi organizirali brezplačno varstvo otrok med trajanjem različnih sej oziroma zlasti sej samoupravnih interesnih skupnosti.

Konferenca delegacij je delegirala sedem delegatov za 9. sejo skupščine skupnosti otroškega varstva.

Naj za zaključek za vse seje konference delegacij kot opombo zapišemo, da je bilo na šest sej vabljenih 138 delegatov, na sejah pa je bilo prisotnih samo 53 delegatov.

DRUGA SEJA KONFERENCE DELEGATOV ZA KLUB SAMOUPRAVLJALCEV

Sklicu (en teden) za 2. sejo konference delegatov in sklicu za 2. sejo skupščine kluba samoupravljalcev se je odzvalo pet delegatov od 23 možnih. Konferenca delegatov je menila, da bi morala biti seja skupščine že marca in organizirana tako, da bi bilo možno pridobiti stališča delavcev oziroma sindikata. Brez stališč se je delegatom težko opredeliti do predlaganih zadev. Zato je v prihodnje treba omogočiti, da bodo delegati pridobili stališča svoje delegatske baze.

Konferenca delegatov je obravnavala poročilo izvršnega odbora o de-

lovanju kluba v lanskem letu in predlagala, da bi morala biti v poročilu prikazana tudi udeležba v organiziranih oblikah dejavnosti kluba ter ugotovila, da so določeni stroški tudi, če kaj zaradi neudeležbe odpade. Vzroki za neudeležbo so po mnenju delegatov različni, v bistvu pa podobni vzrokom za neustrežno delovanje delegacij (nezainteresiranost, preobremenjenost in podobno).

Program dejavnosti kluba bi bilo treba oblikovati na osnovi potreb v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih. Zato bi te potrebe morali najprej ugotoviti v razpravi prek samoupravnih delovnih skupin ter šele nato oblikovati predlog programa.

Brez stališč delavskih svetov delegati ne morejo odločiti o finančnem načrtu za letošnje leto, še zlasti sedaj, ko smo v težji gospodarski situaciji kot prej. Pripomnili so tudi, da bi bilo tudi na tem področju potrebno varčevati in zmanjšati članarine in druge prispevke.

Predsednik IO skupščine Kluba samoupravljalcev je prisotne se seznanil s potekom srečanja samoupravljalcev v Skopju.

Vsi prisotni delegati so se strinjali, da se udeležijo 2. seje skupščine Kluba samoupravljalcev.

D. H.

NA DOPUSTU V ŽELEZARSKEM POČITNIŠKEM DOMU V BIOGRADU

Kdor se odloči za oddih v železarskih počitniških hišicah v Biogradu na moru, se mora pripraviti tudi na dolgo in naporno vožnjo. Odhod druge letošnje predsezonske izmene je bil 20. junija ob 22. uri z Jesenic z Integralnim avtobusom, ki je nalagal dopustnike vse do Žirovnice. Vozili smo se vsi noč, se vmes nekajkrat ustavili in se zjutraj ob 5.45 pripeljali v Biograd.

Pred počitniškimi hišicami nas je lepo sprejel in pozdravil upravnik doma tovariš Tonček. Zaželel nam je prijeten dopust in nam razložil dnevni red, ki velja v hišicah, kjer smo stanovali.

Vso zahvalo za dobro pripravljeno hrano zaslužita kuharici Nada Branc in ekonom Jože Pergarec. Dopustniki izrekamo tudi zahvalo Angeli Deteli, ki je skrbela in nadzorovala delo čistilk, da so bile hišice in vse ostalo okoli njih vedno čiste, kakor tudi gospodarju doma Božu Kerotu, ki je skrbel, da je bilo okoli doma vse lepo urejeno in tudi drugim za zgled.

S kopanjem in vremenom smo bili tudi zadovoljni, čeprav so bile plaže že kar precej zasedene.

Predzadnji večer našega dopusta na morju nam je upravnik Tonček Zupan pripravil poslovljni večer, katerega se bomo še dolgo časa spominjali.

Naj še omenim, da je Biograd v zadnjih desetih letih zelo napredoval v izgradnji novih hotelov in pri ureditvi plaž.

Po desetdnevnem počitku smo se v nedeljo, 1. julija, zjutraj poslovili, tistim, ki so prišli ali še ostali, pa smo zaželeli prijetno bivanje.

Stanko Jauh

Železarski globus

AVSTRIJA

Avstrijska železarska družba VÖEST-Alpine je pred kratkim dobila naročilo za projektiranje in dobavo opreme za novo jeklaro s kisikovimi konvertorji v Južni Koreji. Naročila jo je južnokorejska državna železarska družba POSCO za novo veliko integralno železarno, ki jo je pričela graditi. VÖEST-Alpine je dobila to naročilo v ostri konkurenci z japonskimi podjetji, ki so že gradila jeklaro v prvi železnici te države. Jeklaro bo imela dva 250 do 275-tonska kisikova konvertorja in letno proizvodnjo 2,8 milijona ton surovega jekla, z možnostjo kasnejše postavitve še tretjega konvertorja. Celotna količina izdelanega jekla bo odlična na napravah za kontinuirno vlivanje. Rok pričetka obratovanja je oktober 1987.

BRAZILJA

Največja brazilska integralna železarna Tubarao, ki bo v prvi fazi leto izdelovala tri milijone ton slabov za prodajo domačim in tujim železarnam, je uradno pričela obratovati v decembru preteklega leta. Posebno

zanimiva je koksarna, ki uporablja za japonskimi in sovjetskimi železarnami kot tretja na svetu suho gašenje koka. Z odpadno toploto, ki pri tem gašenju nastane, pridobivajo vodno paro in tako prihranijo 35 kg mazuta na tono gašenega koka. Poleg tega imajo določen prihranek tudi zaradi manjše korozije naprav, saj nastanejo pri mokrem gašenju skupaj z vodno paro tudi velike količine spojin klora in žvepla.

ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

Predsednik ameriške družbe Midrex predvideva, da se bo v letošnjem letu povečala svetovna proizvodnja železove gobe v primerjavi z letom 1983 za 50 do 75 %. Lani je dosegla ta proizvodnja 7,8 milijona ton ali 300.000 ton več kot leta 1982, štiri milijone ton pa so jo izdelali v Midrex napravah. Za letošnje leto računajo na proizvodnjo 10 do 12 milijonov ton, in sicer v glavnem na račun novih proizvodnih zmogljivosti v Maleziji (700.000 ton/leto), Sovjetski zvezi (1,6 milijona ton), Saudski Arabiji (800.000 ton), Libiji (1,1 milijona ton) in še drugih naprav v Južnoafriški republiki in Iranu.

Sodelavca pri odvzemu vzorca savske vode v jezeru HE Moste (foto I. Kučina)

PROBLEM BREZPOSELNOSTI V ZR NEMČIJI

Kako rešiti problem brezposelnosti, to je vprašanje, ki si ga vedno pogosteje zastavljajo nezaposleni pa tudi zaposleni v državah zahodne Evrope. O vzrokih in možnostih za zmanjšanje brezposelnosti v ZR Nemčiji piše eden izmed zahodnonemških strokovnjakov.

VZROKI BREZPOSELNOSTI

Za sedanjí obseg brezposelnosti v ZR Nemčiji navaja tri vzroke:

1. Do leta 1990 bodo vedno bolj pritiskali na zaposlovanje letniki, rojeni v letih, ko je bilo dosti rojstev, medtem ko v pokoj odhajajo letniki, ki jih je razredčila druga svetovna vojna. Do leta 1990 bi moralo zahodnonemško gospodarstvo pripraviti dodatnih 1,3 milijona delovnih mest, da bi lahko izenačilo ta demografski razvoj.

2. Ravno v tem kritičnem obdobju traja že nekaj let svetovna gospodarska recesija. Poleg tega so pokrite velike potrebe, ki so nastale zaradi obnove in izgradnje v povojnem obdobju. Tiste dežele, pri katerih tržišče še ni zasičeno, nimajo gospodarske moči, da bi lahko v večji meri kupovale viške svetovne proizvodnje. Problem je še bolj zaostrela eksplozija cen energijskih virov in surovin.

3. Vzporedno s tem doživljamo tako imenovano »tretjo industrijsko revolucijo« in nove tehnologije se hitro uveljavljajo ter nadomeščajo človekove sposobnosti, ki so doslej veljale kot nenadomestljive. Zaenkrat še ni mogoče oceniti, kakšno vlogo bo imela v okviru celotnega problema tehnološka brezposelnost. Brez dvoma pa bodo stroji vedno bolj nadomeščali drago človekovo delo. To bo veljalo tudi za to zdaj še vedno za zaposlovanje zanimivo področje uslužnostnih dejavnosti.

POSLEDICE BREZPOSELNOSTI

V letu 1983 je bilo v ZR Nemčiji poprečno brezposelnih okoli 2,35 milijona oseb. Zavarovalni sistem je do zdaj uspel zagotoviti eksistenčni minimum vsem prizadetim. Vendar ta sistem ni zasnovan tako, da bi ga lahko zagotavljal tudi v primeru dolgotrajnejše masovne brezposelnosti.

Danes je sestav brezposelnih v tej deželi zelo pisan. Moški in ženske, stari in mladi, pomožni delavci in visokokvalificirani strokovnjaki so prizadeti ter ogroženi. Vendar, čim dalj časa bo trajala masovna brezposelnost, tem bolj se bo spreminjala njena struktura. Vedno večja bo brezposelnost mladih, ki bodo po letu 1989 in 1990 vedno v večjem številu stopali na svojo delovno pot. Po nekaj letih je mogoče pričakovati, da bodo pri novih zaposlitvah zaradi izbiranja boljših in najboljših kandidatov slabše usposobljeni in manj sposobni za delo še komaj dobili možnost za zaposlitev, kar bo imelo seveda resne in znane posledice.

MOŽNE REŠITVE

V osnovi imajo vsi predlogi, ki bi naj pripomogli k premagovanju teh težav s skrajšanjem delovnega časa svoje nasprotnike, ki predvsem poudarjajo poslabšanje ekonomičnosti. Vendar kdor odklanja vsako možnost, povezano s skrajšanjem delovnega časa, mora pokazati na druge možnosti, kjer se je treba opirati na večanje gospodarske rasti, inovacije in prilagodljivost. Posamezne možnosti so različne.

SKRAJŠANJE LETNEGA IN TEDESKEGA DELOVNEGA ČASA

Več dopusta in poleg tega še dopust za izobraževanje bi močno finančno obremenili predvsem manjša in srednja podjetja, pri katerih še ni dosežena zgornja meja letnega dopusta. Kot so pokazale raziskave, bi bil učinek glede na možnosti zaposlovanja zelo majhen, in sicer samo od 40.000 do 60.000 na novo zaposlenih.

Precej večji učinek bi naj imelo na zaposlitev novih delavcev skrajšanje tedenskega delovnega časa za 22 milijonov zaposlenih v tej državi. V tem primeru naj bi 35-urni tedenski delavnik nadomestil dosednji 40-urni, kar pomeni čisto računsko za 12,5% zmanjšanje delovne storilnosti. Tako bi lahko zaposlili nekaj milijonov oseb, kar naj bi prispevalo k rešitvi problema brezposelnosti.

Vendar so delodajalci drugačnega mnenja in to iz naslednjih razlogov:

— Zamenjava krajšega delovnega časa z več zaposlenimi ne more biti uspešna že zaradi manjkajoče potrebe kvalifikacij: večine brezposelnih in njihove premajhne mobilnosti iz enega kraja v drugega. Eno delovno mesto ni vedno enako drugemu.

— Okoli 60% zaposlenih dela v majhnih in srednjih podjetjih. V ZR Nemčiji je 1,4 milijona podjetij z manj kot deset zaposlenimi. Vprašanje je, kako bi se pokazala za 12,5% zmanjšana storilnost na zaposlenega v obrtnih, trgovskih in drugih podobnih podjetjih.

— Med velikimi podjetji lahko prenesejo samo gospodarsko najuspešnejša povečanje stroškov, ki bo nastalo z manjšo obremenitvijo strojev in naprav. Racionalizacije, omejevanje ali prekinitev obratovanja bodo ogrozila še ostala delovna mesta.

V zvezi s tem je treba omeniti, da bi se morali zaposleni za nekaj prihodnjih let zadovoljiti z manjšimi povečanimi plač. To zveni realno, vendar je vprašanje, če se bodo zaposleni s tem tudi zadovoljili. Dosedanje anke na to vprašanje niso dale jasnega pozitivnega odgovora.

SKRAJŠANJE DELOVNE DOBE

Med vsemi oblikami skrajšanja delovnega časa je bilo sprejeto z največjimi simpatijami skrajšanje delovne dobe z znižanjem let za odhod v pokoj. Dejansko je res pametnejše prej upokojiti starejše zaposlene, ki so nosili vse breme povojne izgradnje, kot pa imeti mlajše nezaposlene. Vendar so tudi s tem v zvezi določeni pomisleki:

— Vpliv tega ukrepa na možnost zaposlovanja je večkrat precenjen. Že danes je v ZR Nemčiji poprečna starost za upokojitev ob upoštevanju invalidske in drugih možnosti pri 58 letih. Samo vsak peti zaposleni dela do 65. leta in danes je v tej državi samo še okoli 300.000 zaposlenih v starostih med 60. in 65. leti. Če pristejemo še delavce, stare 58 in 59 let, potem naraste to število brez državnih uslužbencev na približno 900.000. Možnost novih zaposlitev na osnovi zamenjave ocenjujejo na 170.000 do 200.000.

— Danes lahko 60 let star moški pričakuje še statistično ugotovljeno 16,7 let življenja in ženska 20,5 let. Gerontologija svari pred nadaljnjim podaljševanjem tretjega dela življenja, ker pričakujejo v tem obdobju poslabšanje zdravja. Že da-

nes živi 13 % prebivalstva, starega prek 75 let, v domovih za ostarele.

— Znižanje starostne meje za upokojitev na 58 let bi stalo pokojninsko zavarovanje ob sedaj veljavnih pravicah letno dodatnih 5 do 6 milijard mark.

— Po letu 1990 pričakujejo povečano povpraševanje po delavcih, saj bodo takrat zreli za delo po rojstvih slabi letniki, istočasno pa bodo odhajali v pokoj po rojstvih močni letniki. Ocenjujejo, da bo v prihodnjem desetletju manjkalo 1,7 milijona delavcev.

PRILAGODLJIVOST DELOVNEGA ČASA

Namesto skrajšanja delovnega časa priporočajo delodajalci skrajšanje individualnega delovnega časa s pomočjo večje prilagodljivosti, kar na stroške ne bi imelo vpliva. To priporočilo utemeljujejo z rezultati raziskav, ki so ugotovile, da se vsaka druga zaposlena ženska in vsak peti moški strinja z individualnim skrajšanjem delovnega časa. S tem bi bilo sproščeno prav toliko delovnega časa kot s tedenskim skrajšanjem s 40 na 35 ur.

Celo če dvomimo v rezultate teh raziskav, ni mogoče zanikati, da bi prilagodljiv delovni čas imel pozitiven vpliv na možnosti za zaposlovanje.

GOSPODARSKA RAST

Delodajalci vedno bolj poudarjajo rešitev krize zaposlovanja s povečanjem gospodarske rasti. Temu tudi nihče ne oporeka, vendar je tudi res, da je šele pri več kot 3,5 % realni gospodarski rasti mogoče pričakovati tudi večjo rast zaposlenosti. Za zmanjšanje števila nezaposlenih na milijon oseb bi morala biti v letih 1984-86 gospodarska rast 6,5 %.

UNIVERZALNIH REŠITEV NI

Kritični opazovalec vseh nakazanih možnosti lahko spozna, da nobeden izmed ukrepov sam ne zadostuje za rešitev glavnega problema tega desetletja.

Največji problem predstavlja brez dvoma skrajšanje tedenskega delovnega časa. Če bi to izvedli dosledno, ne glede na obremenitev gospodarstva, bi lahko bila posledica še hujše zaostrovanje krize. Vendar kljub temu kaže, da bi bilo določeno skrajšanje tedenskega delovnega časa upravičeno in potrebno.

Tudi skrajšanje delovne dobe izgleda pravilno in potrebno. Vendar mora imeti za osnovo prostovoljnost in mora biti uvedeno individualno. To je tudi predpogoj za predviden spremljen položaj v 90 letih.

Končno je treba oceniti kot v osnovi pozitivno prilagodljivost, ki jo zahtevajo delodajalci. Vendar bi morali le-ti že zdaj bolj izkoristiti možnosti, ki so dane v okviru zakonskih predpisov.

Dejstvo je, da se v ZR Nemčiji globoko zavedajo hudega problema brezposelnosti in ni dvoma, da bodo v bližnji prihodnosti skušali storiti vse, da bi ga, če že ne popolnoma rešili, vsaj znatno omilili.

DVE RAZLIČNI PROGNOZI

Dve različni prognozi o razvoju svetovnega tržišča železarskih izdelkov sta pred kratkim izdelala dva znana strokovnjaka s tega področja. Prvi je Peter Marcus iz ZDA in drugi Tony Bird iz Velike Britanije. Marcus pravi v svoji analizi »Jasno se kaže, da bo prišlo do eksplozije cen pri svetovnem izvozu jekla v letih 1985 in 1986«, medtem ko Bird meni »malo je verjetno, da bo ravnotežje med ponudbo in povpraševanjem doseženo pred pričetkom prihodnjega desetletja.« Vendar istočasno misli, da obstaja možnost za doseganje ravnotežja na tržišču toliko prej, če bodo železarne res ustavile obratovanje zastarelih in negospodarnih proizvodnih naprav.

Oba, Marcus in Bird, pričakujeta precejšnje povečanje porabe jekla v letošnjem letu. Za dežele zahodnega sveta predvideva Marcus povečanje proizvodnje surovega jekla za 6,3 %, oziroma na 471 milijona ton, Bird za 5,8 %, oziroma na 463,2 milijona ton. Oba predvidevata v letu 1985 zmanjšanje rasti porabe za okoli 5,0 %, vendar se za leto 1986 njuni prognozi razlikujeta. Medtem ko Marcus predvideva nadaljnji porast porabe za 6,6 %, je Bird precej skromnejši z manj kot 1,5 %.

Marcus ima za osnovo svoje prognoze, da bo v letu 1985 zelo verjetno nastopilo pomanjkaneje jekla na svetovnem tržišču, medtem ko bo v železarnah in industrijsko razvitih deželah zahodnega sveta predvideno zmanjšanje proizvodnih zmogljivosti zaradi ustavitve zastarelih naprav. Proizvodne zmogljivosti za surovo jeklo naj bi se v teh državah zmanjšale za 10 %, in sicer s 488 milijonov ton na 473 milijonov ton v letih 1982-1986. ZDA in države Evropske gospodarske skupnosti bodo nosile glavno težo tega ukrepa. Vzporedno s tem pa bodo narastle v istem obdobju proizvodne zmogljivosti dežel v razvoju za 5,1 %. Vendar bodo razpoložljive proizvodne zmogljivosti industrijsko razvitih dežel zahodnega sveta v letu 1990 narastle za 1 % oziroma na 538 milijonov ton, medtem ko bodo v deželah v razvoju skupno za 20 %.

Bird manj verjame v zmanjšanje odvečnih proizvodnih zmogljivosti v deželah s tradicionalno razvito železarsko industrijo. Pravi, da so bile železarske družbe zelo hitro prepričane o potrebi zaustavljanja zastarelih proizvodnih naprav in na tem prepiranju so tudi doslej trdno vztrajale, vendar opira svoje predvidevanje na mnenju, da bo večina zastarelih proizvodnih zmogljivosti ostala. Po njegovem mnenju se bodo proizvodne zmogljivosti za surovo jeklo v ZDA zmanjšale s 136,7 milijona ton v letu 1983, na 136 milijona ton v letu 1984, na 133 milijona ton v letu 1985 in na 132 milijona ton v letu 1986 in v tem letu predvideva njihovo izkoriščenost okoli 70 %. V državah Evropske gospodarske skupnosti predvideva zmanjšanje proizvodnih zmogljivosti s 190,4 milijona ton v letu 1983 na 171,5 milijona ton v letu 1986 in izkoriščenost nekoliko prek 70 %. Proizvodna zmogljivost japonskih železarn je bila v letu 1983 156,9 milijona ton in za leto 1986 predvideva 148 milijona ton in izkoriščenost 77 %.

Oba analitika opozarjata na razliko med ceno jekla v ZDA in na drugih tržiščih. Bird pravi »zaradi visoke vrednosti dolarja so cene jekla v ZDA znatno višje kot kjerkoli drugod.« Nadaljuje, da je to imelo za posledico povečanje uvoza železarskih izdelkov v ZDA. Pravi, da vrednost dolarja sedaj nekoliko pada, vendar ne tako, »da bo dovolj za izenačitev ameriških in svetovnih cen. Vendar bo k temu nekoliko pomagal«. Bird je mnenja, da bi 10 % padec vrednosti dolarja omogočil povečanje železarske proizvodnje v ZDA za pet ali celo več odstotkov. Poleg tega bo padajoči dolar tudi omogočil izboljšanje finančne situacije v deželah v razvoju in s tem možnosti za povečanje izvoza železarskih izdelkov iz dežel zahodne Evrope in Japonske v te dežele.

SREDNJA LETA MINI ŽELEZARN

V letošnjem marču je bila v New Orleansu v ZDA strokovno posvetovanje o mini železarnah. Na njem so med drugim ugotovili, da danes vse mini železarne izdelujejo na svetu okoli 50 milijonov ton surovega jekla letno in so postale sestavni del svetovne železarske industrije. Kljub temu ostaja še vedno mnogo spekulativnih mnenj o tem, kakšna je resnična prihodnost mini železarn.

Razmišljanja o razvoju mini železarn so imela za osnovo spoznanje, da je njihov začetek predstavljal veliko strukturno spremembo v železarski industriji po drugi svetovni vojni. Tako različne dežele, kot so Sovjetska zveza in Katar ali ZDA in Taiwan, so našle razloge za gradnjo mini železarn v svojem specifičnem položaju. Vendar je bila osnovna značilnost teh železarn njihova velika prilagodljivost.

Mini železarne so poskrbele za dvojen iziv tradicionalnim integralnim železarnam. V deželah, kot so ZDA, Velika Britanija in ZR Nemčija, so skoraj popolnoma nadomestile integralne železarne na nekaterih proizvodnih področjih. V deželah v razvoju so z gradnjo mini železarn poskrbeli za možnost lokalne proizvodnje železarskih izdelkov in s tem so postopno izrinile tradicionalne izvoznike z njihovih tržišč. Pri tem je zanimivo, da po nastanku najmlajše integralne železarne v deželah zahodne Evrope — Taranto, Sidmar, Fos, Dunkerque in Bremen — izdelujejo skoraj izključno ploščate izdelke, česar so sedaj mini železarne skoraj niso izdelovale.

Tudi v preteklih letih, ko so imele železarne zaradi svetovne recesije velike težave zaradi manjše proizvodnje in slabe ekonomičnosti, so našli finančna sredstva za investiranje v mini železarne. To velja tudi za ZDA, čeprav so imele velike železarske družbe finančne probleme z naložbami za modernizacijo svojih železarn. V prid mini železarnam govori tudi to, da se danes uresničujejo projekti takih železarn ne samo v deželah v razvoju, kot so Nepal, Gabon in Brazilija, temveč tudi v Avstraliji, Sovjetski zvezi, Islandu, ZDA in Franciji. Vsaka izmed industrijsko razvitih dežel ima za to svoje razloge — avstralske železarske družbe želijo z gradnjo mini železarn dopolniti svoj proizvodni program, majhno islandsko domače tržišče želi imeti lastno železarsko proizvodnjo, v Sovjetski zvezi želijo iz ekonomskih razlogov povečati porabo domačega jeklenega odpadka — in za to ima koncept mini železarne za vsak primer svoj pozitiven odgovor.

Največ novih projektov za gradnjo mini železarn po svetu ima za osnovo dobro znan tehnološki koncept: jeklarna z obločnimi električnimi pečmi, naprava za kontinuirano vlivanje gredic in valjarna žice in ali paličastega jekla. Ta koncept bo prevladoval tudi v prihodnje, vendar se že kažejo obrisi novih smeri tehnološkega delovanja teh železarn.

Pregraje med tem, kaj je lahko in kaj ne more biti proizvodni program mini železarn, se podirajo in mnenje se že spreminja. Brezšivne cevi, paličasto jeklo posebnih kakovosti, visoko ogljičena valjana žica in srednji profili so našli svoje mesto v proizvodnih programih mini železarn. Tehnični napredek na tem področju posebno izstopa pri težjih profilih ter legiranjem paličastem jeklu. Napredek pri ponvični metalurgiji je omogočil tudi proizvodnjo zahtevnejših vrst jekel. Velik skok naprej bo narejen z gradnjo mini železarn, ki bodo izdelovale ploščate izdelke. Na tem področju je vloženo mnogo naporov v razvoj kontinuirnega vlivanja in valjarni trakovi z nizkimi investicijskimi stroški. Kaže, da bodo tudi na tem področju kmalu došli ustrezni rezultati.

Tudi tehnologija je že in še spreminja tradicionalno mini železarno. Velik napredek v produktivnosti je bil mogoč z raznimi tehnološkimi ukrepi, kot so obločne električne peči z veliko zmogljivostjo (UHP), predgrevanje jeklenega odpadka pred zakladanjem v peč, mazutno — kisikovi dodatni gorilci, vodno hlajeni paneli za steno, ponvična metalurgija, nepretrgano kontinuirno vlivanje jekla in direktno valjanje. Vendar je osnovna tehnologija primerna tako za sodobno ameriško železarno, ki izdeluje profile, kakor tudi za proizvodnjo betonskega jekla v industrijsko nerazvitih deželah.

Čeprav mini železarne niso ogrožene zaradi tehničnih sprememb, kot so integralne železarne, so občutljive na dve stvari, na kateri imajo le malo vpliva. Jekleni odpadek in energija sta pri teh železarnah praviladujoča med proizvodnimi stroški. Cene energije so danes v splošnem bolj stabilne, kot so bile pred leti, čeprav so lahko tudi lokalni problem. Pri jeklenem odpadku pa se spreminja cena na svetovnem tržišču v odvisnosti od ponudbe in povpraševanja. Danes obstoja tudi nadomestilo za jekleni odpadek v vložku obločnih električnih peči, in sicer železna goba. Ta je zaenkrat še draga, vendar kaže da bo postopno postala zanimiva kot zamenjava za jekleni odpadek ne samo zaradi svoje boljše kvalitete, temveč tudi zaradi svoje cene.

Mini železarne so danes v svojih srednjih letih, vendar so svojo tehnologijo postale že zrele. Zato kaže, da bodo tudi v prihodnje obdržale svojo vlogo, ki so jo danes že dosegle v svetu vni železarski proizvodnji.

Ravnarje nosilca za kavelj v žerjavnem oddelku (foto S. Kokalj)

STABILNOST ELEKTROENERGETSKIH SISTEMOV

Ena izmed pomembnih zahtev, ki jih postavljamo pred elektroenergetski sistem, je ZANESLJIVOST OSKRBE z električno energijo. To je sposobnost sistema, da navzlic okvaram ali izpadom njegovih posameznih elementov (elektrarn, transformatorjev, daljnovodov in podobno) ne pride do razpada oziroma porušitve sistema, kar seveda lahko predstavlja občutno gospodarsko škodo. V naslednjih vrsticah se bomo vsaj v grobem seznanili z osnovnimi problemi stabilnosti elektroenergetskih sistemov oziroma omrežij.

V paralelnem obratovanju imajo vsi sinhronski generatorji, ki predstavljajo izvore električne energije v elektroenergetskem sistemu, enako frekvenco napetosti f (Hz). Ta je povezana s številom polovih parov p in

vrtlino hitrostjo n (s⁻¹) z enačbo:

$$f = n \cdot p \text{ (Hz)}$$

Za konstantno frekvenco mora tudi vrtlina hitrost generatorjev ostati konstantna.

Poleg tega predpostavljamo, da imamo opravka s turbomotorjem, kjer je prečna reaktanca enaka vzdolžni oziroma sinhronski:

$$x_d = x_q = x_s$$

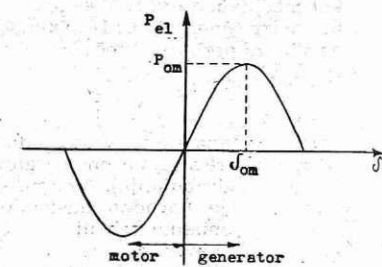
Kot δ imenujemo tudi kot moči, predstavlja pa fazni kot med notranjo napetostjo generatorja E in napetostjo neskončne zbiralke. Notranja napetost E je odvisna izključno od vzbujanja, to je od vzbujalnega rotorskega fluksa Φ_r . Sinhronska reaktanca zajame vpliv reakcije kotve in stresnega statorskega fluksa Φ_{sv} . Napetost na zbiralkah sinhronskega generatorja je potem: $U_z = E - jx_s \cdot I$.

njena vrednost pa je odvisna od rezultantnega magnetnega pretoka v zračni regi stroja Φ_{sv} .

$U_z = -j 4,44 \cdot f \cdot N \cdot \Phi_{svmax}$
Če skozi statorsko navitje ni toka, sta napetosti U in E v fazi; v generatorju se magnetna os vzbujalnega magnetnega pretoka Φ_r ujema z magnetno osjo rezultantnega magnetnega pretoka Φ_{sv} v zračni regi (slika 3).

Oglejmo si še pojem nad- in podvzbujanja. Predpostavimo, da generator ne oddaja delovne moči. Pri nadvzbujenem generatorju je $E > U$ in stroj oddaja v omrežje induktivno jalovo moč. Pri podvzbujenem stroju pa je $E < U$ in stroj oddaja v omrežje kapacitivno jalovo moč (slika 5).

nosne moči imenujemo **omahna moč** (slika 6).

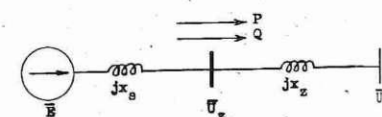

slika 6

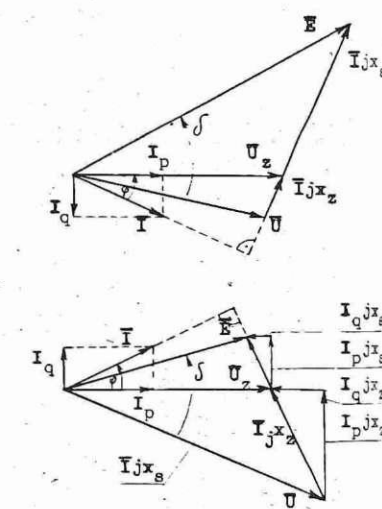
Pravimo, da je delovanje generatorja v pogojih statične stabilnosti stabilno, dokler je oddana moč generatorja manjša od omahne moči P_{om} , oziroma točneje

$$\frac{dP}{d\delta} > 0$$

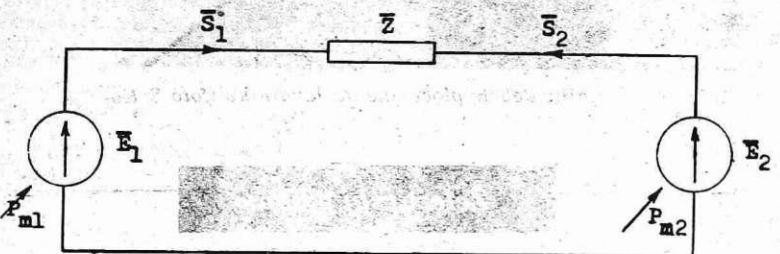
V obratovanju elektroenergetskega sistema moramo preprečiti, da bi katerikoli generator zašel v nestabilno področje delovanja. To pomeni, da morata biti tako Q (jalova moč) in P (delovna moč), ki jih generator dovaja omrežju, znotraj nekajih predvidljivih mej. V naslednjih vrsticah si oglejmo, kako sta vrednosti Q in P povezani s kotom moči in napetostjo na sponkah generatorja U_z . Predpostavimo, da je napetostni regulator generatorja nastavljen tako, da vzdržuje konstantno napetost na sponkah U_z .

slika 7

slika 8

slika 1

Na sliki 1 sta prikazana dva, preko polne upornosti Z vzporedno vezana sinhronska generatorja. Nenadna motnja (okvara ali sprememba bremena) naj spremeni električno moč na izhodu. Ker so mehanske časovne konstante neprimerne večje od električnih, pride do spremembe električne moči prej, preden lahko mehanski vhod sploh reagira. Če je $P_{m1} > P_{e1}$ (izgube pri tej neenaki zanemarimo), nam višek mehanske moči skuša vrtenje generatorja pospešiti in s tem povečati vrtlino hitrost n , in kot moči δ , generatorja vse dotle, dokler spet ne pride do izenačenja P_{m1} in P_{e1} . Pri tem predpostavljamo, da motnja ni tolika, da bi povzročila izpad iz sinhronizma. Pri paralelnem delujočih sinhronskih generatorjih je težnja po ohranitvi ravnotežja in s tem stabilnosti inherentna lastnost.

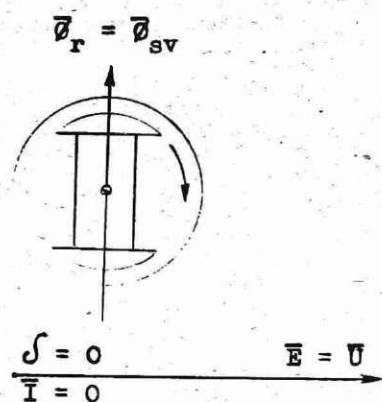
Sistem imenujemo stabilen, če je sposoben razviti take sile, da te nadvladajo motnje in ponovno vzpostavijo ravnotežje. Po načinu, kako pride do motnje in kako potem ohranimo ravnotežje, delimo v elektroenergetskih sistemih vse stabilnostne probleme v dve osnovni skupini:

- stacionarna stabilnost
- tranzientna ali dinamična stabilnost.

V stacionarnih stabilnostnih problemih se ukvarjamo s postopnimi in vzvznimi spremembami moči (diferencialne spremembe) in iščemo pogoje, pod katerimi tak sistem ostane stabilen. V tranzientnih stabilnostnih problemih pa gre za vpliv velikih in nenadnih sistemskih motenj, kot so: kratki stiki, nenadni vklopi ali izklopi velikih bremen, nenadni izpadi vodov ali elektrarn in podobno. Zato bo obravnavati v teh skromnih vrsticah tekla ločeno v raziskovanje teh dveh osnovnih stabilnostnih problemov.

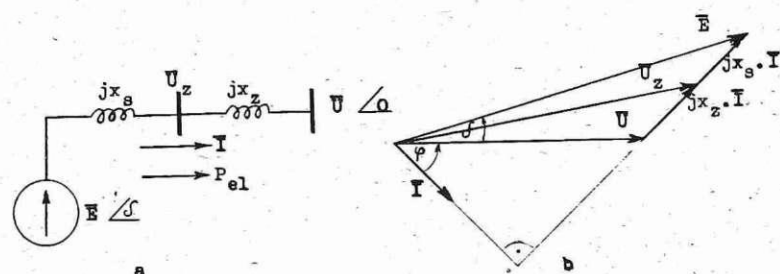
STATIČNA STABILNOST

Na sliki 2a imamo predstavljen sinhronski generator s sinhronsko reaktanco x_s , ki je prek reaktance x_z priključen na zbiralko s konstantno napetostjo U . Tako zbiralko imenujemo tudi **neskončna zbiralka**, predstavlja pa tako velik sistem, da v njem napetost ostane stalna ne glede na to, kaj z generatorjem počnemo.

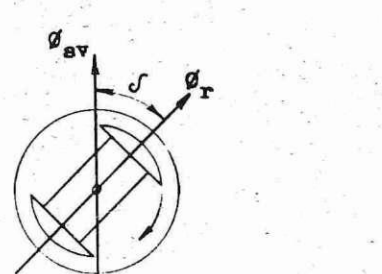

slika 3

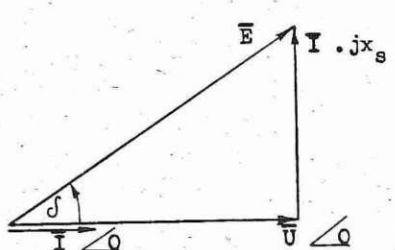
Sedaj pa predpostavimo, da smo na sponke generatorja priključili ohmsko breme, kar prikazuje slika 4. Inducirana napetost praznega teka E prehiteva napetost U za kot δ , to pa je tudi kot med rotorskim fluksom Φ_r in rezultantnim fluksom v zračni regi. V slučaju delovanja stroja kot generatorja je kot δ pozitiven (Φ_r prehiteva Φ_{sv}).

slika 2

slika 4

slika 5

slika 5

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON

SPREMENJENE ZAHTEVE — NOVI IZDELKI ŽELEZARSKÉ INDUSTRIJE

Izredno povečanje stroškov za energijo, ki je bilo v preteklih desetih letih posledica dveh energetskih kriz, je imelo močan vpliv tudi na industrijske porabnike raznega materiala. Več je zanimanja za kakovost materiala kot za njegovo količino. Za material, ki ga izdeluje in dobavlja železarska industrija, je danes postavljeno pet zahtev:

- Majhna teža:** Za gradbene in konstrukcijske namene so cenjeni materiali z visoko specifično trdnostjo (trdnost/specifična teža) in zato pričakujejo kupci še nadaljnji razvoj teh jekel.
- Trajnost:** Potrebna je večja odpornost jekla proti koroziji in obrabi. Skupaj z izboljšanimi mehanskimi lastnostmi omogočajo takšna jekla dolgoživilenjsko dobo izdelkov in naprav ob zmanjšanem vzdrževanju.
- Nove lastnosti:** Zaželeno so nove lastnosti, ki jih konvencionalni materiali nimajo in zato želijo kupci nove vrste jekel in v prihodnje računajo tudi na amorfnó jeklo.
- Povečana izpolnitel:** Zaželeno je tudi kombinacija majhne teže z visoko trajnostjo in zanesljivostjo materiala. Povečano je tudi povpraševanje po jeklih, odpornih proti zelo nizkim in zelo visokim temperaturam in jeklih, ki jih potrebujejo za uveljavitev novih tehnologij, kot je primer na področju energije.
- Nizki stroški:** Poleg potreb po izboljšanih in še bolj raznovrstnih materialih želijo kupci tudi znižati svoje proizvodne stroške. Kjer je le mogoče, skušajo nadomestiti konvencionalni material z bolj ekonomičnim.

Takšna so pričakovanja, želje in tudi zahteve kupcev železarskih izdelkov. Po japonskih virih pa je uporaba teh izdelkov v industrijsko razvitih deželah na posameznih področjih naslednja:

GRADNJA OBJEKTOV IN KONSTRUKCIJ

Boljše lastnosti materiala so na tem področju uporabe jekla zelo pomembne. Za temelje želijo poceni jeklo z visoko trdnostjo in dobro odpornostjo proti koroziji zaradi uporabe mastnih peskov. Gradbena podjetja potrebujejo konstrukcijska jekla odporna proti vremenskim nepravilnostim in soli ter z večjo vzdržnostjo zaščitnim premazom. Vedno več uporabljajo tudi jekla, ki jih ni treba zaščititi s premazom.

Za gradnjo mostov uporabljajo jekla z visoko trdnostjo in žilavostjo ter dobro varljivostjo. Pri konstrukcijskih jeklih je zelo visoko cenjena z zaščitnim slojem prevlečena jeklena pločevina in tudi sestavljeni materiali z dobrimi toplotnimi in zvočnimi izolacijskimi sposobnostmi.

V zadnjih letih so samo japonske železarske družbe razvile veliko novih vrst jekel za gradbene in konstrukcijske namene. Pri tem gre med drugim za betonsko jeklo, pri katerem je mogoče uporabljati v betonu mastni pesek, vrsto jekel z visoko trdnostjo za varjene konstrukcije, s premazom in aluminijem zaščiteno pločevino proti koroziji za uporabo na prostem, jeklo brez zaščitnega premaza za uporabo na prostem in podobno.

INDUSTRIJA KONZERV

Za izdelavo pločevink, potrebnih za konzerviranje hrane in pijače, je ekonomsko idealen material, ki združuje odpornost proti koroziji z dobro predelovalnostjo in varljivostjo. V ta namen so razvili s kromom platinirano pločevino brez kositra, ki je nadomestila dražjo belo pločevino in s tem tudi zmanjšali porabo deficitarnega kositra. Železarska industrija je tudi razvila belo pločevino, sposobno za izredno globoko vlečenje in je s tem sledila novim postopkom za izdelavo pločevink. Izboljšano varljivost so dosegli z elektrolitsko obdelavo s kromovo kislino z nikljem platinirane površine.

STROJNA INDUSTRIJA

Industrijske strojne naprave z manjšo težo so pomemben dejavnik pri naporih za zmanjšanje porabe energije. To zahteva pri izdelavi posameznih delov jekleno pločevino z visoko trdnostjo. Votli deli, izdelani s postopkom prašne metalurgije in ojačani z vlaknastimi materiali, tudi pripomorejo k zmanjšanju teže. Za razne dele strojev je potreben tudi material, odporen proti obrabi, koroziji in višji temperaturi.

Da bi pomagali konstrukterjem pri njihovih naporih za zmanjšanje teže raznih delov, naprav in konstrukcij, so žele-

zarji nadomestili vrsto konvencionalnih jekel z višjo trdnostjo za varjene konstrukcije z bolj ekonomičnimi posebnimi jekli z visoko trdnostjo. Tudi za dele z visoko obrabo so razvili vrsto novih jekel, ki so bolj odporna proti obrabi kot prej znana vrsta jekel.

Na področju elektroindustrije sta osnovni zahtevi čim nižji stroški za nabavo in pripravo materiala in čim manjše energetske izgube med obratovanjem. Proizvajalci transformatorjev želijo pločevino z izboljšanimi električnimi lastnostmi in pričakujejo, da bodo za svoje potrebe lahko dobili amorfnó jeklo, ki je še posebej primerno za te namene.

Industrija elektronske opreme potrebuje med drugim tudi plemenite kovine, kot so zlato, srebro in platina. Ker pa cena teh materialov vedno hitreje narašča, so pospešili raziskave za njihovo nadomestitev z drugimi materiali, ki so dovolj odporni proti koroziji, imajo zadostno prevodnost ter sposobnost za spajkanje.

Izboljšanje lastnosti neorientirane elektro pločevine za velike generatorje in orientirane za velike transformatorje so zmanjšale energetske izgube teh agregatov. Vendar so potrebne tudi intenzivne raziskave na področju amorfnih kovin.

Za industrijo gospodinskih aparatov so razvili s premazom zaščiteno pločevino, ki skuša držati v ravnotežju trdnost in trajnost premaza s sposobnostjo pločevine za preoblikovanje v hladnem stanju. Te pločevine kupcu ni potrebno lakirati in s tem odpade ena izmed delovnih operacij.

KEMIČNA INDUSTRIJA

Problemi s korozijo postanejo posebno pomembni pri materialih, ki jih uporabljajo za izdelavo opreme v kemični industriji. Pri tem gre za kemično delovanje raznih snovi in pri hlajenju z morskó vodo tudi za korozijo te vode. Zato uporabljajo danes v te namene visoko kakovosten material, kot sta nerjavno jeklo in jeklo površinsko zaščiteno s steklenim premazom. Toda njihova odpornost proti koroziji ne zadostuje za široko paleto kemičnih izdelkov.

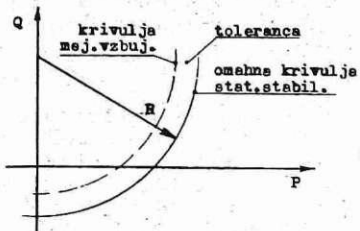
Kemična industrija je potrebovala nove vrste jekel, ki so dobro odporne proti koroziji in z dobro varljivostjo ter so istočasno sposobna za preoblikovanje v hladnem stanju. Poleg korozije obstoja še pogosto nevarnost razpokanja sten cevi in rezervoarjev zaradi delovanja vodiká. Mnogi kemični procesi potekajo tudi pri visoki temperaturi. Zato potekajo raziskave o

Iz obeh diagramov na sliki 8 je razvidno, da se mora v slučaju, če se pri $U_e = \text{konst.}$ dvigne napetost U , napetost E znižati (zmanjšati moramo vzbujačo). Generator bo podvzburjen in bo začel v omrežje pošiljati kapacitivno moč.

Če E pade na premajhno vrednost, pride lahko do nestabilnosti, ker se kot moči lahko približa 90° (P_m ostane neizpremenjena). To izhaja iz enačbe za prenosno moč

$$P = \frac{E \cdot U}{x} \cdot \sin \delta$$

Za vsako vrednost P (pri $U_e = \text{konst.}$) je dana neka mejna vrednost Q , izza katere stroj ne sme obratovati (meja podvzbujanja). Avtomatska regulacija je navadno nastavljena strožje od omahne krivulje statične stabilnosti, kar nam zagotavlja dodatno zanesljivost. Tako strožje nastavljeno krivuljo imenujemo **krivuljo mejnega vzbujača**. Predstavlja mejo, pri kateri zaščita sproži ustrezne ukrepe (alarm, izklop itn).

slika 9

DINAMIČNA ALI TRANZIENTNA STABILNOST

O tranzientni stabilnosti govorimo, kadar pride v elektroenergetskem sistemu do nenadne in velike motnje. Take motnje so:

- kratki stiki,
- odklopi daljnovodov, TP ali elektrarn,
- hipne spremembe bremena.

Posledica take motnje je neravnovesje med mehansko močjo P_m , ki jo generator na osi prejema in električno močjo P_{el} , ki jo generator oddaja sistemu. Zaradi neenakosti obeh moči dobimo presežek ali manjko dovedene moči, ki povzroči pospeševanje ali zaviranje rotorja tako dolgo, dokler se obe moči ne izenačita. Pospeševanje ali zaviranje rotorja pa je povezano s časovnim spreminjanjem kota moči δ . Pri proučevanju tranzientne stabilnosti nas bo predvsem zanimalo, kako se kot δ s časom spreminja in kdaj bo začel v nestabilno področje delovanja, to je, zavzel tako vrednost, da povratek v ponovno stacionarno stanje ne bo več možen.

Predpostavimo, da generatorju dovajamo mehansko moč P_m , generator pa oddaja v omrežje električno moč P_{el} , zaradi motnje pa je ravnovesje obeh porušeno in naj velja $P_m > P_{el}$. Zaradi tega deluje na rotor pospeševalna moč $P_p = P_m - P_{el} = M \cdot \omega$

Če vstavimo za moment $M = I \cdot \alpha$ in upoštevamo enačbi za vrtilno količino $\Gamma = I \cdot \omega$ ter za kotni pospešek $\alpha = \frac{d^2\theta}{dt^2}$, dobimo:

$$P_p = I \cdot \alpha \cdot \omega = \Gamma \cdot \frac{d^2\theta}{dt^2}$$

Fazni kot θ je povezan s kotno hitrostjo ω in kotom moči δ z odvisnostjo: $\theta = \omega t + \delta$ od tod je:

$$\frac{d^2\theta}{dt^2} = \frac{d^2\delta}{dt^2}$$

in

$$P_p = P_m - P_{el} = \Gamma \cdot \frac{d^2\delta}{dt^2}$$

Dobljeno odvisnost imenujemo nihajna enačba. Podaja nam iskano odvisnost pospeševalne moči P_p od časovne spremembe kota moči δ .

Skupno z izrazom za $P_{el} = \frac{E \cdot U}{x} \cdot \sin \delta$,

$$\omega = \frac{d\theta}{dt} \text{ in } \alpha = \frac{d^2\theta}{dt^2} \text{ nam podaja sklop}$$

enačb, ki jih moramo upoštevati pri razreševanju nihajne enačbe.

V dimenzioniranju sinhronskih generatorjev igra veliko vlogo **vztrajnostna konstanta H**. Ta je definirana z razmerjem med kinetično energijo rotorja pri nazivni kotni hitrosti in nazivno močjo generatorja P_n

$$H = \frac{E_k}{P_n} = \frac{I \cdot \omega^2}{2 \cdot P_n} = \frac{\Gamma \cdot \omega}{2 \cdot P_n}$$

Od tod lahko vrtilno količino izrazimo z

$$\Gamma = \frac{2 \cdot P_n \cdot H}{\omega}$$

Vztrajnostna konstanta H je za neko izvedbo generatorja podana vrednost. Razvoj sodobnih sinhronskih generatorjev gre v smeri razreševanja H. To pa pomeni, da postajajo sinhronski generatorji glede tranzientne stabilnosti vse bolj občutljivi (manjši Γ v nihajni enačbi pomeni pri isti P_p večjo spremembo kota moči δ). Manjšanje H zahteva kompenzacijo na drugi strani: hitreje delujoče vzbujačne sisteme, hitreje delujoča stikala, nižje reaktance vodov in hitrejšo regulacijo turbin.

Pri vsaki motnji v elektroenergetskem sistemu želimo ugotoviti, ali je kot moči za vse generatorje sistema ostal v območju stabilnega delovanja. Mejni kot δ , pri katerem pride generator v nestabilno območje delovanja, imenujemo odklopni kot δ_{od} . Ime izvira iz zahteve, da je potrebno motnjo odstraniti prej, preden kot moči doseže velikost odklopnega kota.

Velikost odklopnega kota za vsako motnjo in vsak obratovalni slučaj določimo po kriteriju enakih površin, ki ga pa tu ne bi opisovali. Metoda je grafična in zahteva nekaj natančnega risanja. Bolj kot velikost odklopnega kota nas zanima vrednost odklopnega časa. Stikala morajo kratek stik odklopiti pred potekom odklopnega časa t_{od} .

Postopek za določitev časovne odvisnosti kota moči δ (to je nihajne krivulje), izhaja iz numerične integracije nihajne enačbe. To numerično integracijo bomo opravili po postopku korak za korakom. Za zado-

voljivo točnost morajo biti časovni prirastki Δt dovolj majhni ($\Delta t \leq 0,05$ s). Pri izračunu predpostavljamo, da sta pospeševalna moč P_p in pospešek α konstantna od sredine prejšnjega do sredine naslednjega intervala. Poleg tega računamo v vsakem intervalu s srednjo vrednostjo kotne hitrosti ω . Postopek izvedemo po naslednjem vrstnem redu:

a. Izračunamo pospeševalno moč ob nastanku motnje

$$P_p(+0) = P_m - P_{el}(+0) = P_m - \frac{E \cdot U \cdot \sin \delta(+0)}{x}$$

b. Iz nihajne enačbe izračunamo sedaj začetni kotni pospešek

$$P_p = \Gamma \cdot \frac{d^2\delta}{dt^2} = \Gamma \cdot \alpha \rightarrow \alpha(+0) = \frac{P_p(+0)}{\Gamma}$$

c. Sprememba kotne hitrosti za polovico prvega intervala je

$$\Delta \omega_0 = \alpha(+0) \cdot \frac{\Delta t}{2}$$

Sedaj smemo v prvem intervalu računati s kotno hitrostjo $\omega_1 = \omega_0 + \Delta \omega_0$

d. Sprememba kota moči v prvem intervalu je enaka

$$\Delta \delta_0 = \omega_1 \cdot \Delta t \text{ in velikost kota moči po prvem intervalu } \delta_1 = \delta_0 + \Delta \delta_0$$

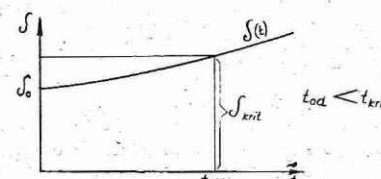
Izračunano vrednost δ_1 uporabimo za izračun pospeševalne moči $P_p(1)$ v naslednjem intervalu. Splošno bi v k-tem intervalu računali po enačbah:

$$P_p(k-1) = P_m - \frac{E \cdot U \cdot \sin \delta(k-1)}{x}$$

$$\omega_k = \omega_{k-1} + \frac{P_p(k-1)}{\Gamma} \cdot \Delta t$$

$$\delta_k = \delta_{k-1} + \omega_k \cdot \Delta t$$

Opisani računski postopek nas direktno sili v računalniško določitev nihajne krivulje. Tu lahko vzamemo časovni interval Δt dovolj majhen, poleg tega pa odvisnost $\delta(t)$ lahko podamo tabelarično (izpis) ali grafično (plotter). Nihajno krivuljo prikazuje slika 10.

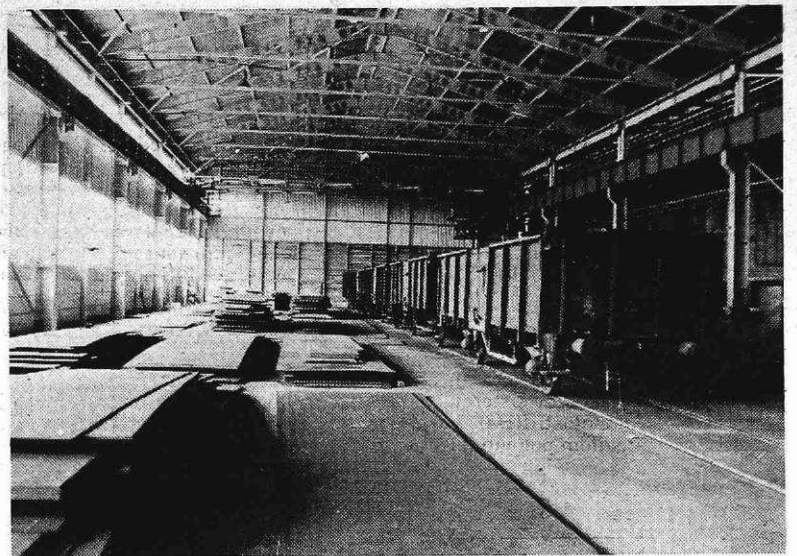

slika 10

Poleg metode korak za korakom poznamo še druge, bolj natančne, zlasti bi veljalo omeniti metodo Runge-Kutta.

Seveda obstajajo tudi kompleksni računalniški programi za reševanje problemov tranzientne stabilnosti v sistemu z več generatorji in več mesti napajanja. Vendar to presega moj namen, ki je bil le v preglednem definiranju problemov s tega področja.

Aleš Soklič

Adjustaža valjarne debele pločevine na Javorniku (foto S. Kokalj)

Železarski globus

ŠVICA

Po švicarskih podatkih se giblje danes svetovna proizvodnja titana okoli 100.000 ton letno. Razdeljena je približno na tri enake dele, in sicer med ZDA, Sovjetsko zvezo in Japonsko, medtem ko izdelata manjše količine tudi Velika Britanija in LR Kitajska. Približno dve tretjini v ZDA izdelanega titana porabijo v civilni in vojaški letalski industriji, in sicer v vsaki polovici. Prav na področju letalske industrije se je pokazalo, kako nezanesljiva so bila predvidevanja v zvezi s svetovnim tržiščem titana. Ob koncu petdesetih let je bila ponudba znatno večja kot povpraševanje in vzrok za to je bil v tem, da so rakete v večini prevzele vlogo letal pri obrambi zračnega prostora. Vendar se kasneje proizvodnja civilnih in vojaških letal ni razvijala po pričakovanih, temveč je bila znatno večja. Zato se je poraba titana povečala, poleg tega pa se je zaradi svojih lastnosti (kemična obstojnost, trdnost in majhna specifična teža) uveljavil tudi v naftni industriji, pri gradnji podmornic in naprav za odstranjevanje soli iz morske vode, v papirni industriji in še za nekatere druge namene.

ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

Približno ena četrtina vsega v ZDA porabljenega jekla je uvozenega in ta delež se je v preteklih letih močno povečal. Na zahtevo ameriške železarske družbe Bethlehem Steel Co. in sindikata železarskih delavcev USW je mednarodna komisija za trgovino (ITC) pred kratkim odločila, da povzroča ta uvoz veliko škodo domači železarski industriji. Odločitev se nanaša na okoli 70 % vsega uvoza teh izdelkov v preteklem letu. V roku enega meseca bo ITC predložila konkretne predloge

ukrepov in potem ima predsednik Reagan do 24. septembra čas za odločitev, in sicer lahko predloge sprejme, odbije ali spremeni. Vendar njegova odločitev nedvomno ne bo lahka, saj bodo potem čez sedem tednov v ZDA volitve, na katere se bo moral pri svoji odločitvi ozirati. Njegov nasprotnik, kandidat demokratske stranke Mondale, se je v svojih izjavah v zvezi s tem problemom močno zavzemal za zaščito domače železarske industrije.

ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

Japonska železarska družba Nippon Kokan bo za 292 milijonov dolarjev kupila polovico lastništva ameriške železarske družbe National Steel Co. S tem ukrepom želi japonska družba dobiti oporišče na tržišču železarskih izdelkov v ZDA in istočasno obiti vedno močnejše protekcionistične tendence in predvidene omejitve pri uvozu japonskih železarskih izdelkov. V okviru ameriške družbe National Steel Co. obratujejo tri železarne in njihov proizvodni program obsega predvsem ploščate izdelke za potrebe industrije avtomobilov in gospodinskih aparatov in imajo okoli 8.000 zaposlenih. Za ameriško družbo predstavlja udeležba Nippon Kokan pri lastništvu možnost hitrega povečanja produktivnosti in nadaljnega razvoja lastne raziskovalne dejavnosti ter širjenja proizvodnje. V bližnji prihodnosti bo ameriška družba še prodajala svoje izdelke na tržišču ZDA, dolgoročno pa bo lahko tudi več izvažala in bo pri tem lahko uporabljala izkušnje japonskega partnerja na področju mednarodne trgovine. Njen tehnološki cilj je tudi doseči popoln prehod na kontinuirno odlito jeklo in pospešitev avtomatizacije proizvodnih postopkov.

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON

jeklu, ki ni občutljivo na delovanje vodika, je odporno proti visoki temperaturi, utrujenosti in koroziji v raznih obratovalnih pogojih.

Danes razvijajo nerjavno jeklo, ki je visoko odporno proti raznim vrstam korozije in je tudi uporabno pri visoki temperaturi. Namenjeno je kot nadomestilo za konvencionalno nerjavno jeklo za kritje novih potreb v kemični industriji. V tej industrijski dejavnosti potrebujejo tudi jeklo odporno proti žvepleni kislini, posebne vrste debele pločevine za rezervoarje, ki obratujejo pod visokim pritiskom in z nikljem legirano jeklo za rezervoarje, v katerih prevažajo utekočinjene pline pod zelo nizko temperaturo. Pred kratkim so razvili za te rezervoarje novo vrsto jekla, ki je legirano z manj niklja in je zato tudi cenejše.

NAPRAVE ZA ČRPANJE NAFTE POD MORSKIM DNOM

Osnovni namen razvoja materiala za te namene je doseganje boljše odpornosti proti koroziji morske vode, boljše trdnosti, varljivosti in mehanske obdelovalnosti pri obstoječih vrstah jekel kot pa razvijanje novih. Potrebno je tudi izboljšanje tehnologije pri premazih odpornih proti morski vodi. Mnogo je tudi zahtev po nerjavnem jeklu, odpornem v morski vodi in s premazom zaščitenem materialu, odpornem tudi proti obrabi in pritisku vode. Velike so tudi potrebe po materialu, ki je primeren za izdelavo rezervoarjev, odpornih proti pritisku pod morsk gladino.

Železarne so osvojile proizvodnjo jekel z visoko trdnostjo za gradnjo navedenih naprav, jekel odpornih proti koroziji morske vode in plastično prevlečenih cevi, ki so posebno dobro odporne proti koroziji. Za podvodne objekte razvijajo jekla z izredno visoko trdnostjo in žilavostjo. Japonske železarne že izdelujejo jeklo, ki ga je mogoče uporabiti za gradnjo naprav, potopljenih do 6000 m pod morsk gladino. Razvijajo tudi jeklo z izredno visoko trdnostjo za izdelavo verig, uporabljenih na teh napravah.

ENERGIJA

Današnji razvoj in uporaba energetskih virov se lahko odvijata v težjih obratovalnih pogojih kot kdajkoli prej. Ekstremni klimatski pogoji in neobičajne obratovalne zahteve postavljajo pred uporabljeni material največje kvalitete zahteve.

Vrtanje in črpanje na naftnih poljih izvajajo lahko tudi v trop-skih džunglah, pod morskim dnem in na arktičnih področjih. Predelava raznih vrst goriva in pridobivanje energije lahko izpostavlja za to potrebne naprave zelo visokim ali nizkim temperaturam, visokim pritiskom in raznim vrstam korozije.

Kritični pogoji za material, uporabljen pri črpanju in predelavi nafte ter zemeljskega plina, vključujejo surovo okolje, pritiske v velikih globinah, arktične temperature in vrtanje pod zemeljsko površino do globine 9000 m in tudi več.

Za delo v takšnih pogojih so bile razvite visoko kakovostne jeklene cevi, prilagojene tem specifičnim zahtevam. Cevi, uporabljene v izredno hladnih arktičnih klimatskih pogojih, morajo imeti visoko žilavost pri nizki temperaturi, ustrezno trdnost, dobro varljivost, velik premer in debelo steno, potrebna pa je tudi dobra odpornost proti koroziji. Za te namene so razvile japonske železarne posebne vrste jekla z visoko žilavostjo pri nizkih temperaturah in jeklo odporno proti obrabi, ki prenese visoke pritiske in trenje z ledom.

Za potrebe izkoriščanja novih vrst energetskih virov, ki se šele sedaj uveljavljajo, kot so sončna energija, uplinjeni in utekočinjeni premog, vodik in podobno, uporabljajo več nekoliko spremenjenih že znanih jekel, ali so jih razvili na novo. Med njimi so tudi nerjavna jekla, ki so odporna proti visokim temperaturam in koroziji.

JEDRSKA ENERGIJA

Material, uporabljen pri napravah za proizvodnjo jedrske energije, mora imeti določene specifične lastnosti, ki so:

- čim manj mora biti občutljiv na delovanje radioaktivnih substanc,
- imeti mora dobro varljivost in plastično obdelovalnost, kar velja predvsem za visoko legirana jekla uporabljena za te namene,
- dobro mora biti odporen proti raznim vrstam korozije,
- imeti mora ustrezno trdnost pri povišani temperaturi.

Čim bolj zanesljiva varnost je eden glavnih pogojev pri razvijanju materiala za potrebe jedrske energije. Ena izmed možnosti je izdelava reakcijskega kotla iz manjšega števila večjih delov. To zmanjša število zvarov in skrajša čas nadzora. Za te namene so razvile železarne posebno debelo pločevino z visoko trdnostjo in žilavostjo in uporabljajo tudi cevi, ki so običajno izdelane iz nerjavnega jekla in nemagnetno jeklo z dobro žilavostjo pri visokih temperaturah.

LADJEDELNIŠKA INDUSTRIJA

Za zmanjšanje porabe goriva, potrebnega za pogon ladij, je potrebno zmanjšati tudi njihovo težo. Zato uporabljajo pri gradnji ladij velike količine pločevine z visoko trdnostjo.

Vzporedno s tem skušajo ladjedelnice racionalizirati tudi delovne postopke varjenja in barvanja. Zato dobavljajo železarne pločevino različnih debelin in razrezano na potrebne dimenzije, kar zmanjša število delovnih operacij v ladjedelnici in potrebo po varjenju. Poleg tega razvijajo železarne tudi jeklo z izboljšano odpornostjo proti koroziji, da ga bodo lahko ponudile ladjedelnici.

IBIZA — LJUBKI BELI OTOK SREDOZEMLJA

POGLED NAZAJ — KONEC POPOTOVALNIH RAZVAD

Čeprav sem na tržnici v San Antoniju občudoval sočno sadje — limone, pomaranče, banane, breskve, ogromna jabolka in zlatorumene hruške, nisem nikjer videl večjih sadovnjakov. Le tu in tam so nasadi oljk, mandljev in breskev ter seveda fig.

Pravijo, da je Ibiza najlepša januarja in februarja, ko cvetijo mandljevci, ki so prvi znanilci pomladi na Ibizi.

Na skrajnem jugovzhodu otoka, tik ob edinem letališču na Ibizi, pridelujejo na obširnih in sodobno urejenih solinah prvovrstno morsko sol. Soline so tudi na manjšem južnem otoku Formentera. Najbrž je zanimivo za tujca tudi to, da imajo na Ibizi lastno pasmo psa — dolgonožega, vitkega temnorjavega hrt. Enega sem opazoval vsako dopoldne, ko je neprestano nekaj vohal in kopal na osrednji plaži po mokri mički. Drugi, na las podoben, pa je opravljal čuvajsko službo v mesnem otroškem vrtcu v San Antoniju. Kaže, da ima rad otroke, ne prenese pa odraslih tujcev. Z glasnim lajanjem takoj opozori vzgojiteljice, če se kdo od neznancev približa ograji vrtca. Mimogrede velja omeniti, da so vrtci privatni ali pa cerkveni, kjer so vzgojiteljice redovnice. Vsi otroci imajo enake sive progaste haljice, kot majhni ljubki arestantki.

IZLETI PO OKOLICI — NENAPISANA OBVEZNOST

Omenil sem že, da številne turistične agencije, ki imajo sedež bodisi v mestu Ibizi ali v San Antoniju, nudijo gostom poleg drugih storitev celo vrsto izletov po bližnji in daljni okolici — po suhem z avtobusi ali pa po morju z ladjami. Ponudb za takšne izlete je izredno veliko in že kar vsiljive so. Razen velikih barvnih panojev z nabili po mestu, vsepovsod najdeš lepak ali pa ti fantiči na sprehodu, v lokalih in celo v hotelski avli nudijo letalu ali prospekt potovalne agencije. Prav težko se je odreči vabilu, saj vsakdo misli, da je zadnjič na Ibizi in zato res ne sme zamuditi enkratne priložnosti, kot priporočajo turistični propagandisti. Pisana množica turistov, od mladih do upokoencev, se zgrinja vsako uro na obali pred avtobusno postajo, ali pa na pristanišču izletniških ladij. Ladjarji in turistični vodiči vpijejo eden čez drugega in vabijo izletnike v svoja vozila.

Nekateri, ki jim gmotni položaj ne dovoljuje pretiranega razsipništva s pezetami, se tako kot jaz raje odločajo za obhod otoka z redno avtobusno linijo. Pri tem privarčuješ najmanj dvakratni znesek, če ne še več. Sploh bi priporočal vakemu, ki si želi ogledovati tuja mesta in kraje, naj za dosti manj denarja raje koristi redne avtobuse, ladje in vlake namesto izletniških.

OGLED MESTA IBIZE

Od San Antonija je mesto Ibiza oddaljeno 15 km. Obe največji turi-

stični in gospodarski središči sta povezani z odlično široko asfaltirano cesto, ki jo že rekonstruirajo v avtocesto. Dela so opravljali z množico mehanizacije prav v času našega bivanja na otoku.

Lokalni avtobusi vozijo v obe smeri vsake pol ure in v 20 minutah, če je vse v redu, pripeljejo v željeno mesto. Sploh mi ni bilo do tega, da bi se delal važnega s kakšno skandinavsko, nemško ali angleško izletniško skupino v udobnem turističnem avtobusu z vodnikom, ki mu je potrebno odšteti kar lep znesek pezet za njegovo vodenje po Ibizi.

Z ženo sva se odločila, kar na lepem, nekega zgodnjega dopoldneva, da se odpeljeva z lokalcem na ogled glavnega mesta. In tako sva se brez posebnega truda znašla v tem starodavnem mestu. Ibiza, mesto ni dosti večje od našega Pirana, leži na jugovzhodni obali otoka z izrazito ravninskim in plodnim ozadjem. Obiskovalca prevzame predvsem živopisni predel starega mestnega jedra Peña s srednjeveškim centrom in ozki ulicami, ki se lomijo med dvo in trinadstropnimi pobeljenimi hišami z majhnimi okni in obveznimi stopnišči. Takovane ulice se vzpenjajo kot labirint proti vrhu, kjer je za močnim obzidjem trdnjava. Trdnjavo obkrožuje kot takšno kot v 16. stoletju iz časov vladavine španskega kralja Filipa drugega. Trdnjavo je naskakoval že leta 1575 avstrijski princ Johan, ki je priplul pod ibiška obzidja kar s 33 galejami. Vsekakor napadalcu ni bilo lahko, saj obzidje še danes sodi med najbolj ohranjeno v Španiji.

Med zgodovinskimi zanimivostmi, četudi je celotno območje znatraj trdnjave, imenovano Dalt Vila, zgodovinski spomenik in je zaščiteno, velja posebno omeniti mestni muzej z bogato zbirko orodja, orožja in opreme iz punskih časov, ki so na Ibizi pustili zelo opazne sledi.

Nadaljevanje

SPOŠTOVANJE KULTURNE DEDIŠČINE

Tudi mesto Ibiza je mesto stoterih manjših in večjih trgovin, med katerimi se skoraj vsaka druga v Peñi lasti naziv butik. Ob pristanišču, kjer pristajajo velike potniške ladje, so značilne mornarske brezice, preurejene v prijetne nočne lokale in disco klube. Lahko bi stavi, da bi težko našel hišo v starem delu mesta, ki ne bi bila ali trgovina, restavracija, disco klub ali slaščičarna. Dopoldne je večina lokalov zaprtih po utrjajočem celonočnem poslovanju. Odprte so le restavracije in slaščičarne trgovinice s spominki. Obiskovalec mesta se mora sprehoditi iz enega do drugega konca in zaviti v sleherno uličico. Povsod lahko vidi kaj posebnega in zanimivega. Nekoč stare grobo zidane ribiške hiše so domiselni domačini pa tudi nekateri podjetni tujci na sveže pobelili, v majhnih priličnih prostorih, ki so bili najbrž nekoč šupe ali kleti, pa uredili prostore v discoklube, butike in pivnice. Pri tem so dosledno spoštovali stilno in oblikovno dediščino domače zunanje in notranje arhitekture in opreme. Lastniki teh lokalov so ne samo resni podjetniki in poslovneži, pač pa tudi hipiji. Teh je na Ibizi največ v severnejšem pristanišču Es-Cana. Goste privabljajo s poslikanimi stenami čelnih fasad in napisnimi tablamami z najbolj bombastičnimi imeni. Ponekod visijo s strešnih tramov razprostrte ribiške mreže, drugod stara razcefrana jadra. Ob pročelja so tu in tam pritrjena stara sidra, krmarska kolesa in razno ribiško in mornarsko orodje in orožje. Tudi puške in celo cevi starih ladijskih topov.

V Ibizi je nekaj zadnjih let, ker je, kot vse kaže, prehitela sloviti francoski San Tropes in španski Toremolinos, znano zbirališče filmskih zvezdnikov, industrijalcev, mednarodnih poslovnežev, obubožanih aristokratov in sploh vseh, ki se imajo za nekaj posebnega. Med njimi je tudi veliko malopridnežev, ki se vsako sezono natepejo semkaj, bodisi da trgujejo z mamili, ali pa zganjajo kakšne druge več ali manj zakonite norčije. Ker je vse skupaj sestavni del turističnega direndaja, torej nekakšna turistična atrakcija, tudi oblasti raje zamažijo na eno oko, kot bi se šle ravbarja in žandarja. Toples modo na plažah že nekaj let tolerirajo, čeprav je bila še nekaj časa po Francovi smrti hudo kazniva.

— Z glavne pošte v mestu.
— V katerem mestu? ... Ni mu bilo jasno. V tem trenutku je pričakoval, da bo Charlotta rekla: iz mesta Kranja.
— Iz Salzburga, dragi moj. Dolgo sem čakala. Večkrat se ne dobi veza. Danes pa sem po dveh urah le imela srečo. Zato ti pravim, v pomembnih zadevah imava vselej srečo. Zato verujem, da je nama usojeno, da bova vedno v takih primerih imela srečo. Midva, veš, dragi moj, bova imela srečo, najino srečo!
— Samo, da te slišim spet, pa je vse lepo na svetu. Seveda bom tako storil. Vsak dan ti bom pisal. Se več kot doslej. Mojo tajno pisavo že itak dobro znaš. Hvala ti, kar si mi spet poslala! Kje pa dobiš toliko kartnih odrezkov? Ali je v Salzburgu vse polno dopustnikov, ker imaš odrezke? Pa vse poznaš?

— Ne, ne, ljubi moj Mozart in Schubert, nikogar ne poznam, zaradi katerega bi ti moral biti v skrbeh. Same take dobre ljudi imam okoli sebe, ki naju oba blagrujejo in spoštujejo. Tudi tebe. Koliko jaz o tebi njim pripovedujem, bi se sam čudil! Zelo visoko te cenijo. Pa nekje organizirajo te kartne odrezke. Ne vem, kako. Na vsak način, glej to kot izraz nepozabnih dobrotnikov, ki sočustvujejo z najino ljubezensko usodo in nama prerokujejo veliko srečno bodočnost.

— Da drugim o meni pripoveduješ?
— Ne vegaj se, same lepe reči. Slabih pa itak nimam. O poljubih sem molčala, seveda.

17.

SENCA KLJUKASTEGA KRIŽA se je pretvorila v oguljeno, obnošeno, prstenorjavo rajhsarbadinst-uniformo (RAD), brez vsakega znaka, le na kapi je tičal hitlerjanski križ v RAD kokardi med dvema žitnima klasoma, v ozadju pa lopata. Pošvedrani škornji so bili za dve ali tri številke preveliki, hlače predolge, bluza preohlapna, pas iz neke umetne snovi, perilo zakrpano, nogavice prav tako in cunje za obutev raztegljive. Oprema pa ... brez lopate! RAD-larji so bili kdaj opremljeni z lopato, kajti ta predvojaška formacija je bila v bistvu zato, da dela, dela na kmetijah, dela bunkerje, pospravlja ruševine v bombardiranih mestih, torej opravlja nevojaško nalogo. Zdaj je izgledalo, da je zadeva krvavo resna. Lopat ni bilo videti. Pač pa so oborožili mladce s puškami, ki so imele napoleonsko dolge cevi, bile so res iz francoskega vojnega plena.

VALENTIN POLANŠEK

125

ROMAN

KRIŽ S KRIŽI

Ko jih porazdelijo po tropih, pride na trop VI le 10 nekdanjih kranjskih učiteljsčnikov, ostalih deset so porazdelili na druge trope.

Razdelili je prelepa beseda! Nakričali so jih, naglani z vzdevki, s psokvami, poniževanji, z živji in s povelji. Sprva so ubogali iz osuplosti. Vsak je nosil še v sebi privatno civilno misel: Eh kaj, zaenkrat baje ugajajo tak cirkus! Kajti o krutem dogajanju v RAD-lagerju se dijakom še sanjati ni moglo. Zdaj, ko je bilo vse ogabno dejstvo, je poredko še kdo zinil katero tako ob strani in morda le šepetaje. Dotičnega pa so iztrgali iz tropa in ga mrcvarili kot izrodek najslabšega kova, ki ga je treba zmleti. Kazensko ekserciranje, valjanje po snegu in nemo gočih krajih, tekanje in ponavljanje najbolj nesmiselnih povelj, vztrajanje v pozorni drži do onemoglosti, odtegnitev menaže in poostreni postopki sredi noči in redkega prostega časa. Vse to je nekdanje dijače strlo. Vsak je zlezal vase. Vsak je postal mehanizem. Peklenski mehanizem brez tovarštva in človeških odnosov.

Ako je bila kaka ura prosta, so porinili v svoje barake. Na trdih stolihi je vsak ždel v svoji tegobi in pisal, pisal pisma, četudi samo ljudem, ki mu drugače poprej ničesar niso pomenili. Zdaj je šlo zato, da dobivaš pošto. Pošto vsak dan, po možnosti pri kosilu in pri večerji. To je bila edina vez s svetom, ki je izpričeval v tej prekleti sedanjosti, da je treba vzdržati, da ne bo vse skupaj vrag odnesel. Seveda so znali lagati v pismih. Dijaki so bili izkušeni. Niso jadikovali. Tri naivneže tujce so dobili, ki so domov pisali resnico, pa so jim dali dodatnega »popra«. RAD je krvavo resna zadeva! Je vsak uvidel.

Pri zajtrku so čuli nekateri iz folksempfengarja kosce poročil: ... Rajhsjusticeminister je izdal odločbo glede premih sodov ... heresgrupe je zaključila svoj strateški umik na črti Mostar—Višegrad—Drina ... Začetek sovjetske veleofenzive iz mostišča Baranov z belorusko in ukrajinsko fronto ...

Sredi obširnega apel-placa sta stala dijak in Piber sama. V coklah. Abotnih in za pede prevelikih. To je bilo obušalo, preden si se opremil za vojaške vaje zunaj RAD lagerja, ki je nosil ime Josef Ressel. To je bil zaselek desetih barak krog velikega vežbališča z drogovi za zastave. Sedaj komaj za silo prekidan in že je nasulo debelo novega pršca.

— Veš kaj je premi sod? Piber je bil najbolj obveščen o dogajanju po drugih barakah.

— Da te lahko za vsako malenkost počijo! je jezno izbruhal dijak.

Tako je, her arbjcman številka tri trop VII se je hotel pošaliti Piber, čudno pa je izzvenelo, ko je praviloma označil bivšega dijaka pianista in sanjača in zaljubljenca in kaj le še vse ...

RAD oddelek Josef Ressel se nahaja tik pred vasjo St. Peter am Kammerberg 12 km severozapadno od železniške postaje Trofajach v Zgornji murški dolini.

(Dalje prihodnjič)

PETER PAVLOVEC

23

ČLOVEK IMA TAKOJ KAMEN V ROKI

»Zelo sem ginjen, spoštovani člani disciplinske komisije, ker ste izrekli tako milo kazen. Najbrž ste tudi vi ugotovili, da prašič sploh ni žaljivka. Prašič je resda malo bolj umazana, drugače pa kar spodobna domača žival. Tovariši, tudi o svinji sem enakega mnenja. Mislim, da bomo morali nekaj storiti za to, da svinja in prašič ne bosta več žaljivki. Navsezadnje je pa svinjina na mesnem trgu zelo cenjeno meso, pa tudi težko se ga dobi. Morda bomo s tem tudi rešili problem preskrbe mesnic s svinjino.

Tovariši! Res ne vem, zakaj je bil mojster užaljen, ko sem mu rekel prašič? Bolj bi ga užalil, če bi mu rekel maček. Vemo sicer, da je tudi maček domača žival in da je maček zelo lena žival. To, da bi mojstra primerjal s tako leno živaljo, bi bila vsekakor žalitev. Ali pa, če bi mu rekel podgana. Podgana sicer ni domača žival, je pa z domačini živalmi v zelo tesnih stikih. No, če bi mojstra primerjal s to kraljico smrdljivih kanalizacijskih rovov, bi to bila tudi žalitev. Ampak prašič tovariši ... mislim, da sem končal in hvala vam.

»Še nekaj bi vas vprašal, tovariš Ravnik? Seveda to nima nobene zveze z razpravo, ki smo jo zaključili seveda.

»Kar vprašajte, tovariš predsednik.

»Rekli ste, da ste tisti dan pili in da je pil tudi mojster. Je še kdo pil?»

»Seveda, tovariš predsednik. Vsi kar nas je v oddelku smo pili!»

»Zakaj pa, tovariš Ravnik?»
»Mojster je imel rojstni dan!»
»A tako. Pa je to resnica, tovariš Ravnik?»
»Resnica tovariš predsednik!»

Veš oče, se isti dan sem šel po delavsko knjižico in jo tudi brez težav dobil. S takšnim mojstrom res nisem hotel delati, kajti bilo bi nevzdržno.

SMRT MOJE GOSPODINJE

Hišo je imela moja gospodinja. V njej je živela sama, če vzamem sebe. Mislim, da je bila dobra ženska. Večkrat mi je spregledala plačevanje najemnine, tako da sem ji plačal pač takrat, kadar sem denar imel. Kadar je videla, da sem v stiski, me je celo na kosilo povabila. Mnogokrat mi je za malico ocvrta štiri jajčka in k vsakemu jajčku kos kruha. Rad sem jo imel in dozevalo se mi je, da je tudi ona imela mene rada.

Nekega popoldneva sem se lačen vračal domov. Sklenil sem, da bom potrkal na vrata kuhinje, kjer se je največkrat zadrževala. Morda mi bo ocvrta štiri jajčka. Bil sem lačen, zelo lačen. V žepu pa nisem imel niti dinarja. Hudo je biti lačen oče. Hudo je, če nimam dinarja v žepu. Žejna ni tako huda. Odpreš pipo in se napiješ vode, pa je dobro. Hrana pa ne pride skozi pipo. Večkrat sem že razmišljal, kako lepo bi bilo, če bi imeli pipo še za hrano? Odprl bi pipo za hrano in se najedel, potem bi odprl pipo za žejne in se napil. Kakšnop čudovito življenje bi to bilo?

Ob misli na jajčka sem že hotel potrkati na vrata kuhinje, ko sem nenadoma zaslišal znotraj razburjeno govorjenje. Roka mi je omahnila nazaj k telesu. Obstal sem pred vrati in proti svoji volji prisluhnil glasovom znotraj.

»Mati, mati!«, sem zaslišal iz kuhinje bariton, »ženo imam, dva otoka in tretji je na poti. Drenjamo se v enosobnem stanovanju. Ti moja mati, pa imaš hišo sama zase!»

»Molči Boris! S tvojim pokojnim očetom sva morala trdo delati za to hišo. Saj sta s tvojo Elzico živela v tej hiši, toda El-

zica me ni marala, češ da se mešam v vajuine zadeve. Nekega dne sta se odselila in še z bogom mi nista rekla. Celo preklela sta me in me zmerjala s staro večšo. Potem sta si kupila avto, pa parcelo ob morju, o večjem stanovanju pa nista razmišljala, ker sta in še čakata na mojo smrt. O poznam tvojo drago Elzico in tudi ti si se čisto po njej vrgel. Potem sta na tisti parceli ob morju zgradila hišico. Ja hišico ob morju in poleti jo lepo oddajata tujcem, pa so markice. Kaj bi razmišljala o večjem stanovanju, saj bo stara večša tako kmalu umrla! Dokler bom živa Boris, ne dam niti stranišča v tej hiši!

»Grda si mati grda! Tvoj sin sem vendar?»

»Kolikokrat si me pa obiskal v vseh teh letih, kaj? Enkrat na leto prideš, čeprav živimo v istem mestu. Tvojih otrok skorajda ne poznam. Rekla sem že, da vama ne dam niti stranišča dokler bom živa. Po moji smrti bo pa tako vse tvoje. To pa le vedi in se tolaži.»

Ja oče, gnusno je bilo poslušati, toda nisem se mogel odtrgati od vrat.

»Toda mati, saj lahko živiš še deset ali več let in z Elzo ne moreva tako dolgo čakati v enosobnem stanovanju!« je rekel Boris.

Grozljivo oče in gnusno, zlasti gnusno. Si sploh lahko predstavljaš, kakšne besede je izrekel ta njen sin? Ta je imel kamen v roki in vrgel ga je v srce svoje lastne matere.

»Mrhovinar, hijena! Moja smrt čakaš. Ven iz moje hiše!« je zakričala moja gospodinja, da sem se zgrozil in obilil me je znoj po telesu.

»Grem, toda povem ti, pa, da si ti zastrupljala Elzo in mene, ko sa živela pri tebi. Nikakor se nisva prav obrnila v tej usrani bahti. Lajala si na Elzo in jo zmerjala s cipo, ker se je rada oblačila po modi. Očitala si ji, da ne zna nič delati in da je lena in kaj vem kaj še vse. Zmerjala si tudi mene, ker sem se poročil s takšnim gnojem. Si vse to pozabila kaj? Če sva hotela ostati skupaj, sva se morala odseliti. Tako je bilo in če sedaj čakava tvojo smrt, je to popolnoma razumljivo, saj nama živa tako nič ne pomeniš!»

Nadaljevanje

NOVICE IZ RADOVLJSKE OBČINE

Izvršni svet OS Radovljica je na 89. seji, 26. junija obravnaval in sprejel osnutek sprememb in dopolnitev družbenega plana občine Radovljica — prostorski del za čas od 1981. do 1985. leta. Soglašal je s predlogom odloka o plovnem redu na Blejskem in Bohinjskem jezeru ter k določitvi višine stroškov vozniškega izpita pri izpitnem centru Jesenice. Pregledal je uresničevanje plana proračunskih sredstev za prvih pet mesecev 1984. Soglašal je z osnutkom samoupravnega sporazuma in odločbo o ustanovitvi Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Kranj, ki ju morajo potrditi skupščine vseh gorenjskih občin in Domžal. Proučili so dodatne obrazložitve odbora podpisnikov družbenega dogovora o načinu uporabe sredstev solidarnosti SRS za poplave v Novi Gorici in predlog sklepa za uporabo teh sredstev za odpravo posledic naravne nesreče — suše v občini Piran. Beseda je tekla tudi o predlogih s področja elementarnih nesreč, o usklajitvah v statutih osnovnih šol o gibanju šolskih otrok. Potrdili so vojni proračun za tri mesece in načrt graditve zaklonišč v občini Radovljica.

Predsedstvo OK ZK Radovljica je na 3. seji prejšnji teden presojalo izvajanje nalog komunistov pri utrjevanju gospodarstva v občini. Proučilo je ukrepe izvršnega sveta za razbremenjevanje gospodarstva in ugotovilo, da ni pravega učinka, ker so prizadele OZD, ki dobro gospodarijo, enako kot izgubljajo. Člani predsedstva so se dogovorili za udeležbo na razgovorih z direktorji DO na Bledu, v Bohinju in v Radovljici, ki jih je v zvezi s to problematiko sklical izvršni svet. Ocenili so tudi potek ustanavljanja skupnih služb SIS ter stališča osnovnih organizacij LIP Bled o dohodkovnih povezavah, interni banki in drugih ukrepih v okviru SOZD GLK Bled. Na dnevnem redu je bilo tudi več organizacijskih vprašanj.

Na 11. seji občinskega sveta ZSS Radovljica 28. junija, ki pa ni bila sklepna, so spregovorili o nalogah sindikata pri razbremenjevanju gospodarstva in finančne ustalitve OD. Presojali so tudi aktivnost osnovnih organizacij sindikata in potrdili politično varnostne ocene ter ocene aktivnosti na področju SLO in družbene samozaščite.

V sindikalnem izobraževalnem centru v Radovljici je 26. junija občinski svet ZSS Radovljica sklical posvetovanje predsednikov osnovnih sindikalnih organizacij. Osrednje teme razgovorov so se nanašale na ukrepe za razbremenitev gospodarstva v občini, politiko cen, informiranje, osebne dohodke, obravnavo pa so tudi gradivo za seje skupščin SIS družbenih dejavnosti.

Od 25. do 28. junija so se zvrstile seje vseh SIS družbenih dejavnosti, ki so za stalnega vodja delovne skupnosti skupnih služb SIS imenovali Jožeta Rebca. Ta je začasno opravljal dolžnost tajnika občinske zdravstvene skupnosti Radovljica, pred tem pa predstojnika komiteja za družbene dejavnosti in občo upravo skupščine občine Radovljica. Delegati vseh skupščin so sprejeli tudi valorizirani letošnji finančni načrt za programe svojih SIS.

Komisija za organizacijsko-kadrovska vprašanja pri občinskem odboru ZZB NOV Radovljica je na 7. seji 22. junija obravnavala predloge in potrdila 15 kandidatov za priznanja

medobčinskega sveta ZZB NOV za Gorenjsko, od teh je 14 posameznikov in Harmonikarski orkester Glasbene šole Radovljica. Istočasno je potrdila tudi imenovanje devetih partizan-skih domačin za priznanja odbora skupnosti borcev Gorenjskega odbora in seznam borcev jubilarov, ki so ob dnevu borca prejeli knjižne nagrade občinskega odbora ZZB NOV Radovljica.

Na Bledu so v družinskem krogu 27. junija pokopali Elzo Ostermanovo, udeleženko NOB in vidno družbenopolitično in kulturno delavko, zaslužno gospodarstvenico in priljubljeno tovarišico. Kljub zahrbtni bolezni je bila takorekoč do konca aktivna v krajevni samoupravi, v kulturnem življenju in partijski organizaciji.

Ob dnevu samoupravljalcev, 27. junija so na osrednji slovenski slovesnosti v skupščini SRS v Ljubljani podelili petim OZD in desetim posameznikom letošnja priznanja samoupravljalcev za posebne zasluge v razvoju samoupravnih odnosov. Med nagrajenimi je bil tudi umetni kovač Jože Dobro iz UKO Kropa.

Delegacija pomurskih sindikatov je na povabilo medobčinskega sveta zveze sindikatov Gorenjske 23. junija obiskala Gorenjsko. V Radovljici si je razgledala sindikalni izobraževalni center, nato pa še blejske in bohinjke turistične zanimivosti.

V juniju je med bivanjem v Sloveniji obiskala radovljiško občino skupina pisateljev in novinarjev iz Združenih držav Amerike. S posebnim zanimanjem so si ogledali lepote Bleda in Bohinja in se seznanili s turističnimi zmogljivostmi, zlasti pa z možnostmi ribolovnega in lovškega turizma.

Turistično društvo Bled je v soboto, 23. junija organiziralo na Cesti svobode pred hotelom Park igre brez meja gorenjskih gostincev in s tem uradno odprlo glavno turistično sezono. V zabavo številnih gledalcev, ki so se kljub deževnemu vremenu zbrali na prvi tovrstni prireditvi, so se po mimohodu ljubljanskih mažurek v gostinskih večerah pomerile ekipe TD Kranjske gora, TD Jesenice, TD Kranj, TD Bohinj in domačini. Sočasno so trgovci in obrtniki postavili prodajne stojnice, gostinice pa so ponujali kulinarčne posebnosti.

Od 26. do 28. junija je bilo v Festivalni dvorani na Bledu 12. mednarodno strokovno posvetovanje o gospodarjenju s planinskimi pašniki. Udeležilo se ga je 190 predstavnikov strokovnih in združenjskih organizacij iz Avstrije, ZR Nemčije, Italije, Švice in Jugoslavije. Med bivanjem na Bledu so si ogledali planšarije na Pokljuki, na Tolminskem in na Veliki planini.

Komisija izvršnega sveta skupščine občine Radovljica za reševanje posledic naravnih nesreč je na zadnji junijski seji glede na svojo kadrovske sestavo ugotovila, da njeni člani ne pokrivajo vseh področij in panog. Izvršnemu svetu je zategadelj predložila v odobritev nekatere kadrovske spremembe oz. dopolnitve. Za predsednika komisije je predlagala Franca Pelka, gradbenika z Bleda. V redno sestavo komisije pa naj bi se vključili še predstavniki Vodnega gospodarstva, kmetijstva in zavarovalne skupnosti »Triglav«.

Po podatkih uprave za družbene prihodke občine Radovljica je bilo realizirano v obdobju prvih petih mesecev 1984 skupaj 80.971.737 din. To je 29 % planiranih sredstev proračuna za leto 1984 in 15 % več kot je bila realizacija v petih mesecih lanskega leta.

Na junijski seji je izvršni svet OS Radovljica za delitev sredstev solidarnosti za odpravo posledic februarskega neurja (viharja) v občini imenoval v odbor Janeza Smoleta, predsednika izvršnega sveta, Marjana Sitarja, predsednika komisije za odpravo posledic naravnih nesreč v občini, Antona Pintarja, predstavnika kmetijske zemljiške skupnosti občine, Andreja Ariha, predstavnika SIS za gozdarstvo in Stanka Slivnika, predsednika odbora za planiranje SIS za ceste v občini Radovljica.

Od 16. junija do 9. septembra 1984 so zaradi turističnih prireditvev na Bledu postavili popolno zaporo Ceste svobode od križišča pri parkirišču kočijažev, nasproti Festivalne dvorane, do križišča z Ljubljansko cesto med Kasino in hotelom Trst. Za potrebe oskrbe je dovoljen promet z dostavnimi vozili v času od 6. do 10. ure dopoldne.

Elanova jadralna letala in vodna plovila žanjejo v zadnjem času vse več priznanj in tekmovalnih uspehov, ki so rezultat dobre izdelave in kakovosti. Doslej so v begunjskem Elanu izdelali že 200 jadralnih letal. Zadnje od teh je poletelo na letališču ALC v Lescach 15. junija. V maju so delavci Elana izdelali osem letal, kar pomeni, da je za izdelavo vsakega letala potrebno 2,8 dneva.

Da bi omogočili rekreacijsko plavanje tudi odraslim ljubiteljem tega koristnega športa, je kopališki odbor KS Radovljica zagotovil vsak večer od 21. do 22. ure prost bazen za te namene. Rekreativnega plavanja se lahko udeležijo redni plačniki kart, kot tudi sindikalnih kopaliških kart s popustom.

V graščini Grimšče na Bledu je v sodelovanju z Almiro Radovljica priredil komorni pevski zbor LOKA iz Škofje Loke v petek, 22. junija zvečer koncert pod vodstvom dirigenta Janeza Jociča.

Zveza kulturnih organizacij Slovenije in njeno združenje gledaliških in lutkovnih skupin sta poslali pismo pohvalo in priznanje ZKO Radovljica, občinskemu svetu ZSS Radovljica, KS Bohinjska Bistrica, osnovni šoli dr. Janeza Mencingerja v Bohinjski Bistrici, DPD Svobodi Tomaž Godec in domu Joža Azmana v Bohinjski Bistrici za zasluge in prispevek k pripravi, organizaciji in izvedbi letošnje zaključne prireditve pomlanskega zanjeta 27. srečanja gledaliških skupin. Pohvaljena sta bila tudi Glas iz Kranja in LRP Triglav Jesenice za redno in široko obveščanje o tej prireditvi.

Okoli 250 godbenikov, članov pihalnih orkestrrov slovenskih železnar iz Štor, Jesenic, Raven, Lesc in gostov iz Babičev pri Umagu, se je zbralo v soboto, 16. junija na 11. srečanju pihalnih orkestrrov SOZD Slovenske železarn v Lescach. Po dopoldanskem sprejemu in slavnostni povorki so popoldne nastopile vse godbe posamično in za zaključek še skupno na Linhartovem trgu v Radovljici. Številni poslušalci so navdušeno pozdravili vse orkestre, še posebno pa jeseniškega, ki slavi letos 110-letnico ustanovitve. Linhartov trg se je izkazal kot izjemno akustičen prostor za glasbene prireditve, zato bi ga kazalo za te namene koristiti bolj pogosto.

Na veliki mednarodni regati prijateljstva, drugo junijsko nedeljo, je na progi med Miljami v sosednji Italiji in Portorožem ter obratno, v svojem razredu zmagala nova jadrnica »Elan 31-R«. Od skupno 168 jadrnic vseh razredov pa je Elanova dosegla drugi najboljši čas.

DR. JOŽA RUS — ČASTNI OBČAN OBČINE RADOVLJICA

Delegati vseh treh zborov Skupščine občine Radovljica so na ločenih sejah 11. julija sprejeli odlok o imenovanju blejskega rojaka dr. Joža Rusa za častnega občana občine Radovljice.

Joža Rus je bil rojen na Bledu pred 91 leti. Po študiju prava na Dunaju in v Ljubljani, kjer je diplomiral, se je vključil v napredno gibanje kot član Akademskoga društva Slovenije. Že leta 1918 je na Bledu ustanovil društvo Sokol, leto kasneje pa je zbral borce prostovoljce za obrambo naše severne meje.

Med obema vojnama je bil vsehkozi v vodstvu demokratičnega krila Sokola, ki se je že takoj po okupaciji pridružil gibanju KPS in nato sodelovalo pri ustanovitvi OF. Kot soustanovitelj OF je bil izvoljen za člana izvršnega odbora OF in vrhovnega plenuma OF, razen tega pa je v partizanih opravljal najvidnejše politične in pravosodne funkcije. Bil je tudi prvi poverjenik za sodstvo pri SNOŠ. Leta 1942 je bil izvoljen za člana AVNOJ, na drugem zasedanju pa je postal podpredsednik in član zakonodajne komisije tega telesa. Kot član predsedstva AVNOJ je od julija 1944 delal pri vrhovnem štabu na Visu, od koder se je s štabom preselil v osvobodjeni Beograd.

Izredno pomemben je njegov prispevek pri utrjevanju ljudske oblasti, zlasti pa sodstva in šolstva po osvoboditvi, ko je bil tudi zvezni poslanec, član Izvršnega sveta LRS in nezadnje pred upokojitvijo predsednik republiškega zbora Ljudske skupščine LRS.

Kljub upokojitvi je še vedno ustvarjal in vseskozi navzoč v družbenopolitičnem življenju, posebej v republiški konferenci SZDL in v Svetu republike. Stika s svojim rojstnim krajem nikoli ni pretrgal. Rad se vrača na Bled in se pogovarja s svojimi rojaki o vsakdanjih zadevah, svetuje in pomaga s svojimi bogatimi izkušnjami. Radovljiški delegati so na isti seji

sprejeli tudi sklep, da prejme veliko plaketo občine Radovljica Tone Svetina, pisatelj in kipar z Bleda. Plaketo občine Radovljica bodo prejeli tako kot vsi nagrajenci za občinski praznik 5. avgusta tudi: Franc

PRIZNANJA OB DNEVU BORCA ZASLUŽNIM BORCEM, DRUŽBENIM DELAVCEM IN HARMONIKARSKEMU ORKESTRU

V počastitev dneva borca je bila osrednja slovesnost v radovljiški občini 2. julija v družbenem centru Lesce, kjer je bila slavnostna seja občinskega odbora ZZB NOV Radovljica. Udeležili so se je tudi predstavniki občinskih in krajevnih družbenopolitičnih organizacij, skupščine občine in krajevnne skupnosti in letošnji nagrajenci.

Po slavnostnem govoru predsednika občinske organizacije ZZB NOV Slavka Staroverskega so zaslužnim posameznikom, jubilarom in organizacijam podelili priznanja in nagrade.

Priznanje medobčinskega sveta ZZB NOV za Gorenjsko so prejeli: Ivan Cerkovnik iz Ribčevega laza, Anton Dežman iz Otoč, Franc Fister s Prezrenj, dr. Marija Grm iz Radovljice, Slavko Jamar iz Bohinjske Bistrice, Angela Podobnik z Lancovega, Aleksander Rozman iz Ribčevega laza, Marija Stare in Janez Strgar z Bleda, Ivan Štular iz Podnarta, Filip Šubelj iz Srednje vasi v Bohinju ter harmonikarski orkester Glasbene šole Radovljica.

Jubilejne knjižne nagrade za življenjske obletnice so prejeli: Franc Fister s Prezrenj, Franc Grm iz

Arh iz Bohinjske Bistrice, Božo Benedit in Cveto Čuk z Bleda, Štefan Hajdinjak iz Ovsis pri Podnartu in dr. Marjan Zilič iz Radovljice.

Občinsko priznanje bo prejelo tudi Gasilsko društvo Bohinjska Bistrica, ki 22. julija slavi stoletnico ustanovitve.

JR

Srednje vasi v Bohinju, Slavko Jamar z Gorjuš, Slavko Kariž iz Radovljice, Jože Koselj iz Otoč, Albin Polajnar iz Bohinjske Bistrice, Franc Potočnik iz Mošenj, Filip Sitar z Mišac, Roman Uršič z Bleda, Jakob Zupan iz Kroke in Franc Žmitez iz Studorja v Bohinju.

Posebna priznanja odbora skupnosti Gorenjskega odbora NOV in POS za zasluge med NOB in skrb za borce in ranjence tega odbora v najtežjih časih so prejeli kmečke domačije pri Pangreču v Radovni, pri Matičku na Prnikih, pri Zoljarju v Lipnici 1, pri Čačmanu v Kropi 39, pri Pogvajnu na Mišacah 9, pri Kovčevih na Lepencah, pri Travnikaču na Nemškem rovtu in pri Primašču na Kupljenku.

JR

OB 90-LETNICI GASILSTVA V GORJAH

Gasilsko društvo Gorje je v nedeljo, 1. julija, praznovalo 90-letnico ustanovitve in uspešnega delovanja.

Že v sredo, 27. junija, so imeli sektorsko vajo, v soboto, 30. junija, pa so podelili priznanja najbolj zaslužnim starejšim članom društva. V nedeljo, 1. julija, se je v popoldanskih urah začel slavnostni del praznovanja. Po sprejemu gostov se je razvil slavnostni sprevod, v katerem je sodelovalo 22 gasilskih praporov in množica gasilcev v svečanih uniformah iz celotne radovljiške občine. Kar 250 jih je bilo, na zaključku sprevoda pa so bili razvrščeni še sodobni gasilski avtomobili; res nekaj veličastnega.

Ob 15. uri so se pred postrojenimi gasilci na slavnostni tribuni zvrstili govorniki, med njimi tudi predsednik občinske Gasilske zveze Radovljica Boris Šetina in znani gasilski veteran Matija Klinar. Razvili so nov pionirski prapor, ki sta mu botrovala veletrgovina »ŠPECERJA« Bled (zastopnik Andrej Pokljukar) in KS Gorje (zastopnik Peter Sekloča). Sledilo je pripenjanje trakov na prapor, darovalci le-teh pa so bili: TD Gorje, SZDL Gorje in hotel GOLF z Bleda. Darovalcev za »žebličke« niso naštevali imensko, ker

bi bil spisek predolg, bilo pa je 205 zlatih in 350 srebrnih, ki pa so bili na vpogled v vitrini. Vpisani so tudi tisti, ki so se odzvali z manjšimi vsotami denarja, kot prispevek k temu jubileju. Podeljena so bila tudi posebna priznanja občinske zveze Radovljice, ki so jih prejeli: PD Gorje in Anton Potočnik — plemenič I. stopnje, Andrej Cundrič, Jakob Kunstelj in Janez Pogačar — plemenič II. stopnje, Drago Stojc in Janez Pretnar — plemenič III. stopnje. Odlikovanje je prejela tudi gorjanska godba na pihala, ki je sodelovala tudi v paradi in imela samostojen koncert. Slavju je sledilo splošno ranjanje ob zvokih Gornjesavskega kvinteta in srečolov.

Res je bilo to enkratno slavlje. Vidi je bilo, kako enotni in dobro opremljeni so gasilci. Resnično zaslužijo vse priznanje za prostovoljno in vesto opravljanje svojih nalog pri požarnih ali drugih elementarnih nesrečah pod geslom: SVOJEMU BLIŽNJEMU VEDNO IN POVSOD NA POMOČ!

Jože Ambrožič

POIZVEDBA V ZVEZI Z AKCIJO V ZASIPU LETA 1944

V drugi polovici leta 1944 je bila v Zasipu izvedena akcija: odstranjevanje žice z okupatorjevih telefonskih linij. Jeseniško-bohinjski odred je takrat potreboval material za vzpostavitev telefonskih linij med štabom in bataljoni ter ostalimi enotami. Okupator je imel povezavo med Vintgarjem in Podhomom čez hrib sv. Katarine (okrog deset linij v dolžini 10 km). V akciji sta bila dva borca, vezista JBO in deset ali dvanajst šolarjev — pionirjev iz Zasipa.

Radi bi več zvedeli o poteku te akcije, zato prosimo vse nekdanje udeležence (pionirje), da nam pošljejo svoje naslove. Ker je bila akcija izredno drzna in uspešna, bi več pričevanj in doživetij radi opisali in dokumentirali za zgodovino NOB.

Veseli bomo, če se nam hoste oglasili na naslov: Aktiv vezistov NOV pri Občinskem odboru ZZB NOV Jesenice.

Aktiv vezistov NOV
Jesenice

SKUPNA SEJA OBEH ZBOROV IN LOČENA SEJA ZBORA UPORABNIKOV SKUPŠČINE OBČINSKE ZDRAVSTVENE SKUPNOSTI

V torek, 17. julija, se bosta najprej na skupni seji sestala zbor uporabnikov in zbor izvajalcev skupščine občinske Zdravstvene skupnosti Jesenice, za tem pa še na svoji seji zbor uporabnikov. Najbolj aktualno vprašanje, ki je predloženo v razpravo delegatom obeh zborov, je vsekakor problematika financiranja zdravstva v občini v letošnjem letu.

Strokovna služba Medobčinske zdravstvene skupnosti Kranj v gradivu v zvezi s financiranjem zdravstva v občini v letu 1984 navaja, da predvidena rast dohodka v občini Jesenice v letošnjem letu (30 %) praktično ne daje Zdravstveni skupnosti Jesenice nobene možnosti za valorizacijo sredstev. Prvotni finančni načrt Zdravstvene skupnosti Jesenice je bil grajen na indeksu 122,1 % glede na leto 1983, ocenjeni dohodek pa dovoljuje indeks 124 %.

Da bi zagotovili valorizacijo programov zdravstvenega varstva in pri tem upoštevali valorizacijo materialnih stroškov na 154 % in osebnih dohodkov na 140 % v primerjavi z letom 1983, bi Zdravstvena skupnost Jesenice potrebovala skupaj 90.098.000 din, upošteva valorizacijo od 122,1 % na 124 % pa 81.698.000 din.

Na sestanku predsednikov skupščin gorenjskih občinskih zdravstvenih skupnosti in direktorjev SOZD in delovnih organizacij gorenjskega zdravstva so obravnavali predlog možnih ukrepov za sanacijo stanja v Zdravstveni skupnosti Jesenice. Glede na samoupravno opredelitev, da sta obseg pravic in nivo zdravstvenega varstva na Gorenjskem enaka, so bili mnenja, da ni mogoče krčiti pravic uporabnikom v jeseniški občini zlasti še, ker je glede na zakon o zdravstvenem varstvu to mogoče izvesti samo pri dodatnem programu. Dodatni program pa zajema samo aktivno populacijo, to je tiste, ki s svojim delom ustvarjajo sredstva za zdravstveno varstvo. Pri tem pa izračuni kažejo, da bi ukinitve vseh pravic v drugem polletju 1984 ne prinesla toliko prihranka, da bi se pokrili predvideni primanjkljaji.

Na že omenjenem sestanku je bil oblikovan predlog nekaterih ukrepov, s katerimi bi v občinski zdravstveni skupnosti v letošnjem letu prihranili 49.548.000 din, vendar primanjkljaj še vedno znaša 32.150.000 din. Naj omenimo, da predlagani ukrepi ne zadevajo obsega pravic zdravstvenega varstva, če pa bi gledali dolgoročno in se situacija ne bi

izboljšala, pa ukrepi lahko vplivajo na znižanje nivoja zdravstvenega varstva.

Na sestanku so za reševanje primanjkljaja 32.150.000 din predlagali naslednje:

1. Glede na finančni položaj v posameznih občinskih zdravstvenih skupnostih Gorenjske bi lahko solidarnostno združili največ 15.000.000 din, pri čemer bi skoraj vsa sredstva morala zagotoviti Zdravstvena skupnost Kranj. Solidarnost se sicer zagotavlja po koncu leta, ko so znani podatki o bruto osebnem dohodku in odhodku po posameznih občinah in so znani dejanski stroški posamezne občinske zdravstvene skupnosti. Ta sredstva bi bila dana kot akontacija za predvideno solidarnost. Če bi se pokazalo, da je bil dohodek in bruto osebni dohodek v jeseniški občini višji, kot je predvideno, pa bi se ob koncu leta sredstva vrnila.

2. Racionalnejše predpisovanje zdravil, zniževanje delovne nezmoglosti, manjše pošiljanje na zdravljenje izven regije in v zdravilišča.

3. V jeseniški občini naj se preveri možnost, da bi sredstva za zdravstveno skupnost ne zaostajala za 20 % za rastjo dohodka, temveč le 10 %, kar pomeni 12.480.000 din dodatnih sredstev.

Vsi ti ukrepi naj bi imeli začasni značaj in bi se ublažili ob eventualni hitrejši oziroma višji rasti dohodka v jeseniški občini, kot je to predvideno glede na stanje po petih mesecih letošnjega leta.

Na skupni seji bodo delegati obravnavali in sklepali še o pripravi dolgoročnih in srednjeročnih planskih dokumentov, o planu najnujnejših investicij v gorenjskem zdravstvu v letošnjem letu, o samoupravnem sporazumu o uresničevanju socialnovarstvenih pomoči in o samoupravnem sporazumu o združevanju sredstev za SLO. Obravnavali pa bodo tudi gradivo za sejo skupščine Zdravstvene skupnosti Slovenije.

Delegati zbora uporabnikov Zdravstvene skupnosti Jesenice pa bodo na svoji seji obravnavali še: poslovno poročilo TOZD osnovnega zdravstva v jeseniški občini za leto 1983, samoupravni sporazum o svobodni menjavi dela za leto 1984 in sklepi o vrednostih odkupljenih programov v svobodni menjavi dela za leto 1984 za TOZD Zdravstveni dom Jesenice in TOZD Obratna ambulanta Železarnice Jesenice.

DRUGI SKLIC SEJE SKUPŠČINE SOCIALNEGA VARSTVA USPEŠEN

Drugi sklic seje skupščine skupnosti socialnega varstva je uspel. Seji skupščine je bil predložen razmeroma obširen dnevni red, v glavnem o delovanju socialnega varstva v občini Jesenice.

Skupščina je po krajši razpravi sprejela samoupravni sporazum o uresničevanju socialnovarstvenih pravic, o čemer je javna razprava potekala v vsej republiki. S sprejemom tega samoupravnega sporazuma v vseh občinah bomo v Sloveniji dobili enotno osnovo za reševanje socialnega varstva občanov. Samoupravni sporazum predvideva, da se v reševanju socialnovarstvenih pravic vključijo predvsem organi krajevnih skupnosti in organizacije sindikata,

torej okolja, kjer prosilci za socialno pomoč živijo in združujejo delo.

Delegati so na seji skupščine obravnavali poročilo o družbeni skrbi za socialno ogrožene občane v letu 1983. Obširno gradivo o tem so delegati prejeli v Delegatu št. 8. V letu 1983 je znašala vsota vseh socialnovarstvenih pomoči v občini 76.796.990 dinarjev, ali 16 % več kot v letu 1982. Pri pregledu podatkov o dodeljenih pomočeh v letih 1982 in 1983 opazimo, da se število upravičencev dviga, za kar so predvsem vzroki v nizkih osebnih dohodkih, večjem številu družinskih članov in ne nazadnje tudi v življenjskih pogojih okolja, v katerem živimo.

Delegati so obravnavali tudi poročilo o poteku akcije financiranja humanitarnih organizacij v letu 1984. V letu 1983 so bile sprejete spremembe in dopolnitve samoupravnega sporazuma o združevanju in zagotavljanju sredstev, potrebnih za kritje osnovnih dejavnosti humanitarnih organizacij v občinah Jesenice in Kranj za obdobje 1981-1985. Med pomembnejšimi dopolnitvami so merila za financiranje in roki za posredovanje finančnih in delovnih programov. Koordinacijski odbor za usklajevanje programov je na svoji seji v aprilu obravnaval finančne in delovne programe ter se opredelil za naslednjo razdelitev sredstev:

Občinska zveza prijateljev mladine Jesenice dobi 40,5 % vseh zbranih sredstev, občinski odbor Rdečega križa Slovenije Jesenice 26 %, ostalih 35,5 % zbranih sredstev pa je bilo razdeljenih ostalim humanitarnim organizacijam. Člani koordinacijskega odbora so upoštevali določbe samoupravnega sporazuma, ki predvideva vsako leto drugačen razdelilnik glede na pričakovana sredstva posamezne humanitarne organizacije in na obsežnost in zahtevnost programov.

Za leto 1984 je bilo združenih v okviru skupnosti socialnega varstva za financiranje humanitarnih organizacij 1.971.000 dinarjev in prav tako je bilo razdeljenih med 12 humanitarnih organizacij. V prvem tromesečju je bilo združeno 34 % ali 664.750,00 dinarjev sredstev, razdeljenih pa 33 % ali 660.000,00 dinarjev.

Delegatom je bila na seji posredovana informacija, da bo zaradi zmanjšanja sredstev za skupno porabo potrebno delitev sredstev spremeniti, oziroma zmanjšati sredstva za programe posameznih koristnikov. Nov predlog delitve bo posredovan posameznim koristnikom, globali znižanja pa se bodo gibali od 12-15 %.

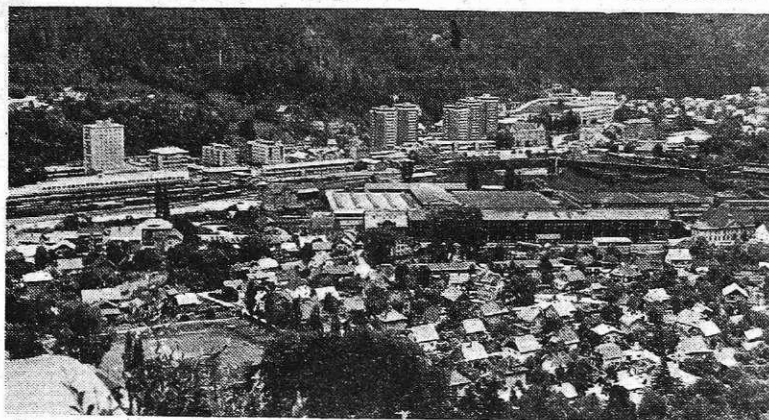
Razpravljali smo tudi o poročilu o organiziranju in izvajanju sosedске pomoči borcev in ostarelim občanom, katerega je predlagal koordinacijski odbor za vprašanja socialne varnosti borcev NOV. Le-ta je tudi v letu 1983 pripravil vprašalnik, o ka-

terem so govorili tudi na občinskem odboru ZZB NOV. V sosedsko pomoč naj bi se vključile nekatere humanitarne organizacije (društvo invalidov, društva upokojencev, občinska zveza prijateljev mladine), občinski odbor RK Jesenice pa naj bi organiziral tečaj za nego na domu. Žal pa se te organizacije niso odzvale pozivu, vsaj tako je razvidno iz poročila. Koordinacijski odbor za vprašanja socialne varnosti borcev NOV meni, da bo potrebno v to vključiti tudi hiš-

ne svete, socialne komisije pri krajevnih skupnostih, predvsem pa je potrebno vključiti čim več občanov, ki bi lahko nudili pomoč ostarelim.

Razpravljali smo tudi o aktivnosti Skupnosti socialnega varstva Jesenice pri pripravi srednjeročnih in dolgoročnih planov za področje socialnega varstva za obdobje 1986-1990 oziroma 1986-2000 ter o smernicah za pripravo družbenega plana občine Jesenice za isto obdobje.

Stane Torkar

Staro in novo na Jesenicah (foto I. Kučina)

RAZGOVOR O VARSTVU OKOLJA

V okviru že sedem let trajajoče stalne akcije, ki jo vodi zagrebški časopis »Vjesnik«, je bil 26. junija v Kazini na Jesenicah razgovor o ekoloških razmerah v jeseniški občini. Uredništvo »Vjesnika« jo je pripravilo s pomočjo občinske konference SZDL. Namen teh razgovorov je, da bi se tudi na ta način ugotovilo stanje ter pripomoglo k izboljšanju. Letos sta bila takšna razgovora pred tem že v Ljubljani in Mariboru.

Razgovor je potekal tako, da je vprašanja postavljali urednik »Vjesnika« Boris Petrovič, nanje pa so odgovarjali za posamezna področja najbolj odgovorni v občini.

Vprašanje, ki je bilo namenjeno vsem navzočim, se je glasilo: »Kako se izvaja varstvo okolja? Kakšno je stanje in kaj se na posameznih področjih dogaja? Ali postaja varstvo okolja pomembnejše in ali uživa družbeno podporo? Ali ima značaj planskega procesa? Kakšna je splošna osveščenost ljudi in kakšen je predviden nadaljnji razvoj tehnologije, kakšno je obveščanje o teh vprašanjih in financiranje.«

Prvi je odgovorjal Jože Zidar, predsednik komiteja za urbanizem in varstvo okolja pri Skupščini občine Jesenice. Dejal je, da ima jeseniška občina veliko gozda in nerodovitnih tal. Da ima izrazito industrijski značaj. Zato se še kako čuti vpliv industrije na majhne kmetijske površine, ki jih je treba ohraniti kasnejšim generacijam. Za Jesenice se predvideva, da bo po letu 2000 prebivalstvo naraslo od sedanjih 20 do 50 tisoč. Dolgoročna naselitev občine še ni obdelana, vsekakor pa bo to vprašanje treba reševati skupaj z občino Radovljica.

Na področju varstva okolja je bil na Jesenicah dosežen največji napredek pri varstvu zraka, ko so za električne peči v jeklarni Železarnice zgradili ustrezne odpraševalne naprave. Prizadevanja na tem področju tečejo še naprej in bo njihova rešitev odvisna od tehnološkega napredka, predvsem po izgradnji nove elektrojeklarne in predvidenega daljinskega ogrevanja vse do Kranjske gore.

Pitne vode v jeseniški občini ne manjka. Načrtno tečejo prizadevanja, da te vodne vire zavarujemo. Stalna aktivnost poteka tudi v pogledu zavarovanja pred poplavami in erozijo. Na tem stalno dela in vsako leto nekaj novega zgradi ter uredi SIS za varstvo voda.

»Prizadevamo si tudi«, je poudaril Jože Zidar, »da ne bi onesnaževali tekoče vode.« Predvideno je, da se za Jesenice zgradi ustrezna čistilna naprava, ki bo pripomogla k še večji čistosti Save. V to napravo bosta zajeti dve tretjini odpadne vode. Zbiranje sekundarnih surovin je razmeroma dobro urejeno. Za to v glavnem skrbi DINOS.

Tudi stanje s komunalnimi odpadki se je v zadnjem času izboljšalo. V organiziran odvoz je zajetih že 90 % prebivalcev. Staro smetišče na Jesenicah, ki je bilo nemalokrat, ko so se smeti vzgale, velik onesnaževalec zraka, je odpravljen, namesto tega sta dve začasni odlagališči. Pripravlja pa se centralno odlaganje na Mežakli, s čimer bo to vprašanje dolgoročno rešeno.

Varstvo pred hrupom je zaenkrat še slabo rešeno. Prizadevajo si tudi za zavarovanje naravnih in kulturnih dediščin. Plan tega razvoja bo predvidoma dokončan ob koncu srednjeročnega planskega obdobja. Najbolj je pri tem angažirana raziskovalna dejavnost.

Glede prosvetljanja prebivalstva v pogledu varstva okolja so najbolj aktivna planinska, turistična, taborniška, lovška in druga društva. Posebne društva za varstvo okolja nimamo, se pa ustanovljajo. Ta dejavnost je bila in je še vključena v po-

sebne komisije za varstvo okolja pri krajevnih skupnostih, društvi, SIS in delovnih ter družbenopolitičnih organizacijah. Pri občinski skupščini obstoji za to komite, pri konferenci SZDL pa svet.

Dragica Bezljaj, vodja odseka za ekologijo in varstvo okolja v Železarni Jesenice, je poročala o stanju na tem področju v tovarni. Leta 1974 je bila ustanovljena komisija za varstvo okolja pod vodstvom Stanka Čopa. Doslej jim je uspelo zmanjšati količine žveplovega dioksida v zraku, hrup kompresorjev, leta 1981 je bila priključena osrednja odpraševalna naprava v jeklarni, ki je zmanjšala zaprašenost ozračja za 45 odstotkov. Sava je postala čistejša z odpravo plinskih generatorjev in s tem katraskih odpadkov. Nadaljnji napredek na tem področju pričakujejo z gradnjo jeklarne 2, v okviru katere je predvidena ustrezna čistilna naprava. Z zgraditvijo naprav za predelavo talilniških odpadkov se je rešilo vprašanje odlaganja in uporabe žlindre. Precej je bilo narejenega in se še dela tudi na zbiranju, porabi, predelavi in prodaji ter odvozu raznih odpadkov. Tu gre za odpadna olja, papir, gume, steklo, les in drugo. S cementarno v Anhovem je dogovorjeno, da odkupuje zajeti prah, ki se ga stiska v majhne kroglice. Veliko je bilo narejenega tudi glede zunanjega izgleda Železarnice. Uredil, zgradil in zasadil se je nasip, kjer so se odlagali odpadni materiali. S tem je to ozelenelo področje dobilo ustrezen varovalni in estetski izgled.

Urednika »Vjesnika« je nato zanimalo, kaj je bilo narejenega na področju krajevnih skupnosti in v okviru organizacij, posebej SZDL. Predstavnik občinske konference SZDL je povedal, da so bile ustanovljene posebne komisije, ki stalno delujejo v okviru krajevnih skupnosti. Gre predvsem za odvoz smeti in zbiranje sekundarnih surovin, kot so papir, steklo, oblačila in drugo. Te akcije tečejo preko šol, Dinosa, Rdečega križa in raznih društev. V zvezi s tem je treba posebej pohvaliti turistične podmladke po šolah, ki skrbijo za vsakoletne očistevalne akcije in vrtničarje, ki organizirno delujejo v okviru Turističnega društva Jesenice.

O narejenem in predvidenem na tem področju so še poročali Jože Svetina, sekretar komunalne skupnosti, Marjan Jelovčan, direktor Vodovoda in drugi. Prizadevanja na tem področju so ogromna, veliko pa bo treba še postoriti, da se zadeve uredijo, da bodo zrak in voda še čistejša, da bo naše okolje še bolj urejeno. Še več in stalno bo treba o teh prizadevanjih pisati in seznanjati prebivalce o njihovih dolžnostih, če hočemo, da bomo obdržali čim bolj zdravo okolje za naše otroke in njihove potomce.

O teh vprašanjih je ločeno tekel razgovor tudi s prebivalci krajevnih skupnosti Sava, delavci KOVINA in učenci CSU Jesenice, s katerimi je Vjesnik pripravil povsem ločen in posamičen razgovor. Njihovo mnenje bo verjetno že tudi zaradi slabe obveščenosti o teh vprašanjih dokaj drugačno, kot so ga prikazali posamezni vabljeni poročevalci in govorniki. To pa seveda nič ne spreminja skupnih naporov, da bo naše okolje še lepše in čistejše.

B. B.

S SEJE OBČINSKEGA ODBORA ZZB NOV JESENICE

Na šesti seji občinskega odbora ZZB NOV Jesenice so govorili o splošnem stanju in problematiki, o delu organov, o priznavalninah, o gradivu za 24. sejo družbenopolitičnega zbora Skupščine občine Jesenice in drugem.

Pregled o splošni politični situaciji doma in v svetu je podal predsednik Stane Križnar. Pri tem je dejal, da se žal še vedno srečujemo z ovirami pri odločanju delavcev. Prevelika zadolženost ima za posledico nekatere pritisk od zunaj. Slabi odnosi med velikimi silami v svetu so omtvili delovanje Združenih narodov. Nasprotniki naše ureditve od zunaj dvigujejo sovražne parole ter vsemogoče izmišljotine. Doma so zaznavni malomeščanski vplivi. V pehanju za materialnimi dobrinami se pogosto srečujemo z lažmi, dvoletnostjo, jezo, užaljenostjo in drugim. Poglavitna naloga borcev NOV je, da so pri tem razsodni, da ravna po pameti, da ne izgube živcev. Edina rešitev je v dobrem delu. Najprej je treba odstraniti plevel pred lastnim pragom, krepiti zavest in učinkovitost družbenopolitičnih organizacij. Onemogočiti je treba kvaziteoretike ter krepiti zdrave samoupravne odnose. Kadrovska politika mora temeljiti na zdravih osnovah, odgovorna mesta morajo zapustiti moralno slabi, omahljivi in nesposobni ljudje, na njihova mesta pa morajo priti mlajši, ustvarjalnejši ljudje. Do maksimuma je treba izkoristiti to, kar imamo. Najti je potrebno odgovorne za zgrešene investicije. Krepiti moramo humanizem in moralne vrednote NOB in se upreti kakršnemukoli manipuliranju z borci. Krajevni odbori ZZB NOV naj okrepijo svoje delovanje na zdravih samostojnih osnovah. Na člane številnih komisij je apeliral, naj se delu ne izmikajo. Navzoče je obvestil, da bo v zvezi s sojenjem Druschkeju delovalo sodišče iz Heidelberga tudi v Jugoslaviji.

O delu organov in uresničevanju programa dela je govoril sekretar Ciril Sobrl. Pri tem je dejal, da bodo v jeseni narejene nekatere statutarne spremembe. V počastitev 1. avgusta - praznik občine Jesenice bo 28. julija v Podmežakli srečanje borcev VII. SNOUB France Prešeren in Jeseniško-bohinjskega odreda. Mineva namreč 40 let, odkar je omenjena brigada vdrila na Jesenice in osvobodila ter mobilizirala sto prisilnih delavcev Francozov. Slovesnost bo potekala v dveh delih. Prvi del bo ob spomeniku v Podmežakli, drugi del pa v športni hali na Jesenicah. Ob tej priliki bo Prešernovi brigadi podeljen domicil. Poročal je tudi, da se je procesa proti Druschkeju doslej udeležilo osem prič, od teh pet iz jeseniške občine. Bolni so se opravičili.

V pripravi je samoupravni sporazum o prenosu skrbi za vzdrževanje spominskih obeležij. Komisija za ohranjanje tradicij NOB je bila posebej uspešna pri delu na šolah, socialno zdravstvena komisija pa je ugotovila, da je največ problemov med borci, ki so stopili v NOV po 9. 9. 1943. Zdravstveno stanje je šibko, pokojnine pa imajo slabe. V pripravi je nov družbeni dogovor o priznavalninah. Delavna je bila tudi komisija za odlikovanja. Poleg tekočih obravnav predlogov za odlikovanja so bili za medobčinsko priznanje ZB NOV predlagani: Jože Gazvoda, Franc Jerala, Jakob Klinar, Anton Pretnar, Friderik Ulčar in Jerca Žvan. Za občinsko priznanje pa je bil predlagan Jože Kramar.

Za tem so obravnavali gradivo za 24. sejo družbenopolitičnega zbora Skupščine občine in v predsedstvo odbora izbrali dva nova člana.

B. B.

GIBANJE IN ZADRŽEVANJE V MEJNEM PASU NA OBMOČJU OBČINE JESENICE

Vse pogostejše se organi JLA in delavci milice srečujejo s problemi, da državljani SFRJ pa tudi tuji zahajajo in se mudijo v mejnem pasu ob državni meji z republiko Avstrijo in Italijo brez ustreznega dovoljenja za gibanje in zadrževanje v mejnem pasu ali ustreznih dokumentov za izkazovanje identitete in upravičenosti zadrževanja na teh območjih, zaradi česar prihaja do prijetja teh oseb in privedbe na sedeže karavel JLA oziroma na sedeže organov za notranje zadeve.

Zaradi takšnega stanja in ugotovitve dajemo naslednje obvestilo:

1. V 100-metrskem mejnem ali razširjenem mejnem pasu se na območju občine Jesenice tuji državljani ne smejo zadrževati oz. muditi. Le-ti tudi niso upravičeni do dovoljenja za gibanje ali zadrževanje v mejnem pasu.

Nekatera turistična društva oz. turistične agencije dajejo tujcem napadne informacije in usmeritve, da lahko hodijo na izlete tudi na območje planin oz. gora, ki so v 100-metrskem mejnem pasu ali razširjenem mejnem pasu, ponekod pa so celo izdali turistične vodiče, v katerih tuje državljane usmerjajo na izletniške točke tudi v mejni pas.

Opozarjamo turistično-gostinske organizacije in društva, da takšnih informacij, bodisi v ustni ali v pisni obliki, tujim državljanom ne morejo in ne smejo dajati, ker tega ne dovoljujejo ustrezni zakonski ali drugi predpisi.

2. V smislu odredbe o posameznih delih mejnega pasu, kjer se državljani SFRJ smejo gibati in zadrževati brez dovoljenja (Uradni list SFRJ, št. 5/80 z dne 1/2. 1980), je dovoljeno državljanom SFRJ gibanje in zadrževanje v mejnem pasu na območju občine Jesenice na naslednjih območjih oz. trasah in ob naslednjem času:

a) Brez dovoljenja, vendar z osebnim izkaznico, podnevi vse leto od ene ure pred sončnim vzhodom do ene ure po sončnem zahodu v delih mejnega pasu na državni meji z republiko Avstrijo, in sicer:

— na območju Golice — po zaznamovani stezi od Suhega sedla do Jeklega sedla in do vrha Golice (trigonometri 1834) in kote 1785;

— na območju Zelenice — Stola: od planinskega doma na Zelenici do mejne črte pri koti 1704 in od planinskega doma na Zelenici po zaznamovani stezi čez kamniti predel na južnem pobočju Visoke vrtače in Nemški vrh.

b) Brez dovoljenja za gibanje in zadrževanje v mejnem pasu je dovoljeno državljanom SFRJ — članom planinskih društev, s planinsko člansko izkaznico in osebno izkaznico, gibanje in zadrževanje v mejnem pasu — podnevi, vse leto, od ene ure pred sončnim vzhodom do ene ure po sončnem zahodu, in sicer:

b/1 v delih mejnega pasu na državni meji z republiko Italijo:

— na območju Ponc: iz doline Planice in Tamarja na Visoko Ponco (trigonometri 2274), Srednjo Ponco (trigonometri 2231), Zadnjo Ponco, Strugovo Špico, Vevnico (trigonometri 2359), na Kotovo Špico oz. od Kotove Špice v isto smer.

b/2 v delih mejnega pasu na državni meji z republiko Avstrijo:

— na območju Zelenice — Stola: od planinskega doma na Zelenici po zgornji zaznamovani stezi čez kam-

niti predel na južnem pobočju Visoke vrtače (trigonometri 2180) na vrh Visoke vrtače in Nemški vrh oz. pod sedlom Belščica (trigonometri 1953) na Mali Stol do Prešernove koče in Veliki Stol (trigonometri 2236),

— na območju Stola — Belščice: z Malega Stola in Prešernove koče in z Velikega Stola (trigonometri 2236) po zaznamovani stezi čez Žirovniški Stol, pod vrhom kote 2017 in Vajneža (trigonometri 2099) pod koto 1940 in Medji dol do Javornjskih rovt,

— na območju Kepe: od Mlince do vrha Plevevnice (trigonometri 1973), od Mlince po stezi pod vrhom Bela peč do vrha Dovška baba (trigonometri 1891) in iz vasi Belca po stezi, ki pelje poleg kote 903 in po grebenu na koto 1717 in naprej na vrh Kepe.

Predstavniki mejnih enot JLA in organov za notranje zadeve opozar-

jajo vse delovne ljudi in občane, da dosledno spoštujejo določbe glede zadrževanja in gibanja v mejnem pasu tako glede tras, časa in posedovanja ustreznih dokumentov v času bivanja v mejnem pasu.

V primeru kršitev določb odredbe bodo vojaki oz. delavci organov za notranje zadeve prisiljeni zoper kršitelje teh predpisov strogo ukrepati, česar pa ne želijo in apelirajo predvsem na ustrezno stopnjo družbeno-samozaščitne zavesti delovnih ljudi in občanov.

Prav tako opozarjajo turistične in druge odgovorne delavce v turistično-gostinskih organizacijah in društvih, da tujih državljanov ne informirajo napačno in jim s tem povzročajo problemov, kot so prijetja na mejnem pasu in privedba na določena mesta in nato predlaganje v postopek sodniku za prekrške, ker se s tem zmanjšuje ugled kompleksne turistične ponudbe turistom.

POSTAJA MILICE
JESENICE

Del udeležencev slovesnosti ob otvoritvi zbiralnice mleka v Zabreznici (foto B. Blenkuš)

NOVA SODOBNA ZBIRALNICA MLEKA, KORISTNA GOSPODARSKA IN DRUŽBENA PRIDOBITEV

Na žirovniškem območju so zadnja leta povečali in izboljšali pašnike na Rebri, na Gojzdu, kjer imajo nižinsko pašo, pa tudi višinske pašnike na Zatreški in Žirovniški planini. Povečalo se je število glav živine in s tem tudi količina namoženega mleka. Zato je bil dan predlog, posebno Janez Zupan in Nataša Torkarjeva sta bila glavna pobudnika, da se v Zabreznici zgradi ustrezna in sodobna zbiralnica mleka.

Imenovali so poseben odbor, ki ga je vodil Stanko Mežnar, v katerem so bili posebej delavci Janez Zupan, Stane Rakar, Anton Tavčar in drugi. Vsi pridelovalci mleka od Brega do Smokuča so prispevali po 500 dinarjev dogovorjenega prispevka, s prostovoljnim delom pa so pripravili potreben les, denar za opeko, cement in drugo pa je prispeval občinski sklad za pospeševanje kmetijstva, kjer je bila zelo prizadevna Nataša Torkar, dipl. inženirka agronomije. Prizadevni kmetovalci in pridelo-

valci mleka s tega območja so s prostovoljnim delom pri avtobusni postaji v Zabreznici v zelo kratkem času zgradili sodobno zbiralnico mleka. V zelo čistem prostoru je moderna cisterna, izdelek LTH Škofja Loka. V njej je mešalna in hladilna naprava. Poslopje je brez cisterne vredno 900 tisoč din.

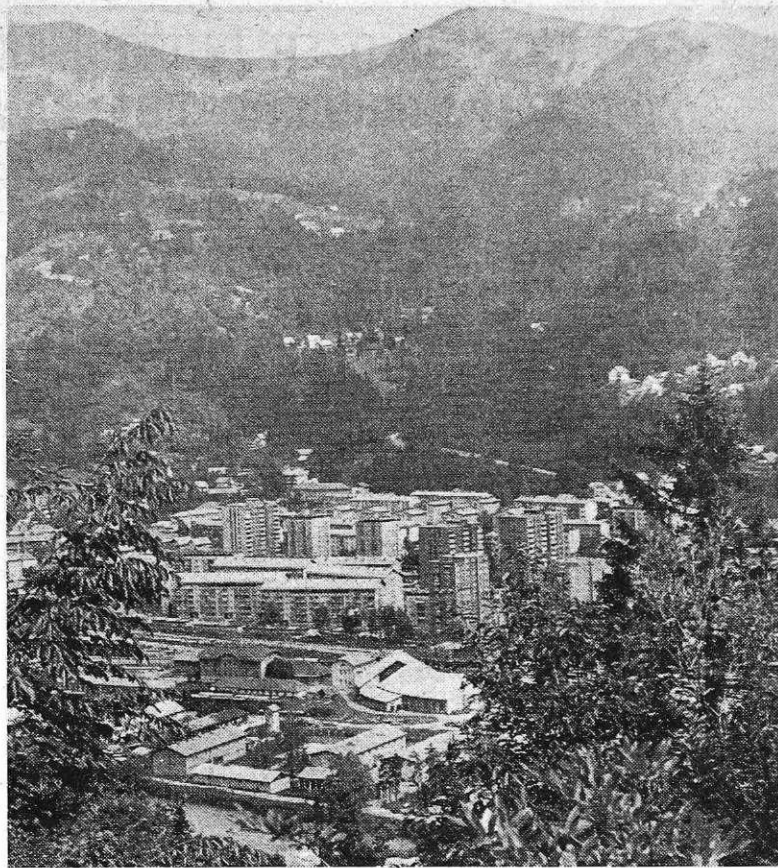
Zbiralnico so v okviru praznovanja krajevnega praznika slovesno odprli v soboto, 30. junija. Ob poslopiju se je zbralo veliko kmetovalcev, domačinov in gostov. Med slednjimi je bil tudi Franc Brelih, predsednik jeseniške občine. Stanko Mežnar, predsednik gradbenega odbora, je opisal prizadevanja pri gradnji in pri tem posebno pohvalil člane gradbenega odbora, posebno Janeza Zupana in Antona Tavčarja. Pospeševalec KŽK Kranj Kooperacija Radovljica Pavel Razinger, je poudaril, da je nova zbiralnica koristna gospodarska in družbena pridobitev. V njej se bodo zbirali tržni viški higiensko kakovostnega mleka, ki se ga da shranjevati. V sodobni zbiralnici je določena temperatura, ki onemogoča razvijanje škodljivih mikroorganizmov. Pomembna družbena naložba pa je zato, ker se bodo tu vsak dan zbirali številni prebivalci in se ob oddaji mleka lahko pogovarjali o svojih uspehih in težavah ter o novih akcijah.

Navzoče je toplo pozdravila tudi Nataša Torkar, referentka za pospeševanje kmetijstva pri Skupščini občine Jesenice in se pri tem pohvalno izrazila o veliki pripravljenosti kmetovalcev tega področja, da se uspešno vključujejo v moderni razvoj kmetijstva. Njej so domačini namenili tudi čast, da je ob otvoritvi prerezala trak pred z mlajši okrašenim vzhodom v zbiralnico.

Nato so vse navzoče povabili na prigrizek in požirek ter prijeten razgovor v poslopje osnovne šole Gorenjskega odreda. Ta prijetna in domača slovesnost ni bila prijetna samo zaradi otvoritve objekta, pač veliko bolj zaradi spoznanja, da je kmetijstvo spet dobilo svojo vrednost in da je družba izredno zainteresirana za njegov čimboljši razvoj.

B. B.

B. B.

Del naselja Plavž (foto I. Kučina)

NEKAJ PRIPOMB NA ROB LETOŠNJEGA BILTENA KLUBA SAMOUPRAVLJALCEV JESENICE

Vsi, ki se zanimamo in spremljamo delovanje jeseniškega Kluba samoupravljalcev, že nekaj časa pogrešamo vesti in sporočila o njegovih rezultatih dela in uresničevanju zastavljenih ciljev in nalogah.

V Klubu so to anonimnost prekiniteli z izdajo svoje posebne publikacije — Biltena '84 v 250 izvodih. Izdaja biltena je sovpadala s praznovanjem 27. junija — dneva samoupravljalcev Jugoslavije. Ob prebiranju in listanju Biltena '84 Kluba samoupravljalcev Jesenice se ne moremo znebiti mnenja in ocene, da se je njegova vsebinska zasnova oddaljila od svojega osnovnega poslanstva.

Za izhodišče svojim pripombam in razmišljanju sem uporabil klubski Bilten '83, v katerem smo takole opredelili njegovo vlogo in poslanstvo:

1. Da so ustanovitelji Kluba samoupravljalcev Jesenice s posebnimi sporočili obveščeni o njegovem celotnem delovanju.

2. Da so v prispevkih Biltena posredovane pozitivne izkušnje iz posameznih delovnih in samoupravnih okolij, ki lahko koristno prispevajo k uveljavljanju in bogatjenju samoupravnih odnosov in samoupravne prakse v naši občini.

3. Da se z Biltenom obvešča samoupravljalce o posebni »priročni« klubski knjižnici, ki je namenjena samoupravljalcem za njihovo samozobraževanje.

Na osnovi take vsebinske zasnove Biltena se uresničuje njegov namen s tem, da:

— seznanja samoupravljalce z vlogo, nalogami, oblikami in metodami dela Kluba samoupravljalcev,

— z organiziranjem, pospeševanjem in usmerjanjem samoupravnih izkušenj in razvojem samoupravljanja v vsej njegovi razsežnosti.

Nimam namena spuščati se v posamezne prispevke, ali jih predstavljati v povzetkih. Verjetno pa ne bo zamere, če navedem nekatere pripombe.

1. Glede na to, da je letos v zamudi sklic redne skupščine Kluba samoupravljalcev Jesenice, je bil Bilten '84 lepa priložnost za objavo poročila o delovanju Kluba v preteklem letu in predloga programa in načina dela za leto 1984.

2. V prihodnje bi kazalo zmanjšati število avtorjev iz vrst »družbene režije« in pridobiti k sodelovanju neposredne proizvajalce in samoupravljalce. Kajti njihovi pogledi, izkušnje in predlogi lahko veliko prispevajo k nadaljnjemu razvoju in aktivnosti Kluba.

3. Nekateri prispevki so le načelni, posplošeni in ne dajejo odgovora na konkretna vprašanja in dileme, s katerimi se srečujejo samoupravljalci in delegati na takih področjih svojega delovanja.

4. V Biltenu '84 so prispevki, ki bi po svoji vsebini verjetno bolj sodili v ustrezna strokovna glasila.

5. Če naše šole vzgajajo in usposablja mlado generacijo med drugim tudi za delovanje na področju samoupravljanja in delegatskih odnosov, zakaj ne bi v Biltenu nadaljevali lani sprejete usmeritve, da osmošolci ali dijaki iz šol usmerjenega izobraževanja povedo, kako si zamišljajo, da bodo uresničevali svojo ustavno pravico v organih samoupravljanja in

delegatskih skupščinah? Menim, da lani objavljena prispevka v Biltenu govorita v korist navedenemu predlogu.

6. Na prvih straneh Biltena '84 so citirane izjave o vlogi, metodah in oblikah delovanja klubov samoupravljalcev, ki so jih že pred šestimi in več leti izrekli nekateri naši javni delavci. Ali ne bi kazalo vprašati o tem tudi katerega naših občinskih, zlasti političnih delavcev, pa bi morda zvedeli, zakaj ima kovač klešče.

7. Brez škode se lahko opustijo razlage tujk ob dejstvu, da Bilten izhaja enkrat na leto, na voljo pa imamo razne slovarčke.

8. Bilten Kluba samoupravljalcev Jesenice gotovo ni sam sebi namen. Komu je namenjen, smo povedali že v uvodnih vrsticah. Zato bi bilo zanimivo zvedeti, koliko samoupravljalcev in delegatov bere Bilten, kako ga ocenjujejo, kaj predlagajo za njegovo dopolnitev, vsebinsko obogatitev, morda dvig naklade ipd. Morda določena delovna in samoupravna okolja sploh ne vedo, da Klub izdaja svojo publikacijo? V obliki primerne vprašalnika bi bilo zanimivo dobiti odgovor na taka in podobna vprašanja, morda kar od udeležencev raznih oblik družbenopolitičnega izobraževanja, ki jih izvaja DU Jesenice. Rezultati vprašalnika bodo lahko tudi dali odgovor glede nadaljnega urejanja Biltena.

9. In ne nazadnje, Biltena '82 in '83 sta po obliki (žepni format) in tisku primernejša od letošnjega. Tudi glede tega bi se morali dogovoriti z izvajalcem tiska in opreme Biltena, pa tudi s papirjem bi lahko bili bolj gospodarni.

Skratka, uredniški odbor Biltena Kluba samoupravljalcev Jesenice bo moral v prihodnjih zasnovah svoje publikacije upoštevati temeljna izhodišča, ki sem jih navedel v uvodnih vrsticah tega prispevka in morda tudi katero od navedenih pripomb, predlogov.

Seveda bodo potrebni določeni miselni napor in več zavzetosti uredniškega odbora Biltena, kajti pravijo: zavzetost je srp, ki žanje uspehe.

Viktor Brun

Železarski globus

INDIJA

Indijski minister za železarsko industrijo N. K. P. Salve je pred kratkim povedal, da nameravajo pri gradnji dveh novih železarn Daitari in Vijayanagar uporabiti novo in cenejšo tehnologijo. Meni, da je postopek prek plavžev, ki ga uporabljajo indijske integralne železarne danes, že predrag. Povedal je tudi, da bo Indija v prihodnjih 10 do 15 letih še prisiljena uvažati železarske izdelke, saj sedanje in v bližnji prihodnosti zgrajene železarne ne bodo uspele kriti celotne domače porabe.

ŽELEZAR

15

IZREDNO LEPO SO PROSLAVILI DAN BORCA IN PRAZNIK KRAJEVNIH SKUPNOSTI

V počastitev dneva borca in praznika krajevnih skupnosti na Plavžu, ko se spominjajo odhoda prvih Jeseničanov v partizane, so poleg številnih drugih prireditev pripravili osrednjo proslavo in svečanost v torek, 3. julija, in sicer v večnamenski dvorani osnovne šole Tone Čufar na Plavžu.

Slavnostni govor je imel Franc Pesjak, predsednik KO ZB NOV, ki je med drugim poudaril, da so partizani zaradi velike predanosti in zavesti, kljub veliki premoči in moderni oborožitvi okupatorja zmagali. Prav taka predanost in zavest pa sta nam potrebni tudi danes v času svetovne krize in domačih težav, v bitki za ekonomsko stabilizacijo. V okviru komunalnega urejanja tega območja je navedel, da so letos v teku naslednja dela: asfaltiranje ceste na Zgoranjem Plavžu, urejanje obvoznice in okolice, urejanje središča II, graditev dela kanalizacije in povezava s centralnim kolektorjem, regulacija hudournika z Murove, urejanje okolja in drugo.

V kulturnem programu so nastopili pihalni orkester Jeseniških železarjev pod vodstvom Ivana Knifca, pevski zbor Društva upokojencev Jesenice, ki ga vodi Mira Mesarič in recitatorja amaterskega gledališča Tone Čufar Igor Škrli in Borut Verovšek, ki je celoten program tudi povezoval.

Predsedniki vseh treh krajevnih konferenc SDK so podelili bronasta

odličja OF. Prejeli so jih: v KS Staneta Bokala: Mara Kanc, Anica Robič in Ivan Zajec; v KS Mirka Rogla Petka: Danijel Morič, Jože Nemanič, Stanislav Pem, Ivica Pretnar, Franc Pogačnik in Marko Trkulja; v KS Cirila Tavčarja: Anton Grošelj, Milan Hrast, Sonja Iskra, Olga Krapež, Leopold Lavtar, Jana Razinger, Alojz Rakuša, Petra Tomazin in Andrej Zalokar.

Predsednik sekcije vezistov NOV za Gorenjsko pa je podelil priznanja skupnosti vezistov NOV Slovenije za zbiranje zgodovinskega gradiva zgodovinskemu krožku osnovne šole Tone Čufar, za dolgoletno in uspešno delo Gabrijelu Divjaku, ob 60-letnici pa sta jubilejna priznanja prejela še Drago Jasenc in Marko Trkulja.

Prebivalci vseh treh krajevnih skupnosti so svoj skupni praznik in tudi praznik borcev s številnimi dobro organiziranimi prireditvami in svečanostmi proslavili na zelo lep način. K spominskim obeležjem so položili cvetje in vence.

B. B.

B. B.

UČINKOVITO REŠEVATI NAKOPIČENE GOSPODARSKE TEŽAVE

Dne 28. junija je bila v Ljubljani volilna skupščina ZZZB NOV Slovenije, na kateri so sprejeli poročilo o delu republiškega odbora ZZZB NOV od junija 1983 do junija 1984 in poročilo nadzornega odbora ter potrdili uvodni referat Janeza Vipotnika in sklepe ter stališča za prihodnje obdobje. Za novega predsednika RO ZZZB NOV so izvolili Božidarja Gorjana-Boga, za sekretarja pa ponovno Marjana Lenarčiča.

Glavna značilnost obdobja med letnima skupščinama, kot je podano v poročilu, je bila bitka za dosledno uresničevanje dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije. V svoji aktivnosti se je ZZZB NOV opirala na članstvo in organizacije ZB NOV v okviru fronte organiziranih socialističnih sil in pod idejnim vodstvom zveze komunistov. Po svojih močeh in zmožnostih so borci prispevali k premagovanju gospodarskih in drugih težav v našem razvoju. Borci se zavedajo, da je dosledno uresničevanje sprejetih usmeritev edina pot za premostitev nakopičenih težav. Zato bodo potrebni v tej bitki še odločnejši ukrepi, da bi odpravili prepogosta razhajanja med usmeritvami, stališči in sklepi ter vsakdanjo prakso.

ZZB NOV Slovenije se je zavzemala za dosledno uresničevanje stabilizacijskih programov, pri čemer je podpirala prizadevanja za povečanje delovne storilnosti, za racionalno gospodarjenje, povečanje izvoza, za vsesplošno varčevanje z energijo, surovinami in drugimi dobrinami, za nagrajevanje po delu, za socialistični odnos do družbene lastnine, za zmanjšanje vseh oblik porabe, za zaostrovanje in konkretizacijo osebnih in skupne odgovornosti in za družbenopolitično, idejno in moralno mobilizacijo socialističnih sil. Prav tako se je zavzemala za dosledno uresničevanje političnega sistema socialističnega samoupravljanja, za uresničevanje ustavnih načel, s katerimi sta določena samoupravni položaj in vloga delavskega razreda in delovnih ljudi ter občanov v naši družbi.

OBSODBA POSKUSOV NERESNIČNEGA VREDNOTENJA IZROČIL NOB

ZZB NOV Slovenije je žigosala pojave odstopanja od začrtane politike in druge deformacije in odločno nastopala proti tistim, ki jim ni všeč naš socialistični samoupravni sistem. Razkrinkovala je navidezna prizadevanja za demokratizacijo družbe ali soočanje različnih interesov, katerih ozadje je bilo v bistvu napadnje prvin naše samoupravne ureditve, ponujanje meščanskih vzorov ali politični pluralizem. Nastopala je proti tistim, ki so se zavzemali za administrativni in centralistični sistem upravljanja in odločanja, kakor tudi proti tistim, ki so poskušali napadati ali spreminjati idejnopolično vlogo zveze komunistov v naši socialistični samoupravni družbi.

Zveza borcev je opozarjala na pojave posplošenega kritiziranja in posploševanja slabosti in pomanjklivosti ter ustvarjanje mnenja o brezperspektivnosti socialističnega samoupravnega sistema. Obsojala je posamezne poskuse neresničnega ali neobjektivnega vrednotenja izročil NOB, s čimer posamezniki ali posamezne skupnice skušajo spodkopavati osnove, na katerih se razvija in krepi naš socialistični sistem samoupravljanja. Prav tako je kritično ocenila tiste, ki so skušali v negativni luči predstaviti našo odprtost v svet, našo neuvrščeno politiko in naša prizadevanja za ohranitev enotnega kulturnega prostora na Slovenskem. Pri tem je menila, da so imela takšna ravnanja namen ustvarjati družbeno negotovost in možnosti za še večje pritisk na našo socialistično samoupravno ureditve in na naš politični sistem.

V obdobju med letnima skupščinama smo bili priče, je rečeno v poročilu, stopnjevanju napadov na NOB in poskusov razvrednotenja naše revolucionarne poti ter izkrivljenega prikazovanja odnosov znotraj OF slovenskega naroda med NOB, revolucijo in v povojnem obdobju. V njihovih idejah in napadih ni ničesar bistveno novega, kar ne bi sovražniki NOB izkoriščali že med NOB in socialistično revolucijo in v povojnem obdobju. V imenu ozkoslovenskih malo-mošanskih pogledov na svet so skušali zanikati vso revolucionarno zgodovino, vključno z NOB in s politiko zveze komunistov in Osvobodilno fronto. S tem namenom so zlorabljali tako imenovane »tabu teme«, kakor tudi nekatere druge, ki bi jih bilo potrebno še znanstveno raziskati. Nadalje so poskušali oporekati Dolomitski izjavi in prikazovati vlogo posameznih vodilnih ljudi v NOB v zgodovinsko izkrivljeni podobi.

Sovražne sile so iz tujine povzele idejo o nacionalni pomiritvi in spravi

vi z nekdanjimi izdajalci in sodelavci okupatorja, ki so zagrešili številne zločine proti lastnemu narodu, kar v bistvu pomeni zavzemanje za politični pluralizem in večstrankarski sistem, ki ni združljiv z našim socialističnim samoupravnim sistemom. Spravašstvo s kontrarevolucionarnim belogardizmom, ki ga ponujajo lažni demokrati in samozvani narodovi dušebrižniki, je za borce žaljivo. Izkušnje številnih sodobnih primerov tragičnih nacionalni usod (Libanon, Kampučija, Afganistan, Nikaragva in dr.) izpričujejo, da je bila takšna sprava zgodovinska zmota. Zato so se borci z argumenti odločno uprli takšnim težnjam.

Borci nikoli niso odklanjali kritičnega odnosa do preteklosti ali popustili tistim, ki bi radi iz NOB napravili mit, jo konservirali kot nekaj nespremenljivega, za vse čase veljavnega, še manj pa tistim, ki jo podcenjujejo ali jo hočejo razvrednotiti. Zveza borcev se je vselej zavzemala za objektivno posredovanje izročil NOB in socialistične revolucije mladim rodovom, za nepristranski, resnični pogled nazaj. Mladi morajo čimbolj pristno in prepričljivo spoznati našo preteklost in resnico o njej, saj je bila naša revolucija v svojih temeljih vedno v službi plemenitih ciljev in vrednot, bila pa tudi ni brez zmot in napak. Pod idejnim vodstvom zveze komunistov smo bili vedno sposobni premagati lastne in splošne slabosti, ki so ovirale demokratične in humane oblike življenja.

ODLOČNEJŠE ODSTRANJEVANJE KOMPROMITIRANIH S POLOŽAJEV

Kljub reagiranju ZZZB in drugih socialističnih sil nismo vedno naleteali na enotno idejno in akcijsko ukrepanje proti tistim, ki so skušali v tisku, RTV in v drugih sredstvih obveščanja razvrednotiti ali napadati ter neobjektivno prikazovati našo preteklost ali diskreditirati vlogo zveze komunistov v preteklem in sedanjem razvoju. Zveza borcev se je v preteklem obdobju zavedala, da je za politični in samoupravni ter delegatski sistem in za politično-varnostne razmere velikega pomena dosledno spoštovanje ustavnih načel, zakonitih predpisov, družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov. Zato so se borci na vseh področjih in ravneh zavzemali za dosledno izvajanje dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije v konkretni praksi in za odločen spopad z vsemi nesocialističnimi in nesamoupravnimi pojavi.

Borci se bodo zavzemali za intenzivnejše idejnopolično razčiščevanje in soočanje z različnimi nosilci egoističnih, anarhističnih, liberalističnih, tehnokratskih, birokratskih in drugih idej, kakor tudi z omahovanji, s tako imenovanimi modernimi pogledi ali z oportunistom v lastnih vrstah. Organizacija ZZZB NOV se je tudi zavzemala za odločnejše odstranjevanje kompromitiranih ljudi s položajev od baze do federacije. S tem v zvezi se je ZZZB zavzemala za doslednejše uresničevanje sprejetih načel kadrovske politike. Aktivno se je angažirala za poglabljanje delegatskega sistema in demokratičnih odnosov v njem. Borci so aktivno sodelovali v krajevni samoupravi in njihovih organih, v skupščinah družbenopolitičnih skupnosti, zlasti v družbenopolitičnih zbiorih in tisti, ki so še zaposleni, v samoupravnih organih organizacij združenega dela.

ZZB je aktivno delovala tudi v posameznih SIS, zlasti v skupnosti socialnega varstva, zdravstvenega varstva, kulturnih, stanovanjskih in pokojninsko-invalidskih skupnostih ter v njihovih delovnih telesih. Pred seboj so gledali predvsem skupne širše družbene interese in ne zgolj svojih borčevskih. Zavzemali so se za takšno graditev organizacijskega mehanizma in metode dela, ki občinske skupščine povezuje z delegatsko bazo in s celotno družbeno strukturo ter za tesnejše povezovanje interesov občine z interesi združenega dela pri ustvarjanju in razporejanju dohodka, zlasti v tiste namene, ki vplivajo na uspešnost poslovanja in gospodarjenja.

BORCI TVOREN DEJAVNIK

V republiških in zveznih organizacijah in organih so bili borci tvoren dejavnik, hkrati pa tudi kritični do družbenih slabosti in strupot. Upijali so se formalizmu, poskusom

uveljavljanja skupinsko-lastniških interesov in drugim oblikam izigravanja in nespoštovanja dogovorjenih sklepov.

ŽIVIMO V ČASU IZJEMNIH NAPOROV

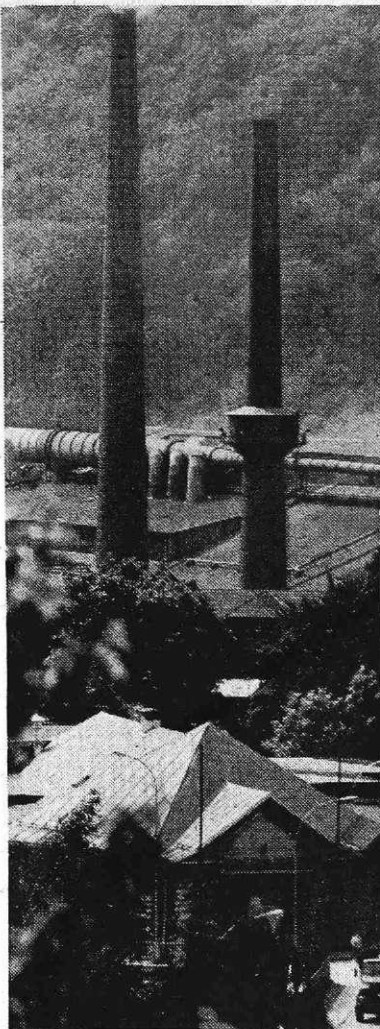
V uvodnih besedah je dosedanji predsednik RO ZZZB NOV Janez Vipotnik med drugim dejal: »Bržkone izražam zaskrbljenost vseh nas, če rečem, da nas resno skrbi, kako bomo prišli iz zagat gospodarskega in političnega značaja. Že nekaj let nazaj na naših skupščinah, tako kot na vseh političnih zbiorih naše družbe, ugotavljamo, da živimo v času izjemnih naporov, da prebrodimo težave, ki nas peče. Če ocenjujemo, kakšno je danes stanje, moramo na žalost ugotoviti, da se nam je na nekaterih področjih spet poslabšalo. Obenem preživljamo težke čase tudi v mednarodnih razsežnostih, kjer se protislovja poglabljajo, dirka v oboroževanju pospešuje, razlika med bogatimi in revnimi se povečuje, množijo se ekonomski, politični in vojaški pritiski, vedno bolj prihaja do izraza politika sile in politika prestiža močnejšega in bogatejšega. Preživljamo torej težke čase ob resni zaskrbljenosti.

Pri kadrovski politiki bi morali vsi ukrepati tako, da se pri delu in življenju uveljavljajo osebnosti, zveste samoupravnemu socializmu, ki ne bodo vsiljene avtoritete, marveč si bodo ugled pridobile s tem, kar so, kar nosijo v sebi, kar kažejo, s čimer se uveljavljajo v svojem delovnem in družbenem okolju. Predvsem moramo pokazati polno zaupanje mladim ljudem in njihovi veri v to družbeno ureditev. Ogromna večina mladih stoji na pozicijah samoupravnega socializma, kakor smo se mi, ko smo bili mladi, trdno oklenili OF in bili pripravljeni na žrtve, da se uresniči njen program. Zato z zaupanjem glejmo na mlade, pomagajmo reševati njihove težave, njihove politične deviacije, ki tu in tam nastajajo, predvsem pa pomagajmo reševati njihovo prihodnost, brezposelnost, bivalne pogoje, šolanje, da bodo lahko učinkovito posegli v boj za napredek in da bodo lahko učinkovito prevzeli in naprej razvijali našo dediščino.

Izjemno stanje, katerega doživljamo, naravnost vzpodbuja vsestransko politično vrenje. Toda ali delamo razumno? Ni pri tem preveč ponavljanja, preveč govorjenja, preveč zavajanja, političnega prenatenevanja, sklepanja, podučevanja, premalo pa stvarnega dogovarjanja, ki naj pelje k otipljivim ukrepom in neposredni akciji. Ves politični napor, ki se odvija po vseh sestavinah fronte organiziranih sil z zvezo komunistov na čelu, moramo čimbolj usmeriti v strugo splošne ustvarjalnosti, politične trdnosti in prijemljive odgovornosti. Vseposlojna kritičnost, ki čedalje bolj prerašča v skoraj izključno merilo in zaničanje vsega, kar je in kar nastaja v družbi, skokovito zamegljuje dosežene in možne pozitivne tokove in praktično nemalokrat blokira tista gospodarska, kulturna, vzgojna, upravno sistem-ska in druga vprašanja, ki terjajo sicer razumno kritično, toda predvsem stvarno, otipljivo uresničevanje.

Kritika, ki leti na vse in vsakogar, kritika, ki obenem ne nudi bolj-sih rešitev od kritiziranih, v bistvu ne zadene nikogar, zlasti pa ne tiste-ga, ki bi ga dejansko morala. Takšna kritika dela nekaj drugega: načenja naš celotni družbenopolitični sistem, ki ga predstavlja kot neobjektivnega, današnjim razmeram neustreznega, kar naj privede do njegove spremembe. Takšna kritičnost je utiraj-ne poti bodisi političnemu pluralizmu, ki naj bi zamenjal samoupravni sistem in pluralizem njegovih interesov ali centraliziranemu vodenju države. Če kaj, potem je v tem trenutku potrebno tudi s te naše tribune poslati odločen poziv vsem delovnim ljudem, ki jim je pri srcu to, kar imamo in kar hočemo, da idejnopoli-tičnim in ekonomskim usmeritvam sledi takšna organizirana akcija, ki bo vsestransko vzburla ustvarjalno vzdušje, ne samo ponekod, marveč povsod. Vzburla takšno delo in ustvarjalnost, kakršno smo imeli v letih obnove, v letih siromašnega socializma, vzburla pa tudi, kakor v prvih povojnih letih, gnev proti lenuhom, spekulantom, kriminalcem, postopačem, birokratom, zabavljač-em, godrnjačem in ljudomrznikom. Lahko smo prepričani, da bomo za takšno akcijo dobili vsestransko podporo vseh poštenih delovnih ljudi naše družbe.

Po uvodnih besedah tovariša Vipotnika, pozdravljamo govoru Andreja Marinca, predsednika CK ZK Slovenije in razpravah številnih delegatov, je letna volilna skupščina

Jeseniška razglednica (foto I. Kučina)

NA BLEDU JE UMRLA ELZA OSTERMAN

Globoko nas je presunila vest, da je umrla Elza Osterman z Bleda, čeprav smo že dalj časa vedeli za njeno neozdravljivo bolezen, ki ji je zaman kljubovala.

Odšla je mnogo prezgodaj plemenita žena, iskrena tovarišica, družbenopolitična delavka in komunistka. Bila je vsestranska javna in kulturna delavka širokih obzorij in tenkočutnega posluha za poštena iskanja resnice in pravičnosti med ljudmi, s katerimi se je skupaj borila in soustvarjala. Tisto, kar je Elzo najbolj krasilo, je bila prav gotovo njena upornost in vztrajnost na dolžnostih, ki jih je prevzemala. Teh pa je bilo že v NOB in od osvoboditve naprej vedno več in vedno težjih. Že kot študentka je v Mariboru pred vojno sodelovala v Sokolu in v ilegalnem društvu Akademik. Vojna jo je presenčila v Zemunu pri bratu, ki je kot pilot-lovec padel že v prvih spopadih z nemškimi eskadrilami nad Beogradom.

Kot njena sestra, narodna herojinja Slava Klavara, se je tudi Elza že v začetku okupacije povezala z osvobodilnim gibanjem, najprej v Zemunu, nato v Mariboru in Kranju. Iz Kranja je po nalogu partije konec 1944. leta odšla v partizane. Bila je članica okrajnega komiteja KPS, udeleženka konference AFZ in partijske šole v Cerknem. Po osvoboditvi pa se je kot diplomirana ekonomistka z vso zagnanostjo posvetila

ZZB NOV Slovenije sprejela poročilo o delu republiškega odbora ZZZB NOV za čas od skupščine junija 1983 do junija 1984, poročilo nadzornega odbora in potrdila uvodne besede dotedanjega predsednika RO ZZZB Janeza Vipotnika. Skupščina je ugotovila, da je ZZZB NOV Slovenije uspešno uresničevala stališča in sklepe letne skupščine iz leta 1983, da je delovala na podlagi programskih izhodišč SZDL, usmeritev zveze komunistov ter se je tvorno uveljavljala v prizadevanjih za napredek naše družbe. V svojih sklepih skupščina zahteva na vseh področjih in ravneh odločnejše in učinkovitejše reševanje nakopičenih gospodarskih problemov v naši družbi.

Delegati skupščine so podelili priznanje Janezu Vipotniku in Stanetu Reparju, podpredsedniku RO ZZZB, za šestletno uspešno kolektivno vodenje borčevske organizacije. Skupščina je za novega predsednika republiškega odbora ZZZB NOV Slovenije izvolila Božidarja Gorjana-Boga, za podpredsednika Cveta Novaka, za sekretarja pa ponovno Marjana Lenarčiča.

S. Nikolič

obnovi in izgradnji domovine. Na Gorenjskem, kjer je našla dom in si ustvarila družino, je opravljala številne odgovorne funkcije v gospodarskih in upravnih organih ter nazadnje v banki, kjer je bila kot direktorica v Radovljici tudi upokoje-na.

Kljub številni družini in zahtevnim nalogam na delovnem mestu je vsekoli delovala v družbenem in političnem življenju. Bila je sekretarka osnovne organizacije zveze komunistov na Bledu in članica občinskega komiteja zveze komunistov občine Bled in kasneje Radovljice. Izreden je bil njen ustvarjalni prispevek pri utrjevanju samoupravnih in delegatskih odnosov v krajevni samoupravi in v občini. Dve mandati dobi je uspešno opravljala dolžnost predsednice skupščine Kulturne skupnosti Radovljice in podpredsednice družbenopolitičnega zbora občinske skupščine, bila pa je tudi soustanoviteljica in predsednica Kulturnega društva Bled.

Njena zvestoba idealom in vrednotam, za katere se je borila in njena človečnost, zaradi katere je bila še posebej priljubljena in spoštovana, jo bo ohranila v najlepšem spominu vseh, ki smo jo poznali.

Na njeno izrecno željo so jo pokopali v najožjem družinskem krogu na blejskem pokopališču.

JR

ALI BOMO V JESENI RES OBISKOVALI DVOIZMENSKI POUK?

Že nekaj časa pred zaključkom šolskega leta smo učenci v osnovni šoli Prežihov Voranc na Jesenicah slišali, da bomo deležni v šolskem letu 1984-85 dvoizmenskega pouka in to učenci od petega razreda dalje.

Mamica mi že nekaj časa pripoveduje, kako je bilo, ko je še ona obiskovala osnovno šolo. Tudi ob sobotah popoldan je bilo potrebno oditi v šolo. Toda to je bilo pred 18. leti. Sedaj pa so tolikih zgrajenih novih šolah zopet uvajajo dvoizmenski pouk.

Né vem, toda zdi se mi, da je to skoraj nemogoče. Na Jesenicah skupaj s Koroško Belo imamo tri osnovne šole. Vse velike, vendar prostora za vse učence še vedno primanjkuje. Že pet let je, odkar so na Plavžu zgradili veliko, moderno poslopje, ki se imenuje osnovna šola Tone Cufar. Pred tem sta bili dve šoli v eni sami stavbi. Otrok nas je vedno več. Toda kako je mogoče, da naši urbanisti in drugi strokovnjaki niso mogli izračunati, koliko nas je in koliko še bo otrok na Jesenicah, ki obiskujemo in bomo obiskovali osnovno šolo. Na Plavžu je res velika šola, toda ali je res potrebno, da ima vsaka tovarišica svoj kabinet, da so hodniki tako zelo veliki. Največja napaka pa je, da šola ni zgrajena v več nadstropij, ampak se kar skriva med ostalimi hišami. Večkrat poslušam odrasle, ki

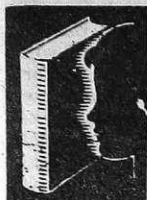
se pogovarjajo, kako je to samo eden od spomenikov na Jesenicah. Lahko pa bi bila to stavba, ki bi bila ponos našim železarskim Jesenicam in bolj gospodarno reševala prostor.

Pravijo — otroci so naša bodočnost — toda to ne drži. Kje pa naj se igramo, kje naj se družimo in pogovarjamo. Nimamo ne igrišča, ne družabnih prostorov. Gradijo le betonske stolpnice, da otrok mora imeti svoj življenjski prostor, pa pozabljajo. Ali bomo zrasi v pravega človeka? Namesto da bi bili pogoj šolanja boljši, so vedno slabši. Dvoizmenski pouk je nazadovanje, ne pa napredek pri šolstvu. Vem, da bom morala prebiti celo dopolndne sata, ker starša delata. Kaj mi bo takrat šinilo v glavo, pa še ne vem.

Poleg šolske obveznosti obiskujem še glasbeno šolo in to ravno zato, ker mi ostaja preveč prostega časa po šoli.

Upajmo, da se bo naša rešitev, da bomo učenci imeli bolj izenačene pogoje vzgoje in izobraževanja.

Janina

NOVOSTI NA POLICAH JESENIŠKE KNJIŽNICE

knjige po načrtu. Bralci, ki si spono-
jajo leposlovne knjige, bodo lahko v
naslednjih mesecih izbirali med na-
slednjimi novostmi:

1. MEMOARSKA LITERATURA.
Knjige, ki so napisane v leposlovni
obliki, ki pa se tematsko in glede
imen, datumov itn. opirajo na
ugotovljena dejstva, so še vedno zelo
priljubljena. Tokrat je seznam na-
slovov kar dolg in ga navajam brez
komentarja.

— Ivan Krefc: **Spori in spopadi**, II.
in III. — V. Oreški: **Sibirski pečat**. —
Igor Torkar: **Umiranje na obroke**. —
Aleksander Marodič: **Dnevi izdaje**. —
Zvone Kržišnik: **Patrolja zvesto-
be**. — Rudolf Hribernik — Svarun:
Opredeletitev, III. — Radko Polič:
Spoznanja. — Mitja Vošnjak: **Posla-
nikovi zapiski**.

**2. NOVI SLOVENSKI ROMANI
IN POVESTI:** Boris Pahor: **V labirin-
tu**. — Ivan Sivec: **Prve lastovke**. —
Janez Švajncar ml.: **Dež na Silve-
strovo**. — Pavle Zidar: **Okupacija Ja-
vornika**.

3. ZBIRKE KRATKE PROZE:
Matej Bor: **Jonko in druge novele**. —
Ivo Andrić: **Misel, ujeta v divjini**. —
Danilo Lokar: **Samogovorniki**.

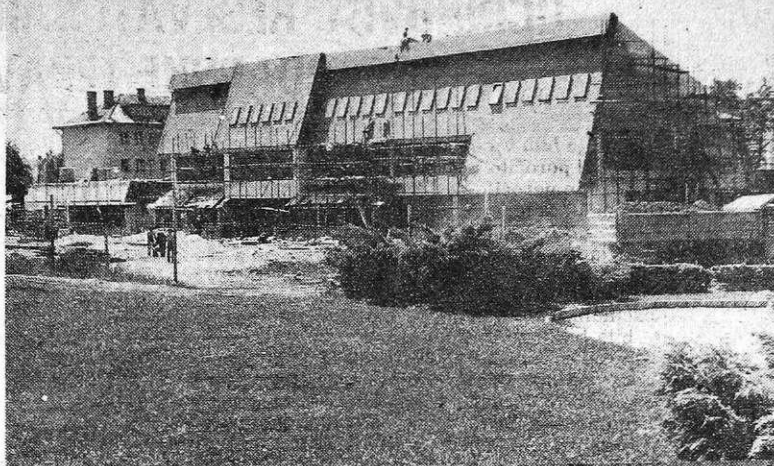
4. PESNIŠKE ZBIRKE: France
Balantič: **Muževna steblika**. — An-
drej Brvar: **Skrčka čez palico**. — Mi-
lan Dekleva: **Narečje telesa**. — Ar-
hur Rimbaud: **Pijani čoln**. — Dane
Zajc: **Kepa pepela**.

5. PREVODI RESNIH — to je ne-
komercialnih — ROMANOV: Huerto
Lopes: **Smejati se** — ali jokati. —

Jukio Mišima: **Hram jutranje zarje
in Angelov propad**. — Seibene Ou-
smane: **Poslednji iz cesarstva**. — Ži-
vojin Pavlovič: **Vonj telesa**. — Ileana
Vulpescu: **Človek človeku**.

**5. PREVODI LAŽJIH ROMA-
NOV**, to je uspešnic (zbirke Krimi in
Lara tu nisem upošteval). Emmanu-
elle Arsan: **Emmanuelle**. — Charles
Bukowski: **Ženske**. — Henry Miller:
Seksus, I.—II. — Judith Krantz:
Nihče ni rad sam, I.—II. — Ken Fol-
lett: **Ključ za Rebeke**. — Wilbour
Smith: **Vozovnica za pekel**. — Man-
fred Bieler: **Kanal**. — Jules Verne:
Ujetniki polarnega ledu, I.—II. —
Vidim, da mi je vendarle ostalo pro-
stora za nekaj pripomb. Naslovi
knjig — in naslovi zbirk — so neka-
ko del reklamne embalaže in napoti-
lo uporabnikom, včasih pa le zavaja-
jo. **Ključ za Rebeke** ni ljubezenski,
pač pa vohunski roman. — Trije iz-
med navedenih romanov so iz ko-
mercialne zbirke Dotik, vendar se
mi zdi, da Millerjev **Seksus** kljub mi-
kavni tematiki v resnici ni pretirano
lahko branje. — Pa še nekaj: v zad-
njem razdelku sem pozabil navesti
dve novi knjigi iz zbirke **Ljudje in
vojna**. To sta **Most Manfreda** Gregor-
ja in **Zamenjava Harryja Patter-
sona**. Žal teh knjig ni mogoče kupiti
posebej, dobimo jih lahko le skupaj
z drugimi iz tega letnika zbirke, med
njimi so same take, da jih imamo že
od prej dovolj. Zato smo si lahko pri-
voščili le po en izvod.

Marko Hudnik

Gradnja novega dela OŠ Karavanskih kurirjev NOB na Koroški Beli (foto I. Kučina)

V RADOVLJICI IN VRBI KONCERTI ZA LJUBITELJE RESNE GLASBE

V juliju in avgustu bo poletne dneve v Radovljici in Vrbi popestrilo več kakovostnih in zanimivih koncertov baročne in deloma tudi renesančne glasbe. V Radovljici bo namreč od 15. do 21. julija potekala tretja poletna akademija za staro glasbo, ki jo pripravlja poseben odbor pod vodstvom Klemen Ramovša pri Glasbeni šoli v Radovljici.

Poleg študija na originalnih baro-
nih instrumentih, za katerega je pri-
spelo kar 36 prijav, med njimi 13 iz
tujine, bodo za ljubitelje te vrste
glasbe seveda najbolj privlačni kon-
certi, ki bodo vse dneve ob 20. uri v
Gračini v Radovljici. Prvi koncert
bo že v petek, 13. julija, ko bo nasto-
pil Gamerith Consort iz Gradca z
originalnimi baročnimi instrumenti
sopran, traverso, dve baročni violini
in čembalo.

Otvoritveni koncert tretje poletne
akademije za staro glasbo bo v nede-
ljo, 15. julija, ko se bo predstavil lju-
bljanski baročni trio z gosti. Trio se-
stavljajo Klemen Ramovš (kljunasta
flavta), Alojzij Mordej (viola da gam-
ba) in Maks Strmčnik (čembalo). Tu-
di naslednji dan, 16. julija, bo nasto-
pil omenjeni trio, v torek, 17. julija,
bosta Mira Omzel-Terlep in Matija
Terlep predstavila slovensko ljudsko
glasbo z originalnimi ljudskimi in-
strumenti, v sredo, 18. julija, bo na-
stopila Lucy Hallman Russell na čem-
balu, naslednji dan, 19. julija, pa an-
sambel kljunastih flavt Radovljica, v
petek, 20. julija, bo sledil koncert ko-
rnega zbora Loka iz Škofje Loke, v
soboto, 21. julija, pa bodo pester
program sklenili z zaključnim kon-
certom studentov tretje poletne aka-
demije za staro glasbo v Radovljici.

Poleg teh koncertov bo v času po-
letne akademije odprtih več razstav,
in sicer bo v Gračini Miljenko Se-
kulič iz Zagreba predstavjal skice in
risbe, v Šivčevi hiši se bo Marija Or-
thaber iz Ljubljane predstavila s ke-
ramiko, v avli skupščine občine Ra-
dovljice pa bodo na ogled slike aka-

demске slikarke Melite Vovk iz Lju-
bljane.

Pestřejše poletje se letos obeta tu-
di v Prešernovi rojstni vasi Vrbi. Glas-
bena mladina Jesenice bo v so-
delovanju s poletno akademijo za
staro glasbo v Radovljici pripravila
več koncertov, ki bodo v cerkvi sv.
Marka v Vrbi s pričetkom ob 20. uri.

V soboto, 14. julija, bo otvoritveni
koncert z nastopom Gamerith Con-
sort iz Gradca. V petek, 20. julija, se
bo Lucy Hallman Russel predstavila
na čembalu, naslednji petek, 27. ju-
lja, bosta Mira Omzel-Terlep in
Matija Terlep predstavila slovensko
ljudsko glasbo z originalnimi ljud-
skimi instrumenti. V petek, 3. av-
gusta, bo izredno zanimiv koncert ki-
tarista Joaquina Guillerma Riana Bel-
trana iz Kolumbije. Zaključni kon-
cert pa bo v sredo, 8. avgusta, ko se
bo predstavil Ljubljanski baročni
trio.

S temi koncerti želijo tudi pope-
striti turistično poletno ponudbo na
tem območju. Na koncerte želijo pri-
vabiti tudi čimveč turistov, ki v tem
času letujejo na Bledu in drugih kra-
jih Gorenjske. Ob tej priložnosti jim
bodo tudi podrobneje predstavili
»pot kulturne dediščine«. Pred vsa-
kim koncertom jih bodo že v popo-
danskem času popeljali na ogled
Prešernove rojstne hiše v Vrbi in na-
prej prek polja v Doslovce na ogled
Finžgarjeve rojstne hiše. Tam bo tu-
di skromna pogostitev, udeležencem
pa bodo prikazali tudi tkanje na stat-
vah. Torej brez dvoma vrsta novosti
in zanimivosti, ki smo jih doslej na
tem območju poleti pogrešali. J. R.

GLASBENI PEDAGOGI SE VKLJUČUJEJO V ŠIROKO GLASBENO AKTIVNOST

V torek, 26. junija, je bil v prostorih osnovne šole Tone Čufar na Plavžu sestanek aktivna Društva glasbenih pedagogov Gorenjske Jesenice, ki ga je vodila glasbena pedagoginja Mira Mesarič.

Sestanka so se udeležili vsi glas-
beni pedagogi iz osnovnih šol in
Glasbene šole Jesenice. To je bil prvi
sestaneček aktivna po uspešnem usta-
novnem občnem zboru Društva glas-
benih pedagogov Gorenjske, ki je bil
6. aprila na Jesenicah. Prisotni so bi-
li podrobno seznanjeni s pravili dru-
štva, z načrtom dela društva za 1984.
leto in s sklepi prve seje izvršnega
odбора društva, ki je bila 17. maja v
Kranju.

Seznanjeni so bili tudi o verificira-
nju že na občnem zboru izvoljenih
članov izvršnega odbora in o zadol-
žitvah posameznih članov. Za pred-
sednika izvršnega odbora društva je
bil izvoljen Valentin Bogataj iz Škof-
je Loke, Heda Ogriž iz Trzica je pod-
predsednica, Franc Križnar iz Kra-
nja je tajnik, Metoda Jelenc iz Škof-
je Loke blagajničarka, Martina Boh-
te iz Kamnika, Mira Mesarič z Jese-
nic in Alenka Špenko iz Radovljice
pa so članice izvršnega odbora.

Na podlagi društvenih pravil je iz-
vršni odbor pripravil načrt dela za
leto 1984, ki vsebuje vse osnovne
aktivnosti za uspešno delo društva
in aktivov, kot so: vključiti v društvo
vse glasbene pedagoge gorenjskega
območja iz osnovnih, glasbenih in
srednjih šol; oblikovanje dveh stro-
kovnih aktivov pedagogov v osnov-
nih šolah in pedagogov v glasbenih
šolah; organizacija revije učencev
glasbenih šol Gorenjske in revije
pevskih zborov Gorenjske; sodelova-
nje z glasbenimi šolami v zamejstvu;
sodelovanje z ZDGPS in vključeva-
nje v njihove sekcije; izpolnjevanje
smotrov petega člena pravil društva
in članskih obveznosti.

Tako začetni načrt dela zahteva
zelo prizadevno delo vseh članov
društva in aktivov. Sklepi vsebujejo
tudi reševanje kadrovske problema-
tike glasbenih pedagogov v osnovnih
in glasbenih šolah in pobudo za nji-
hovo strokovno izpopolnjevanje.
S sklepi so se tudi obvezali, da bo-
do posredovali pri regijski in repu-
bliški skupnosti za zaposlovanje, da
se kljub zakonski prepovedi pogod-
benega dela upokojujencev na glasbe-
nih šolah še naprej izdajo dovoljenja
za delo upokojujencev, ker preti ne-
varnost, da v novem šolskem letu ne
bo mogoče nadaljevati pouka na do-
ločenih oddelkih, kjer ni možna pol-
na zaposlitev.

Izvršni odbor društva je zelo po-
zitivno ocenil obveščanje v ŽELEZAR-
JU o minulem občnem zboru dru-
štva, reviji gorenjskih glasbenih šol
in o reviji pevskih zborov osnovnih
šol Gorenjske.

Glasbeni pedagogi so se na sestan-
ku društva pogovorili o svojem pri-
spevku za uspešno delovanje Dru-
štva glasbenih pedagogov Gorenjske.
Na pobudo ravnatelja Glasbene
šole Jesenice Janka Pribošiča so go-
vorili tudi o tem, kako naj bi glasbe-
ni pedagogi v občini pomagali tudi
pri spodbujanju in usmerjanju uče-
ncev za vpis na Glasbeno šolo Jese-
nic, predvsem za učenje PIHAL
in TROBIL, ker je iz leta v leto manj
učencev, zainteresiranih za učenje
teh instrumentov.

F. Ropret

stva, ki so peli slovenske pesmi in pe-
smi drugih narodov.

Na taboru je z Jesenic sodelovalo
42 pevcev. Tako številno udeležbo je
omogočil sindikat Železarne Jese-
nice, ki je plačal avtobusni prevoz. Za
to so pevci zelo hvaležni, obenem pa
se obvezujejo, da bodo nadaljevali z
nastopi na taboru, saj kulturna in
družbena vrednost šentviškega pev-
skega tabora opravičujeja ves vlo-
žen trud in sredstva, ker tabor resni-
čno predstavlja in simbolizira MIR,
BRATSTVO IN SOŽITJE MED NA-
RODI.

F. Ropret

Moški pevski zbor DU Jesenice, ki ga vodi zborovodkinja Mira Mesarič (foto B. Blenkuš)

JESENIŠKI IN DOBRAVŠKI PEVCI NA ŠENTVIŠKEM TABORU PREJELI PLAKETE IN PRIZNANJA

Na letošnjem 15. taboru slovenskih pevskih zborov, ki je bil 17. junija v Šentvidu pri Stični, so med 8500 pevci iz 268 zborov nastopili tudi pevci moškega zbora Društva upokojencev Jesenice in moškega pevskega zbora Vintgar — Blejska Dobrava.

Pokrovitelj letošnjih pevskih slo-
vesnosti v Šentvidu pri Stični, ki so
se odvijale pod geslom MIR, BRAT-
STVO IN SOŽITJE MED NARODI,
so bile slovenske občine. Že nekaj
let Zveza kulturnih organizacij Jese-
nice in odbor za kulturo pri konfe-
renci osnovnih organizacij sindikata
Železarne Jesenice finančno podpi-
rata udeležbo jeseniških pevcev na
taboru v Šentvidu. Tako je letos mo-
ški pevski zbor Društva upokojencev
Jesenice nastopil na taboru že DESE-
TIČ, moški pevski zbor Vintgar —
Blejska Dobrava pa PETIČ. Oba zbo-
ra sta za dosedanje neprekinjeno so-
delovanje prejela PLAKETE IN
PRIZNANJA TABORA. Plaketo in
priznanje je prejel tudi dolgoletni
zborovodja dobravskih pevcev LOJ-
ZE VENGAR za PETLETNO nepre-
kinjeno vodenje zbora na taboru.

To so lepa priznanja jeseniškim
pevcem, zborovodju Vengarju in je-
seniški kulturni dejavnosti. Za sode-
lovanje je potrebno precej pevskih
vaj, da zbori pripravijo obvezni del
programa, ki je iz leta v leto zahtev-
nejši.

Na taboru sodeluje tudi vse več
zborov iz zamejstva. Letos so nasto-
pili pevci iz Italije, Avstrije, Madžar-
ske, Švedske in sosednje Hrvaške.
Vsi pojo tudi slovenske pesmi.

Z denarnimi prispevki vseh slo-
venskih pevcev (kar so organizirali
pevski zbori) so v soboto, 16. junija,
v središču Šentvida odkrili spome-
nik PETRU ŠOSTARIČU, dolgolet-
nemu organizatorju šentviškega ta-
bora. Ob odkritju spomenika je bil
koncert pevskih zborov iz zamej-

TIHOŽITJA IN KRAJINE MIRNE PAVLOVEC V RAZSTAVNEM SALONU DOLIK

S krajšim koncertom pianistke Beti Demšar bodo v petek, 13. julija, ob 18. uri v razstavnem salonu DOLIK na Jesenicah odprli že letošnjo štirinajsto razstavo, in sicer tokrat razstavo tihožitij in krajin akademске slikarke Mirne PAVLOVEC iz Škofje Loke.

»Ob slikarstvu Mirne Pavlovec, ki
sodi v najmlajši slikarski rod na Slo-
venskem, se vnovič zavedamo, kako
pomemben je v umetnosti resen in
studiozen pristop k delu in kako tež-
ko je hkrati ohraniti pravo mero
med racionalno barvno analizo pred-
meta in spontanim zapisom tistega,
kar razveseljuje slikarsko oko. Mir-
na Pavlovec se je zavestno odločila
prav za to pot med spontanostjo in
razumom, med slikanjem, ki hoče bi-
ti predvsem in samo slikarstvo ter
slikanjem, ki je tudi sporočilo. Zato
je njen odnos do predmeta v bistvu
odnos slikarja do svojevrstne barvne
pobude, ki jo nudi pokrajina s svoji-
mi specifikacijami ali pa tihožitje, ki
je največkrat pretveza za racionalno
barvno in črno konstrukcijo — ven-
dar tudi črta vedno pomeni barvo.«
Tako je o slikarki napisal ob njeni
nedavni razstavi v Radovljici likovni
kritik Ivan Sedej.

Mirna Pavlovec je letos v jese-
škem razstavnem salonu DOLIK že
tretji predstavnik mlajše slikarske
generacije, kar nedvomno daje raz-
stavnemu programu svojstveno sve-
žino in raznolikost v umetniškem
sporočanju.

Slikarka Mirna Pavlovec je bila
rojena 7. decembra 1953 v Ljubljani,
kjer je tudi študirala na Akademiji
za likovno umetnost. Je članica Dru-
štva slovenskih likovnih umetnikov
in ima status svobodne umetnice. Ži-
vi in dela v Škofji Loki.

Slikarka je imela doslej že več sa-
mostojnih razstav v Kranju, Škofji
Loki, Ljubljani, Novem mestu,
Radovljici in Italiji, sodelovala pa je

tudi na več kot dvajsetih skupinskih
razstavah.

Udeležila se je tudi več kot desetih
slikarskih kolonij, med drugim tudi
dvakrat planinske slikarske kolonije
na Vršču in slikarske kolonije Go-
renjke v Podkorenju.

Razstava tihožitij in krajin Mirne
Pavlovec bo na Jesenicah na ogled
do vključno 25. julija vsak dan, ra-
zen nedelj in praznikov in sobot po-
poldan od 9. do 11. ure in od 16. ure
do 18.30.

PRODAJNA RAZSTAVA IZDELKOV UČENCEV OŠ POLDE STRAŽIŠAR IN DELAVNICE POD POSEBNIMI POGOJI V DOSLOVČAH

V skednju ob Finžgarjevi rojstni hiši v Doslovčah je od 17. junija dalje odprta prodajna razstava ročnih izdelkov učencev osnovne šole Polde Stražišar in varovancev delavnice pod posebnimi pogoji (DPP) v Jesenic.

Učenci so lepo oblikovali in poslali različne majhne posodice: krožnike, skodelice, skledice in svečnike, razstavljajo vezene ter tkaničene prte in prtice. Varovanci iz DPP se predstavljajo s tapiserijami (stenske obešenke, okrasne blazine), ročno tkanimi izdelki (prti, torbe, krpice) in celo zbirko velikih igračk iz blaga. Najmanjše — živobarvne blazine in male maskote — bo otrok stisnil v pest ali spravil v žep, da bodo lahko vedno pri njem (maskota je predmet, lahko lik živali, ki se mu pripisuje, da prinaša srečo). Kokoši z velikimi rdečimi rožami bo kot torbico nosil pod pazduho (na misel mi je prišlo, da bi bile prav v ta namen kokoši z rožami še bolj priročne). Največje maskote boš otroku pomagal obesiti na steno nasproti njegove postelje — vsako jutro se bo razveselil njihovega pozdrava. Malo večji otrok pa morda že potrebuje domiselno sešito denarnico.

Ker je na razstavi več izdelkov varovancev iz DPP, vam njihovo delo še posebej predstavljamo.

S sedemnajstimi varovanci delata defektologinja in šivilja. Delavci v takih delavnicah morajo biti ustvarjalne osebnosti, z veliko domišljije, vedno novimi idejami in z razvitimi ročnimi spretnostmi. Predvsem pa morajo biti varovancem za zgled (vztrajnost, točnost in redno prihajanje na delo, vestno opravljanje dela).

Letos so v delo vključili tri novince, jeseni pričakujejo še dva. Varovanci prihajajo iz oddelka za delovno usposabljanje, kjer se do 15. leta, nekateri do 18. leta starosti toliko usposobijo, da zmorejo delo v delavnicah. Doma so iz različnih krajev jeseniške občine. Mnogi so čisto samostojni in se z letnimi voznimi kartami z rednimi avtobusi sami vozijo v delavnico. Druge, ki se slabše orientirajo, vozi kombi.

Na delo prihajajo redno in ga vestno opravljajo. Izostajajo le, če so bolni. Varovanci potrebujejo razumevanje in pomoč, ne lažnega usmiljenja. Če so primerno vodeni, zmorejo zelo veliko, saj so tudi oni sposobni, seveda na drugačen način. Za delo morajo biti primerno motivirani, motivacija pa bi bila še večja, če bi bili tudi primerno nagrajeni. Za štiri do šest ur dela dnevno dobijo varovanci občasne nagrade. Te so odvisne od količine prodanih izdelkov. Na svoje delo znajo biti zelo ponosni, veseli so vsakega priznanja.

Se pomembnejše kot delo samo je to, da varovanci vsak dan prihajajo v družbo svojih vrstnikov. Pogovarjajo se o vsakdanjih stvareh, o svojih problemih, o aktualnih športnih, glasbenih ipd. dogodkih; telovadijo, tudi zaplešne, poslušajo glasbo, imajo igralne ure, pripravljajo proslave, prizdevajo si, da bi bila okolica DPP čim lepše urejena; kjer je bi-

lo včasih smetišče, si urejajo park. Z učenci osnovne šole Polde Stražišar hodijo skupaj v kino, k lutkovnim predstavam, organizirali so obrambni dan. Radi hodijo na izlete in seveda obiskujejo tudi podobne delavnice v drugih krajih.

Tako se v prijetnem okolju svojih vrstnikov laže in bolje vključujejo v delo in družbo.

Trenutno izdelujejo samo izdelke iz lastnega programa. Vsako leto svoj program obogatijo s kakšnim novim izdelkom, nekatere pa opustijo. Želijo pa si tudi kooperantskih del, vendar jih je silno težko dobiti.

Če si želite tapiserijo (morda ste si celo že zamislili vzorce in izbrali barve), pa sami nimate dovolj časa ali potrpljenja, da bi si jo sami tudi naredili, vam jo lahko izdelajo v njihovi delavnici (Ledarska 4, ob športni dvorani). Če prinesete svoj material, vam bodo zaračunali samo delo. Cene niso visoke.

Njihove izdelke lahko kupite na razstavi v Doslovčah še do vključno 15. julija. Razstava je odprta od ponedeljka do petka med 9,30 in 13. uro, ob nedeljah in praznikih pa od 12. do 16. ure.

Če vas zanima, kako izdelki nastajajo, še posebej, če želite katerega naročiti, je najbolje, da se ogledate v delavnici pod posebnimi pogoji vsak delavnik med 7. in 14. uro.

Mira Novak

SPOMINSKA SVEČANOST PRI KURIRSKI POSTAJI GT-19

Krajevna organizacija zveze borcev NOV Dovje-Mojstrana je v počastitev praznika dneva borca pripravila vsakoletno spominsko svečanost pri nekdanji kurirski postaji GT-19 nad vasjo Dovje. Letos mineva 40 let od tragičnega dogodka, ko so Nemci 5. avgusta napadli to kurirsko postajo. Padlo je šest kurirjev, ki so med narodnoosvobodilno borbo organizirali odlične zveze v Gornjesavski dolini.

Na nedeljski svečanosti je tragični dogodek opisal Franc Salberger-Marko, takratni komandir kurirske postaje GT-19, ki pa ga na srečo tiste noči ni bilo na postaji. V kulturnem programu so nastopili učenci osnovne šole 16. december Mojstrana, vojski s karavle na Belci pa so izstrelili častno salvo. Po končani svečanosti je bilo na domačiji Sedušnik še tovariško srečanje borcev in krajanov.

Ob rob tradicionalni svečanosti in srečanju borcev naj dodamo, da je bila tokrat izredno slabo obiskana.

Tudi obisk tega partizanskega obeležja se zmanjšuje iz leta v leto. Vsako leto se srečujejo isti kurirji in borci ter še nekateri predstavniki organizacij. Pogrešajo pa predvsem mlade in še druge predstavnike družbenopolitičnih organizacij in društev v kraju. To je še tem bolj nerazumljivo, ker je obisk kurirske postaje moč združiti s prijetnim in poceni izletom od vasi Dovje do dobro uro oddaljenega spominskega obeležja v Karavankah.

J. R.

SONČNE DNI IZKORISTIMO ZA IZLET

Sonce se nam že nekaj časa bolj skriva. Kadar posveti in je toplo, se odpravimo na izlet. To pot smo družinski izlet združili z obiskom znancev.

Odpravili smo se v Mojstrano. Čeprav je ta samo deset minut vožnje oddaljena od Jesenic, sem spoznala, da mnogo premalo poznamo svojo bližnjo okolico, kaj šele daljno. Veliko zanimivih stvari moramo še spoznati. Mojstrana je naselje s prelepo še neokrnjeno okolico. Toda tudi tu je že zraslo nekaj blokov.

Najprej smo si z znanci ogledali Triglavski gaj — naravni park v Mojstrani. Skoraj ne moreš verjeti, da je mogoče kaj takega napraviti in to samo s prostovoljnimi delom. Saj ni velik, toda sprehod po njem je zelo prijeten. Je lepo poraščen z drevesi in vmes je nekaj ribnikov, v katerem plavajo ribe. Za nas otroke, ki večji del dneva pežimo v betonski stolpnici, je to že kar malo nenavadno. Prešerno in z nasmehom na obrazu sva se s sestro podili po parku. Pa ni prišel nihče in nama rekel, da ne smeva vpiti in tekati.

Po ogledu parka smo se odpravili naprej po poti proti Boru, mimo de-

lovne organizacije Kovinska oprema, ki zaposluje tudi precej domačinov. Travniki so ozeleneli in noge so kar same od sebe poskakovale. Veseleje je bilo enkratno. Kaj nam pomeni to. Ustavili smo se in nabirali šmarice. Ali ste vedeli, da rastejo v Mojstrani? Jaz ne. Bila sem močno presenečena. Skoraj nemogoče se mi je zdelo.

Dan nam je kar prehitro minil. Ura se je že nagibala proti šest, ko smo se vrnili. Sestra je z Mihom odigrala še nekaj šahovskih partij, pa se je že bilo treba posloviti. S Tinko pa smo skočile na obisk še k njeni mami.

Prijeten dan je bil za nami. Ogledale smo si kraj, ki je zelo blizu našega mesta, toda brez betonskih stolpnice. Tudi nekaj kmetij imajo. Jaz pa komaj še poznam kravo. Vem, da se vam to zdi smešno, toda za marsikaj smo otroci iz stolpnice prikrajšani.

Alenka

PIKNIK ZA DAN BORCA NA POLJANAH

Društvo invalidov Jesenice je letos organiziralo za dan borca — 4. julij, že deveto srečanje težjih invalidov na Poljanah. Letošnje srečanje je bilo zares pristrčno.

Kljub odsotnosti predsednice društva je bila organizacija piknika na Poljanah izredno dobro izvedena. Novi podpredsednik društva Branko Koritnik se je zelo potrudil, da je srečanje težjih invalidov zelo dobro uspelo.

Kljub precej slabemu vrmenju, se je piknika udeležilo precej članov iz jeseniške občine, izostalo pa je nekaj povabljenih članov z Gorenjske. Vzdušje je bilo izredno pristrčno in smo se invalidi resnično počutili kot enaki med enakimi. Podpredsednik je bil izredno pozoren do vseh. Ker je kazalo na dež, je poskrbel, da so se invalidi preselili v dom Društva prijateljev mladine Jesenice. Ker ni bilo preveč toplo, je invalide na vozičkih zaščitil pred mrazom s svojimi oblačili ali z dekami iz ostalih av-

tomobilov. Tovariš podpredsednik za to resnično zasluži vse priznanje, kajti nekaj tako pristrčnega bomo težko še doživeli. Zahvalo izrekamo tudi delovni organizaciji Merkur Kranj TOZD Universal Jesenice za brezplačen prevoz težjih invalidov s kombijem od Jesenic do Poljan.

Takih prijetnih srečanj si težji invalidi še želimo.

Jože Mrovlje

IZOBRAŽEVANJE OB DELU

CENTER SREDNJEGA USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA JESENICE
RAZPISUJE V ŠOLSKEM LETU 1984/85 ZA IZOBRAŽEVANJE OB DELU
NASLEDNJE USMERITVE IN SMERI:

Usmeritve in smeri:
I. METALURŠKA

Vzgojno izobraz. program-naziv in zahtevnost programa	Naziv smeri izobraževanja in stopnja zahtevnosti dela	Poklici, dela oz. naloge, za katere se omogoča izobraž. po programu oz. smeri izobraž.
1. Pridobivanje, predelava in obdelava kovin (SKRAJŠANI PROGRAM — SKR)	A. pridobivanje in predelava kovin (II)	— različna enostavna in manj zahtevna dela pri pridobivanju grodlja, barvnih kovin in zlitin, pridobivanje jekla; — manj zahtevna dela v livarnah, — manj zahtevna dela pri izdelavi metalurških proizvodov (izdelava žice, profilov, pločevine in drugih izdelkov v črni metalurgiji in v barvni) — dela pri čiščenju metalurških proizvodov, — manj zahtevna dela pri metalurško-kemični obdelavi izdelkov in mineralurgiji
	B. obdelava kovin (II)	— ročna obdelava kovin — dela na manj zahtevnih strojih in napravah — montažna in vzdrževalna dela v procesni proizvodnji — manj zahtevna montažna in vzdrževalna dela v energetiki — manj zahtevna dela v varilstvu
2. metalurgija SREDNJI PROGRAM (SR)	A. talilec-livar (IV)	— vodenje obratovanja livnih naprav — dela in naloge pri pripravi vložka — dela in naloge pri obratovanju plavža — proizvodnja glinice — elektroliza glinice — vodenje obratovanja talilnih peči — litje barvnih kovin — priprava vložka za jeklarsko predelavo — pridobivanje jekla po različnih postopkih
	B. kalupar (formar) livar (IV)	— izdelava kalupov, ročno, strojno s šablono — izdelava jeder — ulivanje v peščene kalupe — tlačno litje — čiščenje ulitkov
	C. livarski modelar (IV)	— izdelava različnih modelov iz lesa — izdelava različnih modelov iz umetnih snovi — izdelava modelov za jedra — izdelava skeletov in šablon
	Č. gradbinec ind. peči (IV)	— izdelava industrijskih peči — popravilo peči in ponovc — tekoče vzdrževanje industrijskih peči in ponovc
	D. preoblikovalec (IV)	— valjanje jekla in barvnih kovin — stiskanje in iztiskanje profilov — žarjenje — kaljenje — umetno kovanje in druge vrste kovanja — eluksiranje — adjustiranje — pletenje žice
3. metalurgija NADALJEVALNI PROGRAM (NAD)	A. obratni metalurški tehnik (V)	— kontrola v neposredni proizvodnji in v laboratoriju priprava dela — zahtevna operativna dela na metalurških procesnih napravah
4. kovinarstvo in strojništvo (SR)	A. oblikovalec kovin (IV)	— strugar — frezalec — vrtalec — ostrilec — brusilec — orodjar — mehanik obdelovalnih strojev
	B. preoblikovalec in spajalec kovin (IV)	— konstrukcijski ključavničar — varilec
	C. strojni mehanik	— mehanik delovnih strojev in industrijskih transportnih naprav — mehanik energetskih strojev in naprav — mehanik industrijskih strojev in naprav
5. kovinarstvo in strojništvo NAD	A. obratni strojni tehnik (V)	— organizacija in vodenje dela v neposredni proizvodnji, storitvi — upravljanje zahtevnih procesnih naprav — izvajanje zahtevnih del in nalog v neposredni proizvodnji in storitvi — kontrola dela v proizvodnji in v laboratorijih

Pogoji za vpis:

- starost 18 let,
- skrajšani program (SKR) šolanje traja od 18 mesecev do dve leti
- izpolnjena osnovnošolska obveznost (najmanj šest razredov OŠ),
- ustrezno zdravstveno stanje,
- ustrezna zaposlitev v stroki s priporočilom temeljne organizacije (metalurška ali kovinsko-predelovalna stroka);
- srednji program (SR) — šolanje traja največ tri leta
- zaključen 8. razred osnovne šole,
- ustrezno zdravstveno stanje,
- ustrezna zaposlitev v stroki s priporočilom temeljne organizacije;
- nadaljevalni program (NAD) — šolanje traja dve leti
- uspešno končana kovinarska, metalurška ali avtomehanična šola,
- najmanj eno leto delovnih izkušenj v ustrezni smeri,
- če kandidat ni končal ene od zgoraj navedenih šol (ima pa drugo usmeritev), mora imeti pet let delovnih izkušenj v kovinarski in metalurški stroki in mora opraviti še sprejemni izpit iz ustreznega programa (teorija in praksa).

Oddelki bodo odprti, če bo prijavljeno zadosti kandidatov v smeri.

Prijave pošljite do 10. septembra v CSUI Jesenice, enota za izobraževanje odraslih.

Za sprejem je potrebno predložiti na upravo CSUI:

- vlogo na obrazcu 1,20 (dobite ga v knjigarni)
- zaključno spričevalo OŠ
- za nadaljevalni program tudi spričevalo poklicne šole
- potrdilo o zaposlitvi, ki naj vsebuje leta zaposlitve in kratek opis nalog, ki jih delavec opravlja,
- izjavo delovne organizacije o plačevanju šolnine,
- zdravniško potrdilo.

KONCERT OB ZAKLJUČKU ŠOLSKEGA LETA

Navada je, da ob zaključku šolskega leta kritično ocenimo uspehe, pregledamo rezultate raznih tekmovalij, srečanj, interesnih dejavnosti. Rezultate objavimo na zaključni prireditvi. Tam tudi razdelijo pohvale najboljšim.

Letos smo na to prireditev v osnovni šoli Karavanških kurirjev NOB Koroška Bela povabili priljubljenega pevca zabavne glasbe Andreja Sifererja. V nabito polni dvorani je pričaral tako vzdušje, kakršnega si lahko le želimo. Svoj program je priredil za nas mlade, predvsem za tiste iz nižjih razredov. Pogovarjal se je z nami, se šalil, vmes pa igral in pel. Peli z njim smo tudi mi, se smejali, vriskali. Dvorana je bučala od navdušenja. Skrb in tesnoba zadnjih šolskih dni sta nenadoma izginila, v nas se je naselilo veselo razpoloženje.

Koncert je bil končan, mi pa smo še kar sedeli, ploskali in želeli še in še.

Vstop v počitnice je vedno vesel, koncert Andreja Sifererja pa je pripomogel k temu, da so se naše letošnje počitnice začele še bolj veselo in preserno razpoložene.

Novinarski krožek
OŠ Karavanških kurirjev
NOB

Starši, pošljite svoje otroke na igrišče, kjer bodo varovani!

Prijavite se lahko v enoti za izobraževanje odraslih, tel. 3567.

Marija Koder

Vito Grumerec

Jože Vilman in Cilka Klinar

Vaclav Paulus

Hvaležna Marija Žemva

Vinko Oštir

Slavko Glavaš

Letos julija je dopolnil 90 let dr. Tadeusz Szendzimir, ki je bil rojen na Poljskem in je študiral strojništvo na tehnični univerzi v Lvovu. Po prvi svetovni vojni je odšel v Šanghaj, kjer je ustanovil žičarno in žebličarno, prva obrata takšne vrste na Kitajskem. Leta 1930 se je ponovno vrnil na Poljsko in je najprej razvil postopek za vroče pocinkanje jeklenih trakov, pri katerem je bil trak istočasno žarjen v vodikovi atmosferi. Poleg tega je konstruiral valjalovsko ogrodje za hladno valjanje trakov za valjanje trdih legiranih jekel, ki ga poznamo danes pod njegovim imenom. Obe napravi sta leta 1931 na Poljskem pričeli normalno obratovati in sta postali pod njegovim imenom znani. Takšno ogrodje za hladno valjanje trakov imamo tudi v hladni valjarni Bela v Železarni Jesenice. Izumil in uvedel je praktično obratovanje je še več naprav za različno uporabo v železarnah. Za svoje tehnične dosežke je dobil v raznih državah številna priznanja in odlikovanja.

DELIKATESA — poslovalnica 7, Titova 7 in
DELIKATESA — Kašta 4 na Plavžu, Tavčarjeva 6.

V mesecu juliju je za občini
Jesenice in Radovljica dežur-
na lekarna v Radovljici.

Kopalnica, Aleksinac, RK,
Gea, atlet, tesar, gel, RS, DT,
parazit, anion, Dor, sine, Lo-
vro Kuhar, Mon, Prežihov,
osama, svit, Ir, amba, rana,
Rono, čebela, LS, niša, sarin,
Trani, ol, stoka, omaz, ČI,
Imola, oktober, nečak, tesen,
Asinara, cmera, Istra, Nil, Cu.

Žalujoci: hčerka Jožica, sinova Tonček in Polde z družinami ter ostalo sorodstvo.

se najlepše zahvaljujemo sosedom, sodelavcem novogradenj, Kovinotehne, tabornikom in vsem ostalim za sočustvovanje in darovano cvetje.

Betonovi

Najlepše se zahvaljujem Janezu Hojarju s Hrušice 66, ki je našel in mi pošteno vrnil dokumente, ki sem jih izgubil.

18. julija, zaprto!
19. julija, amer. barv. karate film
ZOB ZA ZOB ob 18. in 20. uri

PETEK, 13. julija, ob 21. uri
C. Goldoni: **SLUGA DVEH**
GOSPODOV, gostovanje v
Kranjski gori v kino dvorani.

SOBOTA, 14. julija, ob 21.
uri C. Goldoni: **SLUGA DVEH**
GOSPODOV, gostovanje na
Bledu — predstava na pro-
stem na blejskem gradu.

V dneih od 14. do 25. julija je odprta razstava tihožitij in krajin Mirne PAVLOVEC, akademske slikarke iz Škofje Loke.

Razstava je odprta vsak dan, razen nedelj in praznikov ter sobot popoldan od 9. do 11. ure in od 16. ure do 18.30.

Prijave sprejemam na Delavski univerzi Viktor Stražišar Jeseni-
ce vsak dan dopoldne ali po telefonu 81-072.

[illegible]

TRADICIONALNO TEKMOVANJE V SMUČANJU NA VODI

Prizadevni člani vodnosmučarskega kluba Elan Begunje so na umetnem jezeru hidroelektrarne Moste pripravili tradicionalno tekmovanje v smučanju na vodi, na katerem je v hladnem vremenu merilo moči 24 tekmovalcev zagrebške Hidroelektrne, beogradskega Mornarja, Zemuna, ljubljanske Olimpije in begunjskega Elana.

Ekipno so bili najuspešnejši Elanovi tekmovalci, ki so osvojili pokal »bratstvo in enotnost«, medtem ko je med posamezniki v članski konkurenci v najatraktivnejši disciplini — skokih slavil ljubljanski Matjaž Mušič, ki si je poleg zmage v kombinaciji z rekordnim skokom dneva 41,5 m priboril še pokal »4. julija«.

Slalom-pionirji: 1. Dritanović (Hidroelektra); pionirke: 1. Bariša (Hidroelektra), 3. Rezar (Elan); mladinci: 1. Debeljak (Elan); člani: 1. Simić (Hidroelektra), 4. Gašperšič, 5. Finžgar, 9. Juratovec, 11. Petek (vsi Elan); članice: 1. Trelec; ekipno: 1. Hidroelektra, 2. Elan, 3. Olimpija;

Liki — pionirji: 1. Dritanović (Hidroelektra); pionirke: 1. Bariša (Hidroelektra), 3. Rezar (Elan); mladinci: 1. Debeljak, 3. L. Gašperšič (oba Elan); člani: 1. Mušič (Olimpija) 41,5, 2. Finžgar, 3. A. Gašperšič 33,8, 7. Juratovec 26,9, 8. Petek (vsi Elan) 25,2; članice: 1. Trelec (Elan) 17,5; ekipno: 1. Elan, 2. Hidroelektra, 3. Olimpija;

ljak, 3. L. Gašperšič (oba Elan); člani: 1. Zupancič (Olimpija), 4. Finžgar, 5. A. Gašperšič, 6. Juratovec, 10. Petek (vsi Elan); članice: Trelec (Elan); ekipno: 1. Elan, 2. Hidroelektra, 3. Olimpija;

Skoki — pionirji: 1. Dritanović (Hidroelektra) 17,2; pionirke: 1. Mihalič (Hidroelektra) 20,7, 3. Rezar (Elan) 17,5; mladinci: 1. Debeljak 34,7, 3. L. Gašperšič (oba Elan) 18,8; člani: 1. Mušič (Olimpija) 41,5, 2. Finžgar, 3. A. Gašperšič 33,8, 7. Juratovec 26,9, 8. Petek (vsi Elan) 25,2; članice: 1. Trelec (Elan) 17,5; ekipno: 1. Elan, 2. Hidroelektra, 3. Olimpija;

Kombinacija — pionirji: 1. Dritanović (Hidroelektra); pionirke: 1. Bariša (Hidroelektra); mladinci: 1. Debeljak (Elan); člani: 1. Mušič (Olimpija), 4. Finžgar, 7. Juratovec, 10. Petek (vsi Elan); članice: 1. Trelec (Elan); ekipno: 1. Elan, 2. Hidroelektra, 3. Olimpija;

Skoki za pokal »4. julija«: 1. Mušič (Olimpija) 41,5, 2. Finžgar 36,4, 3. Debeljak 34,7, 4. A. Gašperšič 33,8, 8. Juratovec 26,9, 9. Petek 25,2, 13. Gašperšič L. (vsi Elan) 18,8; članice: 1. Mihalič (Hidroelektra), 2. Trelec (Elan) 17,5.

Bojan Rauh

REZULTATI ŠESTEGA SLAVKOVEGA MEMORIALA — SMUČARSKEGA TEKMOVANJA PLANINSKIH DRUŠTEV JESENIŠKE OBČINE

Za dan borca je planinsko društvo Gozd Martuljek izvedlo tradicionalno tekmovanje v spomin na Slavka Mertlja — Pajštvarja, ki se je pred sedmimi leti sredi silnega športnega zagona ponesrečil v španskih Pirenejih.

Čprav je srečanje v prvi vrsti namenjeno ekipam, je tokrat slaba udeležba tekmovalk povzročila, da je samo PD Gozd Martuljek imelo popolno ekipo, ki je s tretjo zaporedno zmago osvojila prehodni pokal za trajno last.

Strma in zaprta proga ter prevelika želja po dobri uvrstitvi so povzročili, da je od 52 tekmovalcev iz petih planinskih društev (Rateče, Kranjska gora, Gozd Martuljek, Mojstrana, Jesenice) prisrčnovalo v cilj le 29 udeležencev.

Uvrstitve posameznikov do tretjega mesta:

Pionirji: 1. Sergej Poljšak — 20,71 (Jesenice), 2. Robi Klinar — 21,19 (Jesenice), 3. Blaž Pesjak — 21,28 (Jesenice); Pionirke: brez uvrstitve; Mladinci: 1. Aleš Podrekar — 34,11 (Mojstrana), 2. Alojz Borštnik — 35,84 (Jesenice), 3. Jani Pirc — 35,99 (Jesenice); Mladinke: 1. Alenka Eniko — 39,66 (Jesenice), 2. Betka Gregorij — 51,84 (Gozd Martuljek), 3. Tadeja Zupancič — 1,05,82 (Gozd Martuljek); Člani: 1. Cena Stravs — 38,08 (Gozd Martuljek), 2. Jože Martinjak — 38,64 (Mojstrana), 3. Janez Mertelj — 38,83 (Gozd Martuljek); Članice: brez tekmovalk; Člani nad 35 let: 1. Janez Brojan — 44,82 (Mojstrana), 2. Alojz Hlebanja — 1,01,91 (Gozd Martuljek), 3. Milan Robič — 1,12,78 (Gozd Martuljek).

M. R.

MARATON V MALEM NOGOMETU

Koordinacijski svet ZSMS Železarne Jesenice in osnovna organizacija ZSMS krajevne skupnosti Sava sta v soboto, 7. julija, organizirala maraton v malem nogometu, ki je trajal 24. ur. Maraton je bil prirejen v počastitev praznika krajevne skupnosti Sava in dneva borcev.

V vsaki ekipi je sodelovalo 30 mladincev — nogometašev, ki so izmenično igrali, tako da je vsak igralec eno uro igral in tri ure počival. Kljub temu, da je bil vsak igralec šest ur na igrišču, ni prišlo do poškodb, za kar so skrbeli igralci sami, saj je bilo srečanje izredno fer.

Rezultat srečanja je bil po 24. urah 178:86 v korist igralcev Železarne, katere ekipo so sestavljali mladi iz skrajnih vseh TOZD in delovnih skupnosti. Največ zadetkov je dosegel Edo Lamberger iz Železarne, ki je kar 29 krat zadel nasprotnikovo mrežo, sledijo Jože Klobučar KS Sava z 22 zadetki, Miran Pihler in Martin Mlakar iz Železarne s 16 zadetki itd.

Da je samo srečanje zares uspelo so pripomogli tudi sodniki (Raif Omanović, Milan Lasnik, Ante Troha, Enver Keserović) in vsi ostali mladinci, ki so pri organizaciji maratona pomagali, kakor tudi tisti, ki so kakorkoli finančno prisrčnovali na pomoč predvsem mladim v KS Sava.

Z. K.

OBVESTILO NOGOMETAŠEM

Vodstvo nogometnega kluba Jesenice obvešča vse nogometaše članske ekipe, da se zberejo v torek, 17. julija, ob 18. uri na igrišču v Podmežakli, da se dogovorimo o pričetku priprav za novo sezono.

Z. K.

TEDEN SMUČARSKIH SKOKOV V KRANJU

Na tradicionalnem tednu smučarskih skokov, ki ga je pripravil smučarski klub Triglav iz Kranja, so imeli največ tekmovalnih uspehov domačini, ob njih pa skakalci Ilirije in Titovega Velenja. Žirovnčani so se odrezali precej poprečno, saj so šele tik pred tekmovanjem začeli trenirati na popravljenih plastičnih skakalnicah v Glenci.

V četrtek je bila tekma na 15-metrski napravi, pokriti s plastiko v Stražišču, nastopili pa so ciberni in mlajši pionirji, po novem pionirji A, B in C. Med pionirji C (do 8 let) ni bilo Žirovnčanov, med pionirji B (do 10 let) je bil Ravnin odlični tretji, Tomažević peti, Sedovnik 13. in Tereček 27. Med pionirji A (do 12 let) se je uvrstil Ludvik Košelnik na četrto mesto, Koželj je bil sedmi in Matej Kaltenekar 15.

Na Gorenji Savi so na 35 in 55-metrskih napravah v petek in soboto tekmovali pionirji, mladinci in člani. Med starejšimi pionirji, kjer je zmagal Pušnik iz Titovega Velenja, je bil od Žirovnčanov Petek osmi, Gašperin deveti, Legat 29. in Modrijan 31., Blejček Triplat je bil 22., Učar pa 26.

Med mlajšimi mladinci, kjer je zmagal Strehar iz Ljubljane, se je uvrstil Denis Kaltenekar na šesto in Matjaž Košelnik na deveto mesto.

Med starejšimi mladinci je bil ob zmagi Debelaka (Ilirija) edini uvrščen Žirovnčan Vovk na 17. mesto.

V članski konkurenci so nastopili vsi naši reprezentanti razen Ulage. Nekoliko presenetljivo je zmagal Kranjčan Štirn pred Gašpercem in Globočnikom. Žirovnčan Peljhan je bil enajsti in Lotrič dvajseti.

M. G.

DRUGI SPOMINSKI KOLESARSKI KROS KARLA KOZARJA-ROMIJA

V počastitev krajevnega praznika treh KS na Plavžu in dneva borca sta krajevni organizaciji SZDL in ZB NOV pripravile tudi drugi kolesarski kros v spomin na hrabrega kapetana Karla Kozarja-Romija. Udeleženci so prevozili 15 km, in sicer od Universalca na plavškem travniku do partizanskega spomenika na Mlakah in nazaj. V posameznih kategorijah so se uvrstili:

Pionirji: Jurij Fenc 28,16 min, Simon Seršen 32,03 min;

Mladinci: Miro Savič 24,53 min, Andrej Dolušič 25,07, Gorazd Frelih 27,11, Slavko Kajfež 27,47, Franci Podlogar 28,02, Emir Kovač 28,52 min;

Člani in članice: Leon Mesarič 27,03, Daniel Morič 29,15, Andrej Zalokar 31,17, Ivanka Kosmač 37,18, Peter Jelovčan 40,10 in Marjan Lah 45,01 min.

Vodja tekmovanja je bil Marjan Višnar, ki je za vse najboljše izdelal in podaril lične lesene medalje ter preskrbel osvežilno pijačo. Sodnika na cilju sta bila Viktor Brun in Jože Zupan.

B. B.

DESETI — JUBILEJNI TEK OKROG BOHINJSKEGA JEZERA

Letos pripravlja taborniški odred Dobre volje iz Ljubljane že deseti tekmovanje v teku okrog Bohinjskega jezera, v počastitev 22. julija, dneva vstaje slovenskega naroda.

Tekmovanje je vsako leto množičnejše in privlačnejše za vse sodelujoče; tekmovalce in gledalce. Tekmovanje je vključeno v koledar poletnih prireditev in v koledar množičnih tekaških prireditev v Sloveniji.

Start teka bo 22. julija ob 9.30 v tabornem centru odreda Dobre volje ob cesti, ki pelje ob jezeru, približno 200 m pred križiščem, kjer se cesta odcepi proti žičnici na Vogel, proti Savici in proti hotelu Zlatorog.

Proga je dolga približno 12 km in poteka skozi kamp v Ukancu, mimo hotela Zlatorog, pod Pršivcem, Ukratom in Vogarjem, mimo Stare Fužine, cerkve sv. Janeza do ceste in po njej do cilja.

Tekmovalne kategorije so razdeljene: tabornice; taborniki do 30 in nad 30 let; rekreativke do 25 let, od 25 do 35 let in nad 35 let; rekreativci do 30 let, od 30 do 40, od 40 do 50 in nad 50 let; kategorizirani tekmovalci.

Prijave lahko pošljete na naslov: Odred »Dobre volje«, Kebetova 1, 61000 Ljubljana, ali se prijavite eno uro pred startom v tabornem centru, kjer bo tudi start.

Startnina za člane Zveze tabornikov je 200,00 din, za nečlane pa 250,00 din, za kar bo vsak tekmovalec prejel bilten, naglavni trak z znakom teka in kosilo. Poskrbljeno bo tudi za okrepčevalne postaje ob tekaški progi, prvo pomoč in redarsko službo.

Tekmovalci morajo biti na startu uro pred pričetkom tekmovanja. Vse kategorije tekmujejo hkrati in na isti progi. Vsak udeleženec tekmuje na lastno odgovornost.

IGRANJE TENISA ZA DELAVCE TOZD IN DELOVNIH SKUPNOSTI ŽELEZARNE

Komisija za športno rekreacijo pri izvršnem odboru konference osnovnih organizacij sindikata Železarne je najela teniška igrišča v športnem parku v Podmežakli. Delavci TOZD in delovnih skupnosti Železarne lahko koristijo igrišča brezplačno naslednje dneve oz. ure:

— ponedeljek	od 16. do 18. ure
— torek	od 8. do 10. ure in od 16. do 18. ure,
— sredo	od 16. do 19. ure
— četrtek	od 16. do 18. ure
— petek	od 17. do 19. ure.

Brezplačno igranje je mogoče samo z izkaznico za vstop v Železarno.

REPUBLIŠKO PRVENSTVO PIONIRJEV V PLAVANJU V RADOVLJICI

Plavalni klub Radovljica vabi vse občane na ogled republiškega prvenstva v plavanju za pionirje do 10. leta starosti (pionirji B). Prireditev bo na kopališču v Radovljici 14. in 15. julija z dopoldanskim delom, ki se bo začel ob 9. uri in popoldanskim delom, s pričetkom ob 18. uri.

S svojim obiskom boste mladim pokazali, da znate ceniti njihov trud, ki so ga morali vložiti, da so dobili pravico natopa na tem tekmovanju.

Organizacijski odbor

ŠPORTNE PRIREDITVE V POČASTITEV KRAJEVNEGA PRAZNIKA ŽIROVNICA

Krajevna skupnost Žirovnica in njene družbenopolitične in društvene organizacije so pripravile širok program športnih in kulturnih prireditev ter komemoracijo pri spomeniku talcev v Mostah ob svojem krajevnem prazniku. Na športnem področju so se zvrstila naslednja tekmovanja.

Rezultati: Stol I: Stol II 7:1; Stol II: GD Smokuč 5:3; Stol I: Karavla 9:2. Končna uvrstitev: 1. Stol I, 2. karavla heroja Tomaža Verdника, 3. Stol II.

STRELJANJE

Zveza rezervnih vojaških starešin Žirovnica je 26. junija pripravila tekmovanje v streljanju zračno puško na strelišču osnovne šole Gorenjskega odreda. Tekmovanje je bilo množično, saj je nastopilo 40 strelcev, vsak pa je imel na voljo pet strelcev. Rezultati so bili odlični.

EKIPE (štiričlanske): 1. ZRVS Žirovnica, 2. GD Zabreznica I, 3. GD Zabreznica II.

POSAMEZNIKI: 1. Tine Kelbel, ZRVS Žirovnica — 42 krogov, 2. Janez Zupan, GD Zabreznica — 36, 3. Marko Mežan, GD Zabreznica — 35, 4. Blaž Kokalj, OO ZSMS — 34, 5. Zoran Branikov, JLA — 34 krogov itd.

KOŠARKA

TVD Partizan Žirovnica je 24. junija organiziralo košarkarski turnir v telovadnici osnovne šole Gorenjskega odreda za prehodni pokal krajevne skupnosti. Prvo mesto in prehodni pokal je osvojila ekipa KK Mojstrana, drugo TVD Partizan Žirovnica in tretje KK Plamen Kropa.

ODBOJKA

V organizaciji TVD Partizan Žirovnica je bil 30. junija odbojarski turnir za prehodni pokal krajevne skupnosti Žirovnica v osnovni šoli Gorenjskega odreda. Nastopile so ekipe: Plamen Kropa, Železarna Jesenice, TVD Partizan Žirovnica in Železar. Turnir je veljal istočasno za memorial Janeza Jenka.

REZULTATI TEKMOVANJA: Železar: Železarna 2:1, Plamen Kropa: TVD Partizan Žirovnica 2:0.

V borbi za tretje mesto je ekipa Železarne premagala TVD Partizan z 2:0, za prvo mesto pa ekipa Železarja ekipo Plamena z 2:0 in osvojila prehodni pokal.

M. K.

KEGLJANJE NA ASFALTU

V petek, 22. junija, je na dvosteznem kegljišču gostilne Knafelej na brzoturnirju nastopilo 36 moških in devet žensk. Vsak tekmovalec oziroma tekmovalka je imel deset lučajev na polno in deset na čiščenje, ekipa pa je štela tri kegljace. Organizator je bil aktiv obrtnikov Žirovnica.

REZULTATI — ŽENSKKE (tri ekipe): 1. TOZD Planika Breznica I — 188 kegljev, 2. Društvo upokojencev Žirovnica — 170, 3. Planika Breznica II — 160 kegljev.

POSAMEZNICE: 1. V. Čopič, Planika Breznica — 83 kegljev, 2. D. Uljučević, Planika Breznica — 65, 3.—4. F. Legat in M. Štern — obe DU — 61 kegljev;

MOŠKI (12 ekip): 1. TVD Partizan Žirovnica II — 230 kegljev, 2. TVD Partizan Žirovnica I — 219, 3. DU Žirovnica — 213 kegljev.

POSAMEZNIKI: 1. Anton Špec, obrtniki — 82 kegljev, 2.—5. Mirko Strnad, DU, Miran Mirtič, Partizan, Lado Bartole, DU in Alojz Strnad, Partizan — vsi 80 kegljev.

BALINANJE

Društvo upokojencev Žirovnica je 22. junija organiziralo balinarski turnir, ki se ga je udeležilo pet ekip, in sicer po dve ekipe Partizana Žirovnica in DU Žirovnica ter ena ekipa GD Zabreznica.

Rezultati: 1. TVD Partizan Žirovnica I, 2. TVD Partizan Žirovnica II, 3. Društvo upokojencev Žirovnica.

NOGOMET

Turnir v malem nogometu je 24. junija, organiziral nogometni klub Stol Vrba. Udeležile so se štiri ekipe, in sicer ekipa karavle narodnega heroja Tomaža Verdника-Matije, GD Smokuč in dve ekipi NK Stol.